

Felsefeya evînê

Abdusamet Yîgît

weşanên

.
.
.
.

Felsefeya evînê
@Abdusamet yigit
Weşanên civakî
2024-Almanya-Berlin
Grafik: zendi şîyar

.
ISBN 968-4-940996-30-3

Pêşgotin:

Evîn wê weke gotine ku wê çerçoveya wê berfireh bê. Wê di rengekê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê weke gotine ku wê di dîroka mirov de wê hertimî wê li ser wê were sekin in bê. Di şêwayekê de wê beremberê û an vaji gotinên weke nefretê, dijberîyê û hwd wê di şêwayekê de wê were salixkirin. Empedokles wê di felsefeyê de wê beremberê gotina nefretê wê hêskirinê û an evînê wê şîrovebikê.

Weki din wê gotina evînê wê cewherê wê çawa wê were ser ziman û an wê çi bi xwe re wê bar bikê wê li ser çerçoveyek ku wê bi wê re wê li ser wê were sekin in bê. Her çiqas cewher an jî cewhera evînê mijara nîqaşê be jî, bi baweriya li ser tiştê ku evîn ne ev e, gelek aliyên vê têgehê dikarin werin zelalkirin. Bi qasî ku hêstek bihêz û herênî îfade dike, ew bi gelemperî li dijî nefretê an jî bêxemiyê, bêalîbûnê, an jî bêxemiyê ye. Wekî hêstek giyanî ji ya fîzîkî bêtir, ew pir caran bi seks an xwesteka zayendî re dihê berawirdkirin. Her çend hevaltî dikare wekî evînê, wekî têkiliyek taybetî bi kesekî re û bi xwezayê romantîk were pênasekirin jî, ew bi gelemperî ji hevaltiyê tê cudakirin, û hin pênaseyên evînê ji bo dostaniyek nêzîk derbas dibin.

Mijare evînê wê di demên kevnera de wê bi felsefeyê wê were lê hizirkirin û wê navaroka wê di rengekê de wê were hizirkirin. Weke têgînek ku wê bi aliyê mirov ê baş û bi hişmendî re wê têkilidar wê were lê hizirkirin û wê were hanin li ser ziman.

Evîn bi awayekê dihê wateya girêdaneke hêstyarî ya xurt bi kesekî an tişteki re. Her çend di karhanîna gelemperî de ew bi gelemperî behsa têkiliyên mirovan û bi taybetîtiir behsa hestên ku kesek ji bo yekî din hîs dike dike jî, evîn hîn jî dikare "dervî kesayetê" be: bi rastî jî bi derfet e ku mirov bibêje ku kesek ji welatekî (mînaqî, welatê xwe: li welatparêziyê binêre) an ji rêgezek an îdealek hês dike, heke ew pir qîmetê bidinê û xwe bi xurtî pê ve girêdayî hîs bikin. Bi heman awayî, em dikarin ji bo tişteki madî, heywanekî, an çalakiyekê evînê hîs bikin ger têkiliyên hestyarî yên me yên xurt an nêzîk bi wan tiştan re hebin (an jî xwe bi wan tiştan re nas bikin). Dema ku evîna tişteki dibe taybet, hetta zêde an jî xerab, em behsa fetîşîzm an pûtperestiyê dikin.

Mijare evînê û girêdana bi wê weke aliyekê wê yê ku wê hê di roja me de jî wê weke aliyekê ku wê di fahmkirina wê de wê li ser encamên bi

fîzîkî û hwd re wê bi zêdeyî wê were lê hizirkirin û wê di rengekê de wê bê xwestin ku ew were lê hizirkirin. Di wê temenê de wê dikarê wê di şêwayekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê werênê ser ziman.

Evîna di navbera mirovan de bi gelemperî hêstek dijiwartir e ji dostaniyek an hêskirina sade. Lêbelê, ew dikare xwe bi awayên cûda û bi astên cûda yê dijiwarbûnê nîşan bide, ji nermiya sade (mînaq, dema ku em dibêjin em ji zarokan "hês dikan") bigire heya xwesteka herî germ (mînaq, di evîndarên dilsoz de). Ji ber vê yekê, evîna di navbera endamên heman malbatê de ne wekî evîna di navbera hevalan an jî di navbera çend evîndaran de ye. Dema ku bi şiddetê mezin were hîskirin û hêzeke erotîk (an jî kişandina zayendî) ya bihêz nîşan bide, jê re evîna "bi coş" an jî "hêskirina evînî" dihê gotin û pir caran germî an jî wêneyên bikar tîne da ku bandûra xwe li ser hêst û hişê xwe diyar bike. Dema ku ev evîn dibe sedema naskirineke ewqas nêzîk bi yek kesî re ku ew meyla dike ku herdu evîndaran bike yek, em behsa evîna "hevgiştinê" dikan.

Evînê, di nav de, heke pêwîst bê, hembêzîkirin jî, dihê îfade kirin. maçîkirin û têkiliya zayendî û an seksî, ku ya paşîn di gelek zimanan de wekî "evînkirin" dihê binavkirin. Ev pratîk, bi qismî çandî ne û dikarin bibin mijara nêzîkatiyek antropolojîk an civaknasi, her weha lêkolîna qedexeyên di derbarê evînê de jî.

Ji bilî cudahiyan çandî di pratîkên têkildarî evînê de, raman û numînêrên li ser evînê jî bi demê re pir guherîne. Ji ber vê yekê evîna Platonîk, evîna serwerî û evîna romantîk têgehên cuda ne ku di demên diyarkirî yê dirokê de derketine holê. Her wiha hejmarek nexweşiyên derûnî hene ku bi evînê ve girêdayî ne û ji hêla derûniyê ve tene lêkolîn kirin, wekî "erotomania" an "narsîsm" carna dihê diyarkirin.

Mînaq 'philia', dişibihe dostani û an weke hêskirinekê ya ku em îro fahm dikan, rêzgirtinek xurt a dualî ye di navbera du kesên xwedî statuya civakî ya wekhev de, ku dibe sedema alîkariya dualî dide diyarkirin. Di wê demê de, ji ber newekheviya di navbera zayendan de, ew tenê di navbera du kesên ji heman zayendê de dikaribû hebe.

Agape evîna hewirdorê û an 'cîran' e, diyariya fedakar e ku îro nêzîkî altruîzmê ye. Ew bi xweberbûna xwe tê nasîn, ne tevgerînek hizirkirî an jî nezaketê ye, lê belê hevxiyê rastîn ji bo yê din, çi xerîb bin çi jî hevalên nêzîk bin. Di kevneşopîya Xiristiyanî ya 'bavên dêrê' de, ev peyv bi têgeha xêrxwaziyê re wekhev e, her çend ya paşîn nêzîktirê têkiliyek maddî ye ku bi mirovên êş kişandî re hatî damezrandin.

Agapeya orîjînal vê wateya berpirsiyariya rewîstî li ber desthilateke îlahî nîne (Çav:Bayer, A, ed. (2008). Art and love in Renaissance Italy. New York: The Metropolitan Museum of Art.).

Eros evîn e bi wateya evîndarbûnê, wekî ku mirov bibêje, evîna helbestvanan e. Ev evîn carinan romantîk an jî bi coş e û hema hema her tim bi xwesteka zayendî re dihê diyarkirin. Di ramana Platonîk de, carinan ew wekî yek ji hewesên zirardar ên ku ji hêla epithumia (an "îştâ") ve têne hilberandin dihê diyarkirin, lê ew di heman demê de wekî "biaqiliyek îlahî" jî tê dîtin ku "sedema qenciya herî mezin ji bo mirovan e" (Çav:Fisher, Helen (2004). Why We Love: the nature and chemistry of romantic love. Henry Holt & Co).

Ramanên felsefî li ser ezmûnên cûda ên evînê pêş dihên pêşxistin. Werin em li ser evîna ji dêûbavan wergirtî, dostaniyê, hewesa evînê biaxivin. Evîna ku ji dêûbavan dihê wergirtin, di rewşa îdeal de berî her tiştî bê şert û merc dihê dayîn, lê ew yekgirtî ye; paşê zêdetir wekî çavkaniyek berpirsiyariyê (zarok, ku di cudabûna xwe de dihê nasîn, divê mala xwe bibîne); Ji bo berdewamiya jiyana bi yê din re wekî hevaltiyek, di nav nakokiyên kê-m-zêde zor de, di dûrahiyek pêwîst de ku zarok xwe di têkiliyek de ku tê de xwe berpirsiyar hîs dike, bigire dest. Hesta evînê pêşî wekî xerîbbûnekê dihê jiyîn, ew ji hestê derdikeve holê, ew armanc dike ku xwedî bibe. Ew dikare wekî pabendbûna wî, diyariyek ji xwe di dilsoziyê de were diyar kirin.

Hin filozofan têgeha evînê wekî yekbûnek pêşxistiye. Empedokles evîn û nefretê wekî du hêzên resen ên hebûnê xeyal dikir. Ji bo wî, evîn tam berevajî nefretê ye, ku ji hev vediqetîne. Hızır yekîtiyê, heta yekbûnê jî, bingeha têgeha wî ya evînê pêk dihê. Bi heman awayî, Arîstofanes, di diyarkirinek Platon de, evînê wekî hesretek ji bo yekîtiyek xwemal xeyal dike. Dema ku evîn heta bo pîvana xwe ya kozmîk were berfirehkirin, ew ji xeyalekê wêdetir xuya nake ku dihê em beşdarî dînamîka kozmîk bibin. Bi peyxama (îlhama) budîzmê, Arthur Schopenhauer bi vî awayî digihîje pesîmîzmeke metafîzîkî: ji ber ku evîn me di çerxeke kozmîk a her tim dubarekirî de asê dike, çerxeke êşê ku dibe sedema yekîtiyeke bêkesayetî, ma ne çêtir e ku em dev ji xwestekê berdin, dev ji evînê berdin? Schopenhauer dibêje ku evîn tenê xeyalek ji wîna Jiyanê ye (li gorî wî bingeha hemû tiştan e), ku wekî xwesteka bê şert û merc a cureyekî ji bo domandin û domandina xwe bi rêya zayînê tê pênasekirin. Schopenhauer li ser evînê wiha dibêje: "Evîn ji xefikekê ye ku ji hêla takekesan ve ji bo domandina cureyê dihê danîn." (çav: Catron, Adrian (5

December 2014). "What Is Love? A Philosophy of Life". HuffPost. Archived from the original on 3 August 2020. Retrieved 2 October 2020).

Sokrates ji tègeha evîn-tevlîbûnê wêdetir diçe. Evîna wî zaroka Penia ye, ew feqîriyê û Poros wekî çavkanî fahm dike. Hêskirin ew e ku em tiştê ku me tune ye bixwazin. Evîn, berevajî hewcedariyê, nerazîbûneke radîkal e: zaroka xizaniyê. Evîn li tefekkura bedewiyê û di dawiyê de li bedewiya teqez digere. Ev evîn di heman demê de dewlemend bi çavkaniyan e - zaroka Poros - û ji ber vê yekê berhemdar e, ne di xwedîtiyê de lê di afirîneriyê de berhemdar e, ji ber ku ew çavkaniyek nepêşbînîkirî ya nûjeniyê ye, ku ji cûdahiya di navbera heman û yê din de çêdibe.

Arîstoteles cudahiya di navbera eros û philia de, û tekezî li ser ya paşîn dike, têngîn dike. Fîliya îdeal ew e ku mirov ne ji bo berjewendî an kêfê, lê ji bo lêgerîna qenciya yê din bêî ku li benda tiştêkî be, dibe yek. Xweşiya van 'hevalan' ji dostaniyê bi xwe tê. Arîstoteles ramana dijberiya di navbera evîna xwe û evîna yên din de dixe nav hizra evînê. Lêbelê, ew nakokiya di wê ramanê de çareser dike ku evîna xwe-bihizirîn hewceyê girêdana bi "beşa bilind a giyan" re ye, lêgerîna Qenciya bilindtir, jiyana bi hev re bi ahengek, û ku ev aheng, jiyana baş ku dilê hebûnê ye, tenê dikare bi jiyana evîna yê din were ceribandin, ku dihêle mirov bi hebûna yê din kêfxweşiya hebûnê hîs bike. Ew yê din wekî "alter ego" ya xwe bi nav dike: Pêdivîya min bi yê din heye ku min fahm bike (çav: Catron, Adrian (5 December 2014). "What Is Love? A Philosophy of Life". HuffPost. Archived from the original on 3 August 2020. Retrieved 2 October 2020).

"Çavkaniya evîna ku ew pê diheser mirov e, yan evîn tègeheke xwezayî ye ku xwe li ser mirov ferz dike?" Ji bo bersiva vê pirsê, fîlozof Baruch Spinoza, ku bi giranî li ser vê pirsê rawestiyaye, bi taybetî di Etîka xwe de, wê weha pênase dike: "Evîn ji bilî kêfxweşiyê tiştek din nîne ku bi ramana sedemek derveyî re tê; (...) Em her weha dibînin ku evîndar bi neçarî hewl dide ku bi xwe hebe û tiştê ku jê hez dike biparêze.". Wisa dixuye ku mijara evînê ji aliyê fîlozofan ve ji Serdema Ronasê û pê ve bi rêya wêjeyê hatiye nîqaşkirin. Rousseau, Goethe, Voltaire û hwd. li ser vê yekê dihizirin. Di derbasbûna ji pirsyarkirina 'agape' ya girêkî ber bi wêjeyê ve, em behsa wê bi ber Derrida ve ku em dikirpênin de wê ku werênina ser ziman (çav: Catron, Adrian (5 December 2014). "What Is

Love? A Philosophy of Life". HuffPost. Archived from the original on 3 August 2020. Retrieved 2 October 2020).

Minaq Emmanuel Levinas mijara cudabûnê bi taybetî di berhema xwe ya 'Dem û Yên Din', Tevahî û Bêdawî de pêşxistiye. Wî rewîst gihand asta felsefeya seretayî, ku ev yek di rasyonalîsma Rojavayî de şoreşek rastîn bi wê hatkirin.

Evîn wê piştî demên kevnera wê weke têgînek ku wê bi awayekê gerdûnî û an gelemperî wê bi têgihên weke bi xwûdê ve wê girêdayî ku wê were salixkirin. Gotinên weke 'evîna xwûdê' wê di wê temenê de wê werina diyarkirin. Lê di wê temenê de wê, gotina evînê wê weke pêvajoyek razberkirinê a ji jiyane wê weke ku wê were kirin.

Di awayekê de wê, di şewayekê de wê weke çawa wê mirov wê bijî bi wê re wê, dîmenekê wê were dîyarkirin. Evîn wê serbestî û azadiya ku ew wê, ji wê were girtin û an standin û pê de wê weke têgînek razber a ku wê bi wê ku wê kes wê bi têgihek xwûdayî û hwd ve wê were girêdan û di temenê îteatkirinê de wê were di rewşekê de girtin wê bê kirin reng û awayekê weke wê û an xismeta têgînek bi wê rengê de.

Şenberîya evînê wê cardin ku wê li wê were standin bi şûn ve wê di demên ronasansê û pê de wê bibê. Di wê temenê de wê dema ku wê kes wê weke bi têgînek humanist wê derkeve li pêş û pê de wê ev wê weke êdî wê weke hêstek li mirov wê cardin were baxşkirin bê. Ev wê bi saya encamên pêşketinên felsefeyî wê di rengek de wê weke ku wê bibê. Lê bi wê re jî wê çendî wê serbestiyek wê bibê jî lê wê di dewama wê de wê rewşên ku wê weke werina kirin û an rast newina dîtin ku ew werina kirin wê bi wê re wê bi awayekê weke di dîmenê bi qadaxakirinê û hwd de wê xwe bi wê re wê bide diyarkirin. Ji wê aliyê ve wê, têgînen weke yên rewîstê û hwd wê karibê ji aliyekê ve bikê ber lêpîrsînê. Di wê temenê de wê nirxên ku ew bi wan mazin dibê ên weke yên çandî, baweri û an rewîstî û hwd wê di wê temenê de wê, karibin xwe di rengekê de wê beremberê wê weke aliyana wê bidina diyarkirin. Şîrovekirinên bo pêşxistina her rewşekê bi rastitiya wê a rewîstiya wê re jî wê di wê temenê de wê bi armanca serbestitiya jiyani ku ew di rengekê de ew bi wê were kirin bê. Lê ev wê, di şewayekê de wê, dîsa wê li têgîh û rewşên bi wê rengê wê jî wê bialiqê. Kesek u wê hêstek ku ew hêsê dikê ku ew bijî û an di şert û merc û rewşên ku ew bi wê dijî û hwd re wê di rengekê de wê karibê bi wê re were kirin ber lêpîrsînê. An jî wê jiyanekkirin ku wê weke ji dilê mirov were ku mirov weke hêsê wê dikê ew dikarê weke bi wê weke ayib û an ne rast were dîtin ku ew bijî.

Evîn di aslê xwe de wê weke deryekek bi hizirkirinê a ku mirov di wê de wê kkaribê bikeve nava kifşkîrînên bê sînor de. Wê di wê temenê de wê ne tenê wê weke hêstek ku wê karibê wê di çerçoveya hêstekê û diyarkirina wê de wê fahmbikê û wê bi tenê wê karibê wê salixbikê û wê werênê ser ziman bê. Ji wê zêdetirî wê di hêsta wê de wê hebê ku mirov karibê kifşbikê.

Di rengekê de wê, di her kifşkîrînên bi evînê re wê weke ku mirov xwe bi wê re wê kifşbikê wê bibê. Ber vê yekê wê, evîn wê hertimî wê weke aliyekê ku wê bi têrî û an kêmesîyên mirov re wê bi girêdayî wê di demên hemdem de wê bi têgihên felsefeyî ên weke hebûnîparêzîyê û hwd re wê di şewayekê de wê were salixkîrîn û ser ziman.

Di derbarê salixkîrîna wê de wê, bi hebûnê ve wê girêdayê wê were diyarkîrîn. Minaq hawariyê Isa wê bi gotina 'evîn nebê ez hîç im' re wê di rengekê de wê mijare evînê wê ji aliyê xwe ve wê salixbikê. Wê di wê temenê de wê bi hebûna evînê re wê di rengekê de wê heyîna xwe wê di rengekê de wê pênamebikê.

Mirov di nava jiyane xwe de wê, bi hizirkîrîna ya baş û nebaş re wê, di şewayekê de wê bijartîna bi aliyê baş re wê di şewayekê de wê weke kirpendînek bi jiyânê a li ser çerçove û an awayekê jiyânî re wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê salixbikê û wê werênê ser ziman.

Evîna ku Xiristîyanî behs dike carinan wekî xêrxwazî (ji Latînî caritas) tê binavkirin, peyvek ku wê ji evîna erotîk an dostaniyê cuda dike, ku di wateya xwe ya olî ya resen de xwedan aliyek transandantal e. Ew bi îrade ve girêdayî ye, ne bi hestê di têkiliya bi aqil re. Papa Benedict XVI. dibêje: "Evîn tenê di rastiye de dibiriqe û dikare bi rastbûnê were jiyîn. (...) Evîna bê li rastiyan dibe hestiyarî. (...) Dû re ew radestî hêst û nêrînên gengaz ên mirovan dike; ew dike termek ku zêde tê bikar hanîn û heta radeya ku berevajî wê diyar dike, dihê tehrîfkîrîn. Rastî evînê ji tengiya hestiyarî rizgar dike, ku wê ji naveroka têkilî û civakî bêpar dike, û ji fîdeîzmê ku wê ji nefeseke mirovî û gerdûnî bêpar dike." (çav:Benoit XVI, Caritas in veritate, lettre encyclique, éd. Fidélité, Namur, 2009, p. 11).

Salixkîrînên li ser evînê wê di wê temenê de wê weke têngîheke ku ew wê di rengekê jiyânê û awayekê ku ew bi wê temenê bi wê diji ku ew bi wê dihê hanîn li ser ziman. Minaq evînê wê weke mijare teybet a fahmkîrînê jî wê karibê xwe bide diyarkîrîn. Resen wê dikare weke şewayekê fahmkîrînê wê weke di rengê têngîhên weke xwestina tişteke bê, û hwd re wê bi wê bijî.

Li vir di nava ya ku mirov dixwezê û hêskirinê de wê weke ku wê bi morfolojikî wê têkiliyek fahmkirinê wê were danin. Yani ya ku mirov wê dixwezê wê diji. Ew dikarê weke ya ku mirov wê rast dibînê û an hêsê bikê bê. Lê wê dikarê wê weke evînê wê şîrovebikê? Ev wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di rengê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê li ser wê bisekinê û wê fahmbikê bê. Di nava baweriyên de wê minaq wê kirina xêrxwezayê wê weke bi evîna xwûdayî ve wê were pênasekirin û wê were hanin li ser ziman.

Minaq wê di baweriyên weke islamê û xiristiyanîyetê de wê bi gotina ku wê ji evîna xwûdê dûrket wê ne baş bibê. Di wê temenê de wê di nava evîn û başbûn û an ne başbûnê de wê weke têkiliyek morfolojikî a bi fahmkirinê wê di şêwayekê de wê were dîyarkirin û wê were hanin li ser ziman.

Li gorî hînkirina Bûda, di Budîsma kevnar de ev vîzyona evînê dernakeve holê. Bûda, berî her tiştî, li ser dûrketinê israr dike, ku ev yek dibe sedema tepeserkirina "xwestekê" (Tanhā) û bi vî awayî jî dibe sedema bextewariya daîmî (rawestandina êşê, nirvana). Tenê di navbera sedsalên 1 û 4an ên p.z de Budîsma Mahayana derket holê, û evîna û dilovaniya Budîsmê ji bo yê din li ser asketîzm û meditasyonê pêş ket.

Li gorî Budîsmê, ku ji pêşketinên Mahayana û Vajrayana derketiye holê, evîn, kêfxweşî û dilovanî ne hest lê taybetmendiya rastîn ên hebûnê ne. Hestên wekî hêrs, çavnebarî, tirs, çavbirçîtî, serbilindî, şehwet nikarin demek dirêj bidomin, ew demkî ne û ji ber girêdan û xwestekê çêdibin. Berevajî vê, evîn, şahî û dilovanî dikarin bêdawî geş bibin û bêî ku bi tiştekî an hebûna hebûnekê ve girêdayî bin. Pratîsyen dikare wan di hundurê xwe de hilgire, wan bêdawî û li derveyî her girêdayîbûnê pêş bixe.

Li gorî Vivekananda, mamosteyê giyanî yê Hindûîzmê, evîna Xwedê (bhakti di Sanskritî de) ne xweperest e, lê evîna rastîn e: "Em nikarin kêfê ji evînê bilindtir bifikirin, lê ev peyva evîn wateyên cûda hene. Evîn nayê wateya evîna xweperest a ku di cîhanê de gelemperî ye; (...) evîna bi tevahî bêxwedî tenê evîn e, û ew jî evîna Xwedê ye. Gihiştina wê pir dijwar e. Em di nav van hemû evînen cûda re derbas dibin, evîna zarokan, evîna bav, evîna dayikê, û hwd. Em hêdî hêdî kapasîteya xwe ya evînê pêş dixin, lê di pir rewşan de em tiştekî fêr nabin, em xwe bi qonaxekê, bi mirovekî ve girêdidin."(çav: Swami Vivekananda, Les Yogas pratiques, Albin Michel, 1988, p. 130).

Minaq ferîşte, ku di Zerdeştîyê de xuyangiya herî bilind a hêz û mezinbûna Ahûra Mazda numinêr dikin, di jiyana mirovan de wekî hêzên avaker tevdigerin, wekî alîkar û parêzvanên mirovan li dijî kiryarên zirardar ên xerabiyê bi têgînek evîndarî tevdigerin. Amesha Spenta giyanên mezin in ku bi wan kesan re ne ku rastî û durustiyê wekî rêgez qebûl dikin û wekî parêzvanên wêrek û bihêz qanciye li raman, gotin û kirinên mirovan zêde dikin. Evînê di nava mirovan de belav dikin. Di vê rewşê de, hêzên qencî û xerabiyê hewl didin ku di hemî çalakîyên derûnî û kirinên mirovan de cihekî jiyane bibînin. Ferîşte hewl didin ku 'qanciya herî bilind', ku armanca dawîn a Xwedê ye, ava bikin, da ku li ser gerdûnê serdest bibin. Hêzên xerab her cûre kiryarên zirardar jî dixin tevgerê, da ku armanca dawîn a prensîba xerabiyê ya ku ew pê ve girêdayî ne, ankû alozi, li her goşeyekî gerdûnê were bicîhkirin. Di Zerdeştîyê de, mirov wekî aferendiyên ku dikarin qencî û xerabiyê fahm bikin, hêsbikin û di vî warî de hîlbijartinên xwe yê azad bikin tene hesibandin. Ji ber vê yekê, erkê herî girîng ê mirovekî ku di jiyana xwe de qet nikare bêalî bimîne û xwedî xwezayek maqûl û wîne ye, ew e ku hîlbijartina xwe ber bi hêzên qanciye ve bike û piştrast bike ku wîna pîroz a Ahura Mazda di qada hebûnê de xuya bibe.

Ew wê aliyê qanciye wê dema ku wê bahsa wê bikin wê di awayekê de wê temenê wê li ser hêskirinê, evîn û başîyê wê di rengekê de wê weke ku wê bi temen bikin. Di wê temenê de wê ya baş û evînê wê di têkiliyekê de wê bi hev re wê di kirdeyekê de wê weke ku wê bi wê re wê werênina ser ziman. Ji wê aliyê ve wê, mijare evînê ji aliyê zerdeştîyê ve wê bi ya baş û kirina baş û tevger û xûyên baş nişandinê re wê di ahengekê de wê li wê were lê hizirkirin wê werê hanin li ser ziman.

Ji wê aliyê ve wê dema ku em li gotina evînê dihizirkirin em wê tê digihjin ku ew çendî wê weke ji gelek aliyan ve wê zor bê ku mirov wê salixbikê. Di wê çerçoveyê de wê dikarê wê bibêjê ku wê ber ku wê çerçoveyek wê ya zêde a berfireh wê hebê. Bi wê re wê di rengekê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê werênê ser ziman.

Abdusamet Yigit

Destpêk: weke mijarekê bi kortasî çerçoveya fahmkirina gotina felsefeya evînê

Evîn ku wê di rengekê de wê weke têngînek hêskirinê wê derkeve li pêş û wê di wê temenê de wê, di nava pêvajoya dîrokê de wê, bi gelek awayan wê bahsa wê were kirin de wê, weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê hinekê wê li ser wê bisekinê bê. Wê jî wê di rengekê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku evîn wê weke pêjnek ku wê ji gelek aliyên ve wê, weke karibê wê werênê ser ziman. Di destpêkê de ku mirov wê salixbikê wê weke hêskirina tiştêkê, kesekê û an heyinekê ku ew şenber û an razber bê wê bi wê re wê xwe di rengekê de wê bide diyarkirin.

Evîn ku mirov di farqê de bê û ne di farqê de bê wê bingihê têkiliyek hevdû fahmkirinê a ku wê di hinek awayan de bi xosletê empatiyê jî wê karibê wê were fahmkirin wê xwe bide diyarkirin. Di wê temenê de wê fahmkirina di têngîna evînê de wê karibê wê hinekê wê di rengekê de wê di wê çerçoveyê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Evîn wê di nava têngîhên çandî, wêjeyî û hwd de wê weke têngînek bi gotinkirinê a ku wê bi wê re wê di şêwayekê de wê bi wê re wê were lê hizirkirin û wê were hanin li ser ziman. Lê mijare evînê wê di wê, di wê temenê de wê karibê wê di şêwayekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Wê jî wê di rengekê de wê kaeribê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman ku wê mijare evînê wê, di wê temenê de wê weke mijare gelek têngî û rengên fahmkirinê jî wê xwe di rengekê de wê bide diyarkirin. Evin wê hinekê jî wê bi alaqa û têngînek teybet a ku wê bi wê re wê mirov wê bi wê li hemberê hev wê bide diyarkirin bibê. Hinek kesên ku wê li ser mijare evînê wê şîroveyê wê bikin wê bînin ser ziman û wê bibînin ku evîn wê weke têngînek ku wê di rengekê de wê xwe di şêwayekê de wê, bi şefqatê jî wê di rengekê de wê werênina ser ziman. Lê wê di rengekê de wê têngînek hişmendi re wê têkiliya wê were dayin û wê di dema pêşketina evînê de wê reaksiyonên fîzyolojîkî ku wê fîzîka mirov wê bi xwe re wê bide diyarkirin wê çawa wê adranalînê wê biafirênê wê bi wê re wê bê xwestin ku ew were fahmkirin.

Wê reaksiyona evînê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di dewama wê de wê

bi wê re wê karibê wê di şêwayekê de wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê.

Di nava têgihên kevnera de wê bi têgina felsefeyê û hwd re wê têgiha hêskirinê re wê li ser wê were sekin in. Di wê temenê de wê hêskirina jinekê, ya dê û bav, heywanekê, tiştêkê û an cismekê û hwd re wê bi wê re wê di şêwayekê de wê bikê ku ew wê were hanin li ser ziman.

Lêbelê, her çend hin kes hene ku îdîa dikin ku têgehên "Evînê" û "Heskirin" heman têgeh in; Hîn jî nîqaş hene ka gelo ew heman wate û têgehê ji hêla derûnî û zimannasiyê ve îfade dike an na. Yek ji girîngtirîn kesên ku dibêjin ev her du têgeh ne heman tiştî ne lê wateyên cuda diyar dikin, psîkoanalîst Erich Fromm e, nivîskarê "The Art of Loving". Fromm cudahiyeke di navbera evîna gihîştî û negihîştî de dike, qalibê evînê di beşa gihîştî de datîne, di heman demê de rexne li wekhevkirina evînê bi hewesê re digire. Li gorî wî, evîna negihîştî vê rêgwê dişopîne: Tu ji min hez dikî ji ber ku tu ji min hez dikî. Evîna gihîştî dibêje: Tu ji min hez dikî ji ber ku ez ji te hez dikim. Evîna negihîştî dibêje: Ez ji te hez dikim ji ber ku ez pêdivî bi te me. Evîna gihîştî dibêje: "Ez ji te hewce dikim ji ber ku ez ji te hez dikim." Fromm, ku wê weha dabeş dike: Ger ez bikaribim ji kesekî re bêjim "Ez ji te hez dikim", divê ez jî bibêjim "Ez ji her kesî hez dikim, ez bi te re tevahiya cîhanê hez dikim, ez di te de xwe jî hez dikim." Ew têkiliya tuberkuloz û xweperest a ku di mirovên evîndar de tê dîtin rexne dike û pêwîstiya hezkirina mirovan bi hemû hebûna wan, tam wekî ku ew in, diparêze. Dîsa, li gorî Fromm, gotina ku evîn ne tenê ji bo kesekî ye, lê ji bo her kesî ye, nayê wê wateyê ku di navbera formên cûda yên evînê de li gorî mijara evînê ti cûdahî tune...".

Her çend bi gelemperî dihê bawerkirin ku ew li ser heman rastiye ne jî, evîn û heskirin tiştên cuda ne. Ka mirovek evîndar e yan na, bi nihêrîna hezkirina wî/wê, dikare were fahmkirin. Wekî din, dilovanî tiştêkî li bendê nake û ne şert e. Kesekî ku dilovaniyê hîs dike, dixwaze bi her awayî kesê ku jê hez dike bextewar bike." Li gorî fromm, di kesekî evîndar de, aqil dibe duyemîn, lê hest bêtir derdikevin pêş. Dîsa, li gorî fromm, ew dibêje ku evîn bi dorpêçkirina bi bawerî, rêz û pabendbûnê pêş dikeve û vediguhere evînê, û bi vî rengî zehmetî têne derbaskirin. Wekî din, Fromm dest dide têgeheke din a bi navê evîna jiyanî, û behs dike ku ji bilî evîn, rêz, bawerî û pabendbûnê, formula vê yekê hevkarîyeke baş di navbera hevjinan de hewce dike. Ew bawer dike ku hem evîn û hem jî hezkirin ne sedema têkiliyek baş in, lê encama wê ne.

Li gorî wî, heke têkiliyek baş hebe, evîn zêde dibe, heke nebe, kêr dibe. Lê evin wê hertimî wê weke têtînekê ku ew wê xwe di fêrsek bi fahmkirinê û hişmendiyeke teybet de wê weke ku wê bide diyarkirin bê.

Wê dema ku wê bahsa evînê wê were kirin wê, di rengekê de wê bi têtîna aqilî re wê di rengekê de wê were lê hizirkirin. Her çendî me li jor bahsa têtîna aqil û hiş kir jî lê wê di gelek şîroveyan bi evînê re dihên kirin ên kevneşop re wê weke dema ku mirov evîndar dibê wê weke aqil wê ji mirov dûrkeve wê bibê. Di nava kurdan de wê gotina “bi hêskirinê re wê aqil ji serê bi firê” re wê were bi gotinkirin û wê, di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku wê bi wê were hanin li ser ziman bê.

Ya ku wê bi wê gotinê re wê di rengekê de wê werênê ser ziman wê di şêwayekê de wê weke ku wê ev wê, çawa wê, di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê, berember têtîna aqiliyê wê di wê temenê de wê weke li hemberê wê were lê hizirkirin bê.

Di rengekê de wê, ev têtîna evînê a weke beremberê aqil dide diyarkirin wê di aslê xwe de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê li wê bihizirê bê. Evîn wê, di rengekê de wê weke fêrsekê wê bi fahmkirinê xwe bide diyarkirin. Wê weke şîyariyekê di meji de wê bi farqêkirinekê û hwd re wê bibê. Di wê de wê, hêst wê li pêş bin. Di wê temenê de wê hinekê jî wê weke bi têkiliyên hêskirinên fizikî re wê, di rengekê de wê bi temenê xwestinê a hev re wê kirpendinên li ser ajoyê û hwd re wê di rengekê de jî wê were kirin.

Ber vê yekê wê beremberê wê têtîna evînê wê bi şêwayên cihê wê were şîrovekirin. Minaq evîna rûhanî wê di wê temenê de wê li hebûnekê ku ew razber û nikaribê were şenberkirin de wê di wê temenê de wê were kirin. Ev wê weke dema ku em jî iwe gavê biavêjin û wê salixbikin wê demê wê weke ya ku em di meji de wê salix dikin û wê weke ya ku ew weke li gorî ‘ya dilê me ya’ ku em diafirênin û em bi wê di ahengekê levkir de dijin re wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di şêwayekê de wê bide diyarkirin.

Di şêwayekê de wê, dema ku wê, bahsa evînê wê were kirin wê hertimî wê pêjna ‘dil’ wê weke aliyekê wê yê din ku wê bi wê re wê, di rengekê de wê bi wê re wê weke li wê were lê hizirkirin. Feqiyê teyran weke filosofekê kurd wê bi gotina “evîna ji dil” û an ‘evîna dil’ re wê bi gotin bikê û wê werênê ser ziman. herdu gotin wê ji hev wê cihê têtîna wê bi xwe re wê bidina me. Yek wê weke bi têtîna ji dil hatina tiştê wê pênamebikê. Ya din jî wê weke dil wê weke heyinekê wê bi hebûyî wê

weke pênasebikê û ku ew wê weke hês dikê wê di şêwayekê de wê weke ku ew wê bi wê re wê weke pênasebikê û wê di reng û awayekê de wê weke ku ew wê were hanin li ser ziman. Wê jî wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê mijare evînê û dil wê bi hev re wê têkiliya wan ya ontolojikî wê weke aliyê ku wê karibê wê di destpêkê de wê fahmbikê û wê girêdana nava wan a ku ew wê bi wê temenê wê were diyarkirin wê pêşî wê hinekê wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê karibê wê werênê ser ziman bê. Wê jî wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê di wê temenê de wê, di şêwayekê de wê karibê wê werênê ser ziman. Evîn wê, weke ya ku em bi hêstekê wê weke xwediye wê na û jî wê bi şûn ve gavê neavêjin wê di wê temenê wê di rengekê de wê karibê wê salixbikê. Kesekê ku ew hês yekê dikê ew dikarê bo wê herê mirinê jî. Di wê temenê de wê ev wê temenê wê çî bê wê karibê wê hinekê wê li ser wê bisekinê bê.

Ji aliyekî din ve, psîkiyatîst fromm, difikire ku hezkirin ji hêla têgehî ve ji evînê bilindtir e. Ew dibêje ku evîn pênc aliyên cuda ji hezkirinê hene û nîrxek mezintir dide hezkirinê ji evînê, û wê bi evîna jiyanî û evîna gihiştî re wekhev dike. Li gorî wî, berevajî evînê, hezkirin ne li ser "Ez ji te hez dikim ji ber ku ez hewceyî te me" lê li ser "Ez hewceyî te me ji ber ku ez ji te hez dikim" e. Her çiqas di evînê de pabendbûn û beramberî hebe jî, ew wekî kêmasiyeke dîtîne tê hesibandin û hewcedarî tîne bicihanîn; Lê di evînê de, li şûna hesteke wisa ya beramberiyê, xwesteka razîbûnê li hember aliyê din di pêş de ye. Berevajî evînê, rewşek heye ku mirov ne egoya xwe lê giyanê xwe, ankû pêdiviyên aliyê din ê di têkiliyê de têr dike. Di evînê de, berevajî coşê, mirov bêyî berawirdkirin an jî egeran tê hezkirin. Berevajî evînê, evîn jêhatîbûn û hunerek e, û ew jî hişmendiye hewce dike; Berevajî evînê, aqil ne duyemîn e. Sê cureyên evînê, di destpêkê de dikarin werina diyarkirin. Ew jî weha: "Ji ber ku evîn" (Ez ji te hez dikim ji ber ku tu ewqas xweşik î) û "Eger evîn" (Ez ji te hez dikim eger tu bi vî rengî bimînî) ev her du evîn di qalibê evînê de cih digirin; Cureyê sêyem, "Tevî evînê", bi tevahî ji van herdu evînan cuda ye. Ew cureyê evînê ye ku hûn mirovekî bi her tiştê ku ew heye, çî dibe bila bibe, bê ku wan biguherînin qebûl dikin, û li gorî fromm, ev evîna herî mezin di nav wan de ye. Dîsa, fromm teqez dike ku evîna evînê demkî ye û dibêje ku evîn, bi hêmanên xwe yên diloanî û pabendbûnê, dikare jiyanek bidome, lê di heman demê de têkiliyên ku bi evînê dest pê dikin û digihîjin û vediguherin evînê jî hene.

Mijarê evînê wê di rengekê de wê dikarê wê bi têngînek hêskirinê wê di şêwayekê de wê, di awayên weke têkiliyê û şêwayên wê de wê dikarê wê ji hinek aliyên ve wê bixwênê û wê werênê ser ziman. Minaq wê têkiliyên zayendî ku wê bi hev re wê weke jin û mêr wê bi hev re wê dênin wê ji aliyekê ve wê bi wê ve wê girêdayî wê werênina ser ziman ku wê dema ku têkiliya nava wan a zayendî kêm bû û an bi dawî bû wê weke evîn jî wê bi tevî bibê. Wê di wê rengê de wê evîn wê li ser temenekê têkiliyek fizikî û an fîzyolojikî wê di rengekê de wê bi wê ve wê girêdayî wê were hizirkirin.

Di wê nûqtayê de wê kirdeyek weke ya bi nêzbûnê wê di gotinê de wê were fahmkirin. Yanî çendî nêz bê wê di wê rengê de wê weke ev çendî wê di wê temenê de wê xwe di rengekê de wê bi wê re wê weke ku wê bide diyarkirin, Di nava kurdan de wê gotinek di wê warê de wê were gotin ku “yê ji çav dûr wê ji dil jî wê dûr bê”. Di wê temenê de wê ya ku wê ji wê gotinê wê were fahmkirin wê di çerçoveya nerina çav de wê nêzbûnê wê di xwe de wê bi kirdeya gotina gotinê wê bihawênê. Yan jî wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê bi dîtina bi çav re wê çawa wê weke ku ew wê di acibênê û hwd re wê karibê wê di wê temenê de wê fahmbikê bê.

Di evînê de wê dema ku em ji wê aliyê ve wê li wê binerîn wê karibê wê fahmbikê ku wê aliyên weke têkiliyên bi fizikî, bi dîtînê û hwd re wê bibin wê weke du aliyên ku wê di dewama wê de wê karibê bi wê re wê ji aliyekê ve wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê û wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Gotina ‘evînê’ a di kurdî de ku ew heya wê di rengê têngîna ‘eros’ a girêkî de wê di dîmenekê di xwe de bi hizirkirinê û şîyarkirinên weke bi xosletên şewetê, hêskirinê, acibandinê, şêwayên cihê ên hêstê û hwd wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Ji wê aliyê ve wê weke gotinek di xwe de wê bi hizirkirinên ku ew dibê re wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman wê bibê. Minaq wê, di wê temenê de wê, di wê nûqtayê de wê yekser wê gotina evînê ku em di wê de kûr dibin wê weke aliyên hêstî wê weke ku wê bi wê re wê bi fêrsên weke yên acibandinê û hwd re wê bibê wê xwe di rengekê de wê bide diyarkirin. Acibandin wê di kirdeya xwe de wê ya xwestekê wê bihawênê wê weke ku wê çawa ya xwestekê wê di xwe de wê, fêrsek weke ya dîtinekê fîzîkî û xosletên wê di xwe de wê bihawênê.

Bo ku ew tişt û an kes were xwestin divê ku ew hebê. Divê ku ew di rengekê de şenber bê. Divê ku ew were ditin û bi wê dîtînê re were acibandin û an newê acibandin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê êdî

wê bi wê re wê dema ku ew hat acibandin wê di rengekê de wê bi wê re wê êdî wê di şewayekê de wê weke hêjê bikê. Ku ew hêjê kir û pê de wê di rengekê de wê êdî wê bi wê re wê weke were girêdan.

Hêjkirin wê di wê temenê de wê bi têtîna evînê ve wê girêdayîbûnekê wê di rengekê de wê bi xwe re wê weke ku wê di wê temenê de wê bide diyarkirin. Lê evîn beremberê hev wê ji aliyekê ve wê bi têtîmek zindiyî wê beremberiya xwe wê bixwezê. Ew wê çawa bê? Ew jî wê di wê rengê de wê bibê ku wê hêst wê dema ku ew bibê wê beremberê xwe wê bi tişte heyî wê bibê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê aliyê din jî wê li ser têtînen hêstî û beremberê wê dayinê wê karibê wê bi wê re wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di wê nûqteyê de wê, kesekê ku ew ew hêj yekê dikê wê, bi gotina “ew jî hêj min dikê” re wê di rengekê de wê di wê temenê de wê bêtî ser ziman. Lê hêjkirin şertê beremberê wê hêjkirinê wê di rengekê de wê di wê de wê ne diyar bê. Wê dema ku wê kesê li hemberê jî xwediyê wê hêstê bû wê demê wê weke du hêstên beremberê hev wê bibin. Ev wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Hêskirin wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê kirdeya xwe wê, di rengekê de wê, bihawênê. Di wê temenê de wê, ew kirde wê karibê cihê bibê. Minaq wê hêskirina, dê, bav, xwûşkê, hevserê û an jina xwe û hwd wê bikê. Ji aliyê din ve jî wê ew wê wusa bê.

Di wê nûqteyê de wê mijare kirdeyê wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê, aliyekê wê yê giring wê di rengekê de wê bi têtîna bersivdayina hêstê ve wê weke ku wê hebê wê dîmenekê fahmkirinê jî wê xwe bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Ev wê weke beremberê wê, kifşkirinê weke bi hev hêjkirinê û an yek yekê din hêj dikê re wê di rengekê de wê, êdî wê mejiyê kesê ku wê fêrdibê wê karibê bidest fêrbûn û an kifşkirinan di xwe de bikê. Minaq wê di wê temenê de wê bihizirê ku ew hêjê wê û an wî dikê û ew wê êdî wê li xosletên wê yên ‘baş’ wê bikê ku ew wan kifşbikê ku ew jî êdî bi derfet bê ku ew hêjkirinekê beremberê wê bikê. Di wê nûqteyê de ku gotin dicih de bê wê têtîna empatiyê wê di rengekê de wê weke ku wê beremberê wê bikeve dewrê. Di wê temenê de wê, di çerçoveya gotina evînê de wê bi wê re wê karibê wê bibêjê ku wê hêjkirin wê hertimî wê ji ya hemberê xwe wê

fahmkirinekê û an rewşek weke ya hêstî a beremberê ku ew bide nişandin û di wê de bîrê ser ziman û an bide diyarkirin ku ew jî xwediyê hêstek weke ya acibandinê û an hêjkinê a li wê û an wî bê. Di wê temenê de wê bi wê re wê ev wê, weke aliyekê ku wê tîgîna evînê wê xwe re wê weke malgehekê tîgînî bikarbînê û wê xwe di tîgîn û çerçoveyek bi wê rengê a beremberê hev de wê weke ku wê li hemberê hev wê hêst wê hebin re wê bikê ku ew xwe bi wê re wê werênê ser ziman.

Ev jî wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengê de wê di wê temenê de wê karibê wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê dikarê wê di wê çerçoveyê de wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku evîn wê hinekê jî wê weke gotine ku em di kurdî de wê dema ku wê di şewayên bikarhanina wê de wê dinerin wê kifşdikin ku wê weke çerçoveyek diyar a acibandinê, hêjkinê û hwd wê di xwe de wê di rengê de wê bihawênê. Di wê temenê de wê, li ser tîgîna acibandinê û hêjkinê re wê weke pêkhatiyek ku ew bi hêstî li hemberî hev bûya wê bi gotina evînê re wê weke xwe bide diyarkirin. Yanî wê hêsta ku ew li hemberê hev ku ew hebê. Ew karibê wê bide diyarkirin. Ew karibê, weke rewşek şenber a kifşkirinek teybet a bi hişmendî û an hêstiyarî û fahmkirina wê ku ew di wê de wê bikê. Di wê çerçoveyê de wê evîn wê di wê temenê de wê di xwe de wê weke xwediyê hinek tîgîhên weke diyarkirî, salixkirinî û hwd bê. Di wê temenê de wê di wê çerçoveyê de wê weke gotine ku ew di wê de wê salixkirina hêjkinê wê minaq wê weke pêwîst bê ku ew hebê. Di wê çerçoveyê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengê û awayekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê li wê bihizirê û wê di şewa û awayekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Yekem lêkolîna psîkiyatîyê li ser evînê ji hêla Sigmund Freud ve hatiye kirin di demên hemdem de. Freud dibêje ku çavkaniya hemû evînê zayend e. Her çend ji ber vê nêrîna xwe pir rexne lê hatibe kirin jî, ji hêla biolojîkî ve, ji bilî zayendê, di warê hormon an kîmyewîyan de, evîn ji bilî zayendê çavkaniyek din tune. Li gorî Freud, hemû cureyên din ên evînê (evîna malbatî, evîna Xwedê) encama sublîmasyonên ku bi rêya şaristaniyê pêş ketine ne û ji zayendê dihên. Ew vê mijarê lêkolîn dike, bi taybetî li ser têgeha tabû-totemê di kultên eşîrî de disekine.

Psîkoanalîst Erich Fromm evînê wekî bersîvek ji bo pirsgerê mirovahiyê, wekî çavkaniyek vejenê ya hêza çalak û afirîner di mirov de,

û evîna bi vê afirîneriyê wekî hunerekê pê nase dike. Di vê çarçovê de, ew evînê, bêtî ku çavkaniya wê ya biyolojîk çî be, li pênc cureyan dabeş dike: evîna biratîyê, evîna dayikîyê, evîna zayendî, evîna xwe û evîna Xwedê û hwd wê bi gelek cûreyên evînê û têgihên wê re wê bi wê rengê û awayê wê bikê ku ew wê werênê ser ziman.

Li jêr emê li ser wê bisekin in. Lê li vir weke aliyekê wê yê giring wê gotina zayendê wê, di şewayekê de wê karibê wê gotinekê wê li ser wê bibêjê û wê derbas bibê. Gotina zayendê di kurdî de wê, têgîna bûyinê, ji wê bûyinê, û bi wê re bûyinê û hwd re wê, di şewayekê de wê weke ku wê bi xwe re wê, bide diyarkirin. Di wê temenê de wê, di kirdeya gotinê û fêrsên wê yê fahmkirinê de wê, weke têgînek objektîv a bi fahmkirinê ku wê weke aliyekê wê werênê ser ziman. Çendî ku wê di demên hemdem de wê gotina zayendê wê bi têgîna aliyê mê û an jinê û hwd re wê were zêdetirî bi gotinkirin û ser ziman jî lê wê weke gotinek bi giştî û objektîv jî wê hinek têgînên giştî jî wê bi xwe re wê bide me. Minaq weke têgînên ku wê, di rengekê de wê, bigiştîbûnekê wê bi xwe re wê, çerçoveya zayendekê ku wê ne tenê wê weke bi aliyê mê bi tenê re wê salixbikê wê di dîmenekê de wê fahmkirinekê û fêrsa wê bi kirdeya xwe re wê di mejiyê mirov de wê weke bide diyarkirin.

Ew evîna bê şert û merc a dayikê ji bo zarokê xwe ye. Taybetmendiya herî berbiçav a evîna dayikan tevgerîna parastinê ye. Berpirsiyarî û lînêrîna mirovên din, wekî di evîna biratîyê de, li vir jî tê dîtin, lê cûdahî ev e ku evîn bêtî pirsîna ti xelat an şertek çêdibe, ji ber ku dayik jixwe bi zarokê xwe ve girêdayî ye. Ev girêdan ne diyarker e, lê belê refleksîf e, ji ber ku dayik ji tiştekî ku bi xwe ve girêdayî ye hez dike, û bi vî awayî hezkirina xwe jî di hewîne. Dayik bersivê guman nake, ji ber ku bi hezkirina zarok ew ji xwe hez dike. Bêguman, ev hezkirin ne tenê bi dayik û zarok ve sînordar e. Tew li cihên ku ev girêdana biolojîk tune be jî, evîna dayikîyê di têkiliyên mirovan de dikare were dîtin. Evîn wê di rengekê de wê, di dîmenekê de wê weke ku wê dema ku mirov wê li ser wê bi wê rengê wê bi rengên weke yê jinek û an mêtêk dihê hêskirin, dayikê bê, bira bê, xwûşkê bê û hwd wê, dîmenên wê û rengên wê yê fahmkirinê wê karibê wê werênê ser ziman.

Ji wê cihê wê aliyekê wê yê din ê giring jî wê hebê ku mirov wê karibê wê bi têgîna 'berpirsiyariyê' re wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û ev wê, weke aliyekê wê yê kirdeyî ê fahmkirinê ku wê ji wê cihê wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temen de wê di şewayekê de wê bi wê re wê fahmbikê bê.

Di wê temenê de wê, gotinên weke 'Dayik hêj zarokên xwe dikê' de wê, di rengekê de wê weke têtînek ku wê bi wê re wê, bahsa têtîhek weke ya ku ew ji wê berpîrsiyar a jî wê di rengekê de wê cihê wê were fahmkirin. Lê ev têtî bi serê xwe dikarê were fahmkirin.

Mijare berpîrsiyariyê û evînê wê weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê, bi wê re wê karibê wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê mijare evînê wê, di wê temenê de wê, weke bi wê yekê bi hêstên weke yên berpîrsiyariyê, parastinê û hwd re wê ji aliyekê din ve wê, were lê hizirkirin. Ev ali wê weke aliyekê ku wê bi wê re wê di nava dîroka mirov a bûyinê de wê bi wê re wê di nava malbatê de wê bi wê re wê di rengekê de wê dîmenekê wê yê temenbûnê wê xwe bide diyarkirin. Hêsta evînê wê di rengekê de wê, di gelek rewşan de wê weke bi ya parastinê re wê, di rengekê de wê were lê hizirkirin. Hinek têtînen weke "ez hijê dikim ezê biparêzê" wê di rengekê de wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Hêsta parastinê bi ya evînê re wê di temen û kirdeya xwe de wê têtîna acibandî, hêskirinek bi wê temenê û hwd re wê weke di rengekê de wê bi xwe re wê weke bihawênê.

Parastina hevbeş tevgerên pejirandinê dihewîne. Cudahiya herî berbiçav ji ên din nebûna wekhevîyê di evîna zayendî de ye. Mesela, evîna bav ji bo hemû zarokan wekhev e. Yê ku ji birayê xwe hez dike, ji hemû birayên xwe jî hez dike. Lêbelê, di evîna zayendî de, tenê yek kes têtî hilbijartin û tevgera zayendî bi wî kesî ve sînordar e. Her çend bi taybetî cureyên nêr tevgerên hewjinî nîşan didin jî, ev ji ber hormonan e. Ji ber ku nêr bi awayekî çalak gelek sperm derdixin, ew dixwazin vê spermiyê veguhezînin bi qasî ku pêkan e mêyan. hewjinî di nav jinan de ne tiştekî gelemper e, ji ber ku ew xema hêkên xwe dixwin û ji ber vê yekê di derbarê hevjinên xwe de hilbijêr in.

Monogamî ji hêla biolojîkî ve girîng û pêdivî ye ji bo hilberîna ferdên berdar bi rêya hilbijartina hevînek baş. Rewşê hewjinî ji hêla biolojîkî ve bêbandûr e. Teoriya evînê ji bo mêran xwe-kontrolkirinê pêşniyar dike. Ji ber ku evîn hunerek e, pêdivî bi gihîştin û hewildanê wê heye.

Xwesteka zayendî ew xwesteka ku kesek dema ku ji hêla zayendî ve têtî teşwîqkirin hîs dike. Pêkhatina xwesteka zayendî di hîpotalamusê de di mêjî de dest pê dike û bi asta hormonên zayendî ve girêdayî ye, hormonên wekî testosteron, estrogen û progesteron. Hişyarbûna zayendî ku ew dikin; ew dikare bi rêya xeyalên zayendî, xewnên erotîk, destdan, maçkirin û têtîliya zayendî û hwd, zêdetir bibe.

Weki din evîn hestek xurt a kişandin û girêdana hestiyarî ye ji bo kesekî, heywanekî an tiştekî. Ew bi gelek awayan tê îfadekirin, ku rêzek ji rewşên hestiyarî û derûnî yên bihêz û herênî vedihewîne, ji erdemên herî bilind an adetên baş an jî hezkirina herî kûr a navberkesane bigire heya kêfa herî sade. Nimûneyek ji vê rêza wateyan ev e ku evîna dayikê ji evîna hevjinê, ankû evîna xwarinê, cuda ye.

Ew hem herênî û hem jî neyînî dihê hesibandin, ku numinêra erdemê evîn, dilovanî, û an dilovaniyê dike - "xema bêxudî, wefadar û xêrxwaz ji bo başiya yekî din" - û xerabiya rewîstî ya xwudeperestiyê, ku kêmasiyek rewîstî ya mîna xweperestî, evîn û egoîzmê numinêr dike. Ew dikare kiryarên dilovanî û an dilovaniyê li hember mirovên din, xwe, an heywanan jî vebêje. Evîn, di gelek awayên xwe de, wekî hêsankarek girîng a têkiliyên navkesane tevdigere û, ji ber girîngiya wê ya derûnî a navendî, yek ji mijarên herî gelemperî di hunerên afirîner de ye. Evîn wekî fonksiyonek dihê texmînkirin ku mirovan li dijî tehdîdan bi hev re dihêle û berdewamiya cureyan hêsan dike. Weki din hêsta xwe parastinê jî bi awayekê dikarê bi wê çerçoveyê bi mirov re bide pêşxistin (çav: Fisher, Helen (2004). *Why We Love: the nature and chemistry of romantic love*. Henry Holt & Co).

Fîlozofên Yewnanî yên kevnar şeş şêweyên evînê destnîşan kirin: evîna malbatî, evîna dostane an evîna platonîk (philia), evîna romantîk (eros), evîna xwe-hezkirinê (philautia), evîna mêvan (xenia), û evîna îlahî an bê şert û merc (agape). Nivîskarên nûjen cûrbecûrên din ên evînê ji hev cuda kirine: evîna bêaqil, evîna bêbersiv, evîna vala, evîna hevaltiyê, evîna temam, evîna dîlşewat (limerence), amour de soi, û hwd. Gelek çandan Ren, Yuanfen, Mamihlapinatapai, Cafuné, Kama, Bhakti, Mettā, Ishq, Chesed, Amore, charity, Saudade (û guhertinên din an sembiyozên van weke têkilidanê) wekî peyv, pênase an îfadeyên evînê yên bêhempa yên çandî di derbarê "gavên" diyarkirî de ku niha di zimanê Îngilîzî de tune ne, cuda kirine (çav: Liddell, Henry George; Scott, Robert (1940). "φιλία". *A Greek-English Lexicon*. Oxford: Clarendon Press. Archived from the original on 3 January 2017).

Teoriya çerxa rengîn a evînê sê şêwazên evînê yên sereke[i], sê duyemîn[ii], û neh sêyem[iii] destnîşan dike, û wan di warê çerxa rengîn a kevneşopî de vedibêje. Teoriya sêgoşeyî ya evînê diyar dike ku nêzîkbûn[iv], hewes[v], û pabendbûn[vi] pêkhatiyên bingeîn ên evînê ne. Evîn xwedî wateyên olî an giyanî yên din e. Ev cihêrengiya karhanîn û wateyan, digel tevliheviya hestên têkildar, dihêle ku evîn, li gorî

rewşên din ên hestyarî, bi awayekî neasayî dijwar were pênasêkirin (çav: Liddell, Henry George; Scott, Robert (1940). "φιλία". A Greek-English Lexicon. Oxford: Clarendon Press. Archived from the original on 3 January 2017).

Peyva "evînê" dikare di çarçoveyên cûda de gelek wateyên têkildar lê cuda hebin. Gelek zimanên din ji bo îfadekirina hin têgehên cûda yên ku di ziman de wekî "evîn" têne destnîşan kirin, gelek peyvan bikar tînin; yek mînaq pirjimariya têgehên Yewnanî ji bo "evîn" e (agape, eros, philia, storge). Cûdahiyên çandî di têgînkirina evînê de danîna pênasêyek gerdûnî dide diyarkirin.

Her çend xweza an jî eslê evînê mijara nîqaşên pir caran be jî, aliyên cûda yên peyvê dikarin bi destnîşankirina tiştê ku evîn nîne werin zelalkirin (antîmonên "evînê"). Evîn, wekî îfadeyek giştî ya hestên herênî, bi gelemperî bi nefretê (an bêxemiya bêalî) re tê berawirdkirin. Wekî formek kêmtir zayendî û bêtir hestyarî ya girêdana romantîk, evîn bi gelemperî bi şehwetê re dihê berawirdkirin. Wekî t êkiliyek navkesane bi tonên romantîk, evîn carinan bi dostaniyê re dihê berawirdkirin, her çend peyva evînê bi gelemperî ji bo dostaniyên nêzîk an evîna platonîk dihê bikar hanîn. Nezelaliyên din ên gengaz bi karhanînên wekî "hevala keçik", "heval" û "tenê hevalên baş" re têne. Bi awayekî kurt û kurte, evîn bi gelemperî dihê wateya hestek ku kesek ji bo kesekî din hîs dike. Evîn pir caran lîstîkên kesek an tiştê, an jî nasîna bi wî re vedihewîne. Ji bilî cûdahiyên çandî yên di têgihîştina evînê de, ramanên li ser evînê jî bi demê re pir guherîne. Hin dîroknas têgînên nûjen ên evîna romantîk vedigerînin Ewropaya serdest di Serdema Navîn de an jî piştî wê, her çend hebûna berê ya girêdanên romantîk ji hêla helbesta evîna kevînar ve dihê diyarkirin (çav: "Ancient Love Poetry". TrueOpenLove. Archived from the original on 30 September 2007).

Cewhera komplîke a evînê pir caran gotûbêja wê vediguherîne klîşeyek ku ramanê diqedîne. Çend gotinên pêşiyên evînê dinirxînin, ji "Evîn her tiştî t êk dibe" ya Virgil (Publius Vergilius Maro) bigire heya "All You Need Is Love" ya The Beatles. St. Thomas Aquinas, piştî Arîstoteles, evînê wekî "xwestina qenciya yekî din" pênasê dike. Bertrand Russell evînê wekî şertek û an "nirxa teqez" li hember nirxa nisbî diyar dike. Fîlozof Gottfried Leibniz gotiye ku evîn ev e ku "bi bextewariya kesekî din kêfxweş bibin." Meher Baba diyar kiriye ku di evînê de "hesta yekîtiyê" û "nirxandina çalak a nirxa hundurîn a objeya evînê" heye. Biolog Jeremy Griffith evînê wekî "xwudeperestîya bê şert û merc"

pênase dike. Li gorî Ambrose Bierce, evîn dînîtiyek demkî ye ku bi zewacê tê dermankirin (çav: "Love" entry in The Devil's Dictionary at Dict.org).

Baweriyeke berbelav heye ku ji aliyê komên giyanî û di pirtûkên li ser xwerêzgirtinê de tê diyar kirin ku hezkirina ji xwe re şertê pêşîn ê hemû cureyên din ên evînê ye. Ev mijar di wêjeya derûniyê de mijara nîqaşê ye. Yek ji piştgiriyên zanistî yên sereke ji bo vê nêrînê xebata Erik Erikson e, ku dibêje pênaseyeke nasnameyeke sabît şertek e ji bo ku kesek nêzîkbûnek bi yekî din re bi dest bixe. Ev şîrovekirineke xelet a xebata Erikson e, ji ber ku ti birhanek tune ku pênaseya nasnameyê li vir ber bi hezkirina xwe ve dibe. Li gorî hiyerarşiya pêdiviyên Maslow, hesta aîdiyetê (ankû hêskirin) ji hesta xwe-rastkirinê (ku hezkirina xwe jî di nav de ye) pêdiviyek bingehtir e; ji ber vê yekê, hêskirina ji aliyê yên din ve şertek pêşîn e ji bo hêskirina xwe. birhan hene ku hêskirina xwe, di kesayetên narsîst de, bi hêskirina ji hêla yên din ve zêde dibe (çav: Campbell and Baumeister (2003). Fletcher, Garth J.O.; Clark, Margaret S. (Ed.). Blackwell Handbook of Social Psychology: Interpersonal Processes. Blackwell Publishing. p.: 438-445).

Ji aliyê etîkî ve, di çarçoveya têgihîştina Arîstoteles a li ser etîka erdemê de, ew li dijî karhanîna têgeha xwe-hezkirinê di wateya aştî bi hewesên xwe yên neaqilane re û ji ber vê yekê bi awayekî neyînî derdikeve. Li gorî Arîstoteles, xwe-hêskirin evîna hişê (nous) mirov e, ku ew beşa herî baş û pêbawer a mirov e. Li gorî vê yekê, kesên ku bi vê beşa giyanê xwe re di aştîyê de ne û tiştê ku hişê wan dixwaze dikin, dê kirinên herî bilind bikin. Arîstoteles vê cureyê xwehêskirinê wekî çavkaniya evîna hevalan û evîna welat dibîne.

Mirov dikarin evîna xwe ji bo tiştên ji bilî mirovan nîşan bidin; ev dikare ji îfadekirina hêskirineke xurt ji bo tiştêkî mîna "Ez ji popcornê hês dikim" bigire heta îfadekirina girîngiya tiştêkî ji bo nasnameya mirov, mîna "Ez ji lîstikvaniyê hez dikim" diguhere.

Mirov dikarin ji bo tiştêk, rêgezêk, an armancek dilsoziyek kûr û teqdîrkirinek mezin hebin, ewqas ku ew dikarin hestek evînê ji bo wê biceribînin. Bo nimûne, xizmetguzariya dilovan û "evîna" xebatkarên dilxwaz ji bo doza wan carinan ne ji evîna navkesane lê ji evîna bêkesayetî, fedakarî û baweriyên giyanî an ramyarî yên bihêz derdikeve holê (çav: Fromm, Erich (1956). The Art of Loving (Original English ed.). Harper Perennial).

Mirov dikarin tiştên madî, heywanan, an çalakiyan jî "hês bikin" ger ew bi wan tiştan re têkilî daynin an jî bi wan tiştan re xwe nas bikin. Eger şehweta zayendî jî tê de hebe, ev hest wekî parafilî dihê binavkirin.

Evîna di navbera mirovan de dihê wateya evîna di navbera mirovan de. Ew hestek pir bihêztir e ji hezkirina mirovekî. Evîna bêbersiv behsa hestên evînê dike ku beramberî hev nayên kirin. Evîna navbera mirovan bi têkiliyên navbera mirovan ve herî zêde girêdayî ye. Evîna wesa dikare di navbera endamên malbatê, hevalan û cotan de çêbibe. Çend nexweşiyên derûni hene ku bi evînê ve girêdayî ne, wek erotomania.

Di seranserê dîrokê de, felsefe û ol li ser diyardeya evînê nerinan kirine. Di sedsala 20an de, zanista derûniyê li ser mijarê lêkolîn kir. Antropolojî, zanistên mejî û zanistên biolojîk jî di têgihîştina têgeha evînê de beşdar bûne.

Mijare evînê wê weke mijare teybet a ku mirov wê dikarê wê di rengekê de wê bi wê re wê li ser wê bisekinê û wê di rengekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Evîn jî hêlekê ve wê weke rewşek têkiliyek empatîkî ku wê weke ji aliyekê ve kes di xosletên kesê li hemberê xwe de bêt ku ew li zayendê binerê ku ew xwe diwê de bibînê bê. Lê ji wê zêdetirî wê, ev wê weke rewşek ku wê di temenekê newrolojîkî de wê bi hemû zindîyan ku ew mirov û an ne mirov wê bê temenekê girêdanê. Di wê temenê de hêskirina û an rewşa weke heywanek mirovekê hês dikê û ew hertimî bi wî mirovî re ya wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê ve girêdayî wê bide. Yan jî rewşên weke wê dikarê wê di wê temenê de wê li ser temenekê zêhnî û bi wê ve girêdayî bi aliyên hêstî û hwd ên ji hebûnê dihên girtin wê karibê bi wê re wê fahmbikê bê.

Nêrîna kevneşopî a evînê di biolojîyê de ew e ku sê fektorên sereke di evînê de hene: lîbîdo, girêdan û birjartina hevjinê ya. Neurokîmyayîyên sereke (neurotransmitter, hormonên zayendî, û neuropeptîd) ku van fektoran birêve dibin testosterone, estrogen, dopamîn, oksîtosîn, û vasopresîn in. Herwiha, hormona stresê (kortîzol) û adrenalîn jî di evînê de roleke girîng dileyîzin. Ev hatiye birhankirin ku evîn û hêskirin bi tenê bi hormonan ve girêdayî ne. Bo nimûne, çavkaniya evîna bê şert û merc û herheyî ku dayikek ji bo zarokê xwe hîs dike, hormonên ku piştî zayînê têne derdan in. Ev hormon tenê di jinan de bi rewşên weke welidina bi hanina zaroyê û hwd re zêdetirî pêşketina wan têne dîtin û tenê piştî zayînê têne derdan, ku dihêlin ku heywan cureyên xwe biparêzin û xwedî bikin. Lêbelê, di têgîna evîna zayendî de ji bo heman zayendê an jî zayendê dijber de, ku wekî evîn dihê pênasekirin, hormonên cûda beşdar

dibin. Her çend hormonek tenê ku wekî "hormona evînê" were pênasekirin hîn nehatiye dîtîn jî, lêkolînan dîtiye ku dema ku mijarek kesê ku ew jê hez dike nîşanê wî dihê dayîn, asta ya weke ya hormona xwesteka zayendî, hormona stresê û adrenalînê û hwd di xwûnê de zêde dibe. Hatiye diyarkirin ku di diyardeya evînê de ji yekê zêdetir hormon rolek dileyîzin û ev hormon bi bandûrên dîtbarî, bihîstinî an derûnî têne derdin (çav: Donatella Marazziti; Domenico Canale (Aug 2004). "Hormonal changes when falling in love". Psychoneuroendocrinology. 29 (7): 931-936).

Di hin lêkolînên ceribandînê de, hewl hatiye dayîn ku navenda evînê di mêjî de bi nîşandana deverên çalak ên di mêjî de bi alîkariya PET (Tomografiya Emisyona Pozîtronê) û MRI (Wêneya Berxwedêr a Magnetîk) were nîşandan. Her çend hin daneyên guncaw hebin jî, hîn lihevkirinek tam nehatiye bidestxistin (çav: Donatella Marazziti; Domenico Canale (Aug 2004). "Hormonal changes when falling in love". Psychoneuroendocrinology. 29 (7): 931-936).

Li gorî têgiha biolojîyê, evîn hestek e ku divê hemî ajal û mirov hebin û ji bo berdewamiya jiyanê girîng e, û wekhevî birçîbûn û tîbûnê ye. Bi rastî, piraniya heywanan evînê tecrûbe nakin. Evîn bi gelemperî di memikan de dihê dîtîn. Li gorî antropolog Helen Fischer, şewet, kişandin û pabendbûn hêmanên girîng in ku evînê pêk tînin. Şewet hestek xwesteka zayendî ye. Kêşeya romantîk diyar dike ka hevkar kîjan hevpar balkêş dibînin û li pey wan diçin, û bi kirina hîlbijartinan dem û vejena rastarastê dike. Girêdan parvekirina malekê, erkên dêûbavtiyê, parastina hevbeş û hestên ewlehî û ewlehiyê di mirovan de vedihewîne. Sê devreyên neuralî yên cuda, di nav de neurotransmitter, û sê şewazên rewşê bi van sê şewazên romantîk ve girêdayî hene. Di rewşên romantîk û erotîk de, ev hest dihê berdan û di laş de gelek guhertinan çêdike.

Testosteron û estrogen hormonên ku ji ber şewetê zêde dibin in. Di salên dawî de, zanista mejî dest bi lêkolîna bûyerên ku di mejiyê mirovên evîndar de diqewimin kiriye. Şewq û şewet yekem xwesteka zayendî ya bi coş e ku hevjinîyê teşwîq dike û zêdebûna berdana hejmarek kîmyewîyan, wek hormonên wekî testosteron û estrojen, vedihewîne. Ev bandûr kêmkirina ji çend hefte an mehan zêdetir dom dikan. Di qonaxa duyemîn de, hatiye dîtîn ku derdana feromon û tîroksînê di mejiyê kesekî evîndar de zêde dibe, û hatiye ravekirin ku derdana norepînefrîn û serotoninê di kesê evîndar de dibe sedema tevgerên ecêb. Hatiye dîtîn ku ev derdan dopamînê zêde dikan, ku mejî teşwîq dike, û dopamîn,

teşwîqkerê mêjî, bi gelemperî bi heman rêjeya bikarhênerên madeyên hişber zêde dibe. Her çend teşwîqkirina zêde ya dopamînê xweş be jî, bandûrên wê yên alî neçar in. Ev in: zêdebûna rêjeya lêdana dil, zêdebûna tansiyona xwînê, kêmbûna îştahê, bêxewî, û hatiye dîtîn ku dibe sedema heyecanê. Zêdebûna zêde ya rêjeya lêdana dil dikare bibe sedema tengezeriya dil. Lêbelê, ev zêdebûna zêde ya rêjeya lêdana dil bi gelemperî li kal û pîran dibe sedema mirinê, ne li ciwanan (çav: Holt World History: The Human Legacy. Holt, Rinehart, & Winston. January 1, 2008).

Ji ber ku herdu jî qonaxên şehwet û kişandinê demkî têne hesibandin, qonaxek sêyemîn ji bo ravekirina têkiliyên demdirêj hewce ye. Girêdan girêdanek e ku têkiliyên ku bi salan û hetta bi dehsalan dom dikin xurt dike. Girêdanbûn pir caran li ser bingeha pabendbûnê wekî zewac û zarokan, an jî dostaniya hevbeş li ser bingeha tiştên wekî berjewendiyên hevpar e. Ew bi astên bilindtir ên kîmyewiyên wekî oksîtosîn û vasopresîn ve girêdayî ye ji yên ku di têkiliyên kurt-dem de têne dîtîn. Enzo Emanuele û hevkarên wî ragihandin ku molekula proteînê ya ku wekî faktora mezinbûna rayan dihê zanîn dema ku mirov cara yekem evîndar dibin, asta wê bilind e, lê ev ast piştî salekê vedigerin asta normal (çav:Emanuele, E.; Polliti, P.; Bianchi, M.; Minoretti, P.; Bertona, M.; Geroldi, D. (2005). "Raised plasma nerve growth factor levels associated with early-stage romantic love". Psychoneuroendocrinology. 31 (3): 288-294).

Derûnî jî evînê wek diyardeyek nasnameyî û civakî nîşan dide. Derûnwan Robert Sternberg îdîa kir ku wî evînê bi formulekê rave kiriye. Teoriya sêgoşeya evînê ya derûnwan weha ye; Evîn ji sê têkiliyan pêk tê: nêzîkatî, pabendbûn û hêskirin. Eger yek ji van hersêyan tune be, evîn bi dawî dibe. Evîn pêşî bi durustî dest pê dike. Bi rastî, qonaxa herî destpêkê hêskirin û nefretkirin e. Hingê dilsozî derdikeve pêş. Paşê, ken û silav bi kesê ku mirov jê hêş dike re dest pê dikin. Piştî nêzîkbûn û sohbet dest pê dike. Li vir, yek ji sê girêdanên evînê hatiye avakirin. Nêzîkbûnek hat avakirin. Hingê hesta dostaniyê tê bidestxistin. Eger tu dixwazî ew fahm bike ku te baweriya xwe bi têra xwe daye wî, li bendê be heta ku ew sirra te ji te re bêje. Eger te razêk an tişteki taybet parve kiribe, girêdana duyem hatiye damezrandin. Qonaxa dawî ew e ku divê hûn qebûl bikin ku dostaniya we êdî ne tişteke e. Pêwîst nake tu rasterast jê re bibêjî ku tu jê hez dikî û ji wî hêş dikê. Hûn dikarin vê yekê diyar bikin. Tu dikarî vê yekê bi peyama, kulîlk, an jî surprîzên rave bikê. Eger

hûn bi rastî ji hev hez bikin, hûn dikarin derbasî qonaxa dawî bibin. Û em digihîjin qonaxa dawî ya evînê, ankû hewesê. Ew şeweyê dawîn û gelemperî yê evînê ye. Bi gotineke din, ew seks e. Îro, têkiliyên evînê bêl ku di van qonaxan re derbas bibin digihîjin hewesa dawî (çav: Sternberg, R.J. (1986). "A triangular theory of love". *Psychological Review*. 93 (2): 119-135).

Di dewama wê de wê li gorî derûnwanê Amerîkî Zick Rubin, ku di salên 1970-an de hewl da ku evînê bi rêya lêkolînên psîkometrîk pênase bike, evîn ji sê beşan pêk tê: Evîna romantîk, evîna xwedîker û evîna bikarhanînê. Evîna romantîk ew e ku her du alî bi dilgermî bi hev ve girêdayî ne û bextewar in. Evîna xwedîker wê demê çêdibe ku yek ji aliyan li hember kesê din pir xwedîker be û ji her kesê ku pê re diaxive çavnebariya wî/wê bike. Hin dikarin bi mirînê bi dawî bibin. Evîna ku bi gelemperî tê bikar hanînê jî ew e ku evîna mêr û jinên dewlemend veguherîne pereyan. Ew dikare wekî jiyana li ser pereyên mêr an jina ku jê hês dike jî were pênasekirin (çav: Rubin, Zick (1970). "Measurement of Romantic Love". *Journal of Personality and Social Psychology*. 16 (2): 265-273).

Piştî pêşketinên di teoriyên elektrîkê de wekî 'qanûna Coulomb', ku nîşan dide ku barên erênî û neyînî hevûdu dikişînin, di jiyana mirovan de wekhevîyên wekî "qatûbên dijber hevûdu dikişînin" hatin pêşbînîkirin. Lêkolînên li ser hevjiñkirina mirovan nîşan dane ku ev yek pir caran ne rast e dema ku dor tê ser karakter û kesayetiyê - mirov meyla dikin ku ji kesên ku dişibin xwe hês bikin. Lêbelê, di çend deverên neasayî û taybetî de, wekî pergalên parastinê, xuya ye ku mirov kesên din ên ku ji wan cuda ne tercîh dikin (mînaq, pergalên parastinê yên ortogonal hene), dibe ku ji ber ku ev ê bibe sedema zarokek bi çêtirîn herdu cîhanan. Di salên dawî de, teoriyên cûrbecûr ên girêdanên mirovan hatine pêşxistin, ku bi rêya girêdan, bend, întegrasyon û hevsengiyê hatine vegotin. Hin rayedarên rojavayî girêdanan dikin du pêkhatyên sereke: altruîst û narsîsîst dibê. Ev nêrîn di xebata Scott Peck de tê nûminêrkirin, ku di xebata xwe ya derûniya sepanî de pênaseyên evîn û xerabiyê vedikole. Peck dibêje ku evîn tevliheviyek ji "fikara ji bo mezinbûna giyanî ya yekî din" û narsîzmê ya sade ye. Di hevîrtina herduyan de, evîn ne tenê hestek e, ew "çalakiyek" e (çav: Peck, Scott (1978). *The Road Less Traveled*. Simon & Schuster. p. 169).

Erich Fromm di pirtûka xwe ya bi navê "Hunerê Evînê" de argûman kiriye ku evîn ne tenê hestek e, lê di heman demê de kiriyarek e jî, û di

rastiyê de "hêsta" evînê li gorî pabendbûna mirovekî bi evînê re bi rêya rêze kiryarên evînê yên di demê re rû bi rû ye. Fromm argûman dikê ku evîn di dawiyê de ne hêstek e, lê belê pabendbûnek û dilsoziyek domdar e ji bo kiryarên evînê yên ku ji bo yekî din, xwe, an gelekên din têne kirin. Fromm evînê wekî hîlbijartinek hişmendî jî pênase kir ku dibe ku di qonaxên destpêkê de wekî hestek nexwestî xuya bike, lê paşê êdî bi van hestan (şehwetê) ve girêdayî nabe, lê di şûna wê de bi tenê bi girêdana hişmendî ve girêdayî ye. Bi kurtasî, wî cudahiyekek di navbera Evînê (hesta evînê) û hezkirinê (evîna gihîştî) de kir.

Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku evîn wê weke têgînek hevnasinê ya. Wê di wê têgîna hevnasinê de wê, pêvajoyên ku ew derbas dibin wê di derbarê hev de wê, di serê herdû aliyên de wê, naskirin wê bi wê bibê û wê kes wê bi wê re wê, ji du aliyên ve wê ew wan pêvajoyan wê şîrovebikê. Yek wê ji aliyê naskirinê ve bê. Ya din jî wê bi wê naskirinê û têkiliya bi wê re bê. Ev wê, weke naskirinek hinekê komplike bê. Ber ku wê hem wê dîmenê yê din ê di serê kesê duyem ê hemberê de wê bibê. Ya dîmenê kesê yê hemberê jî wê di serê yê din de wê bibê. Wê di wê rengê de wê di serê xwe de wê li ser hev wê bigihijina dîmenekê. Ew dîmen wê piştî wê, weke dîmenê ku ew bi wê digihijê naskirinekê û bi wê naskirinê ku ew êdî wê di wê de wê weke çerçoveyek ku wê ji wê bigihijê hêstiyarîyan û hwd. heta ku ew dîmen bidomê wê kes wê bi wê re wê bijî. Kengî ku kes dervî wê dîmenê tevgerek da nişandin wê hingê kes wê bi wê weke şok bijî û wê di dewama wê de wê êdî ew dîmenê ku ew bi wê kesê û an wî kesî di serê xwe de avakirî wê êdî wê hin bi hin wê heya wê ya bi alaqa û hişmendî a li ser wê ji wê dûrkeve. Ev wê, gelek caran wê weke 'bidawîbûna evînê' a li hev jî wê di rengekê de wê weke were bi navkirin.

Di aslê xwe de ev dîmen wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê hinekê wê li ser wê bisekinê û wê bikê ku wê hinekê din wê dahûr bikê û wê bikê bê. Di wê dîmenê de wê xwe dîtin, xosletên levkir gihîştina fêrsa fahmkirina û wan bi wê re wê di ahengekê de jiyankirinê ku wê tefkir wê bikê wê bibê. Lê çawa dibê ku ew dîmen xirabû ew hêst wê weke 'dawî li wê were.' Di aslê xwe de wê ev pêvajoyek weke hati jinkirin û wê kes wê nikaribê wê ji serê xwe wê derxê. Ew wê vaji wê, piştî wê dema ku wê gotina 'êdî hês nakim' ku wê bibêjê jî lê wê, di rengekê de wê, bi wê dîmenê re wê bijî û wê li ser wê re wê jiyankirina nakokiyên wê di wê nûqteyê de wê kes wê êdî wê bi xwe re wê bijî.

Ev nakoki wê ev bin ku ew dîmenê berê ku ew bi wê hêsê kiriya ku ew çû wê di xwe de wê, bi empatiya bi wê dîmenê re wê didênê wê bixwezê ku ew wê, fahmbikê ku ew encama ew gihiştîyê ew rast a û an ne rast a. Wê li ser wê helwesta ku ew wê bi wê bixwezê ku wê, dîmenê berê ê ku ew bi wê bi hêskiriyê hebûya wê, ji aliyekê ve wê mafdar wê derxê. Ber ku wê hinek hêst wê weke hê wê di wê temenê de wê li yê û an wê ya ku ew ji wê û an wî hati dûrkin wê xwestekên ji wê hebin. Ev wê xwestekên zayendî û hwd bin. Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê di aslê xwe de ev pêvajo wê weke pêvajoyek zêde komplike bê. Wê wê aliyê ve wê di rengekê de wê karibê wê hinekê wê li ser wê bisekinê bê.

Ev pêvajo wê di rengekê de wê weke pêvajoyek fahmkirinê bê. Wê di wê pêvajoyê de wê ya ku wê ji wê re wê weke hêst û evîn wê were gotin ku wê piştî wê bi azmûnkirina wê re wê weke pêvajoyek fahmkirinê ku wê bibê wê di wê temenê de wê bibê. Di destpêkê de wê, dema ku ew dilê mirov dikê kutekut wê pişt wê dihezirê wê, piştî wê ku ew li wê bi hişmendiya xwe û an aqilê serwer dibê wê, weke ku wê pêvajoya fahmkirinê wê destpê bikê. Her pêvajoya fahmkirinê wê di dewama xwe de wê hinek encamên wê hebin. Di wê nûqteyê de wê encamên wê yên pêşî wê di wê nûqteyê de bin ku wê fêrsên lêpîrsînê wê di fahmkirinên xwe yên evînê de wê bi demê re wê bi wê re wê êdî wê hin bi hin wê weke ku wê bikê. Ev wê, tiştek ku ew weke wê di encama bihiştî bê û an tiştekê din ku ew weke ew bi xwe re diji û an hizrek û an fêrsek bi wê ku ew gihiştîbê. Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihezirê û wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Mijare fahmkirinê wê di wê nûqteyê de wê, li ser fahmkirinekê re ku wê bibê wê di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê xwe bi wê re wê, di dîmenê weke lêpîrsînê û an ji wê weke bi hewldana gihiştina hizrek din wê xwe bi wê re wê bide diyarkirin. Di wê temenê de wê, êdî wê hizrek û an fahmkirinekê evînê wê zêdetirî wê, pêvajoyek ku ew bi wê û an navê wê jinkirî wê piştî wê di wê pêvajoya lêpîrsînê û an hizrekê cihê kku ew digihîjê de wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di şewayekê de wê weke ku ew wê bi wê re wê bikê.

Ev jî wê weke aliyekê wê din bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê li wê bihezirê û wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wêkaribê wê fahmbikê bê. Mijare pêvajoya jinkirî wê weke serborîya mirov a bi evînê

û an bi pêvajoya evînê bê. Di wê temenê de wê di aslê xwe de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê xwe di rengekê de ew di dewama wê de wê bide diyarkirin. Weke aliyekê wê yê din ê giring wê di serî de wê ew bê ku wê çawa wê di rengekê de wê, bi wê re wê, biji. Ew azmûna ku ew jinkirî wê bi xwe re wê, di demên piştî wêkaribê bibê çavkaniya hinek azmûnên din de ên bi têngîna evînê û an serboriyek wê ya din ku ew bi wê yekê biji. Di wê temenê de wê minaq wê dema ku wê hizrekê wê biji û an wê hêstekê wê biji wê xwestina wê carek din jiyankirinê wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê bê.

Wê jî wê dikarê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê evîn wê, di rengekê de wê, salixkirinek ku ew di meji de û an xêwê azmûna wê de wê bi mirov re wê hebê wê di wê çerçoveyê de wê bi wê re wê xwe di şewayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman.

Azmûna serboriya evînê wê pirr zêde wê giring bê. Carna ku wê bîrbirina wê jî wê germehiyekê ku wê bikê laş wê ev azmûn wê weke hinek adranalinên ku ew bi wê re wê çêbikê re wê bibê. Ev wê çerçoveyek ku wê bi wê adranalinê ku wê tevli xwûna mirov wê bibê bê.

Di wê çerçoveyê de wê dikarê wê di rengekê de wê, di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare adranalinê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê fahmbikê bê.

Wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman. Serboriya evînê wê, di wê temenê de wê dîmenê xwe yê bi wê rengê ê bi laşê re ku wê biji wê hebê. Ber vê yekê wê mirov wê gotina ‘dema ku ez evîndar bûm’ wê li ser wê re wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Evîn û an ew dema evînê wê giring bê ku mirov wê fahmbikê. Mirov wê li ser demê re wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê bi demek xwe ya jiyanê re wê di wê çerçoveyê de wê salix ikê û wê bi wê re wê werênê ser ziman. Ev dem wê di dewama wê de ku wê piştî wê demek ne weke

dema evînê jî wê were wê di wê temenê de wê weke demek ser demek evînê re ew bûyi wê karibê wê pênasibikê. Ev wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di pêvajoyên piştre ku ew di dewama wê de bin û an ne di dewama wê de bin wê bi xêwa wê demê û bandûra wê re wê karibê bahsa hinek têkiliyên bi fahmkirinê, hîskirin, hêstkirin û an hêstiyariyên ku ew di wê temenê de wê karibê wê bi wê re wê di şêwayekê de wê karibê wê werênê ser ziman.

Ev wê weke demek ku wê di wê temenê de wê, karibê wê di wê çerçoveyê de wê bi wê xêwa wê re wê di rengekê de wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Mijare evînê wê di wê çerçoveyê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê di wê çerçoveyê de wê bi wê re wê fahmbikê bê. Navaroka wê pêvajoya evînê û jiyankirina wê, têgîna wê û ya piştî wê a jiyanê bi pêvajoya wê re wê karibê wê weke aliyna ku wê nikaribê ji hev cihê wê şîrovebikê. Di awayekê de wê azmûnên wê di rengekê de wê weke di her ali û rengên din ên jiyanê de wê weke azmûnek ku wê bi mirov re wê bibê û wê ev wê li şûn nemênê. Ew wê di demên me yên piştre de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê k umirov wê karibê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê werênê ser ziman.

Mijare evînê wê bi aliyên wê yên biolojikî-derûnî wê di zikhev de wê di çerçoveya azmûnên me yên xêwî de wê weke aliyên wê yên ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê temenê de wê di dewama wê de wê fahmbikê bê. Mijare evînê wê, di wê temenê de wê aliyên wê yên giring wê hebin ku mirov wê bi pêvajoyên wê yên ku mirov wê di xwe de wê di wê temenê de wê ji gelek aliyên ve wê bi encamên wê re wê bijî wê hebin. Lê aliyên wê yên din ên ku mirov wê karibê wê fahmbikê weke têgînek giştî û an gelemperî ku wê fromm wê di şêwayekê de wê weke têgîna 'evîna giştî' wê di şêwayekê de wê şîrovebikê û wê werênê ser ziman wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê bi pêvajoyên giştî ên fahmkirinê re wê di rengekê de wê fahmbikê. Wê ji derve wê bi biriqînên ji me ên di nava jiyane civaknasî de wê, bi şêwayên weke yên xwe bi rewşên axiftinê, şêwayên axiftinê, şêwayên diyarkirina gotinan, bi wate û kirdekirinê, têkiliya wan a bi mimikên mirov û hwd re ku wê bibê wê bi wê re wê karibê wê ji aliyna ve wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Mimik û reaksiyonên

weke zû lêdana dil, germbûna di laş û hwd de wê weke aliyên wê karibê ji hinek aliyên ve wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Ji wê aliyê ve wê pêwîst bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê fahmbikê bê.

Mirov di reaksiyonên xwe de wê di rengekê de wê, bi hizirkirinên xwe re wê di ahengekê de wê, mimikên xwe wê bikê. Di aslê xwe de wê mimik wê bi serê xwe wê, şêwayekê ragihandinê wê, di awayekê de wê biafirênê. Weke çavdanekê, mimikek, weke tevgerê destekê, weke xûyekê û hwd wê di wê temenê de wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman. Di rengekê de wê, weke hinek rengên bi van aliyên ve ku wê weke bi rewşa zayendî ve wê were diyarkirin wê bibin. Di wê nûqteyê de wê, têgînên weke di rengê xuy, tevger, mimik û an çavdanên zayendî wê bibin û ev wê hinek wê her zayendek ku ew mê bê û an jî nêr bê wê di rengekê de ku wê bi wê ve wê girêdayî wê di roja me de wê werina fahmkirin wê bibin.

Di şêwayekê de wê tevgerên me wê, di rengekê de wê, weke bi awayekê wê di wê temenê de wê bi têgîna bi gotina 'zimanê laş' ku wê di rengekê de wê bi gotinkirin wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê ev wê bi wê re wê bibê. Mijare tevger, ziman û fîzîk û an laşê wê di dema ku em li wê binerîn wê di şêwayekê de wê mejuyek wê ya kevn diçê wê hebê. Di wê temenê de wê dikarê wê di rengekê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke ku wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê.

Çendî ku wê di wê temenê de wê mijare tevgerên laşî wê mejuya wê kevn wê herê jî wê di rengekê de wê, di nava fahmkirina hemdem de wê weke aliyekê ku wê bi tevgerên me re wê di temenê salixkirinên me de wê xwe weke bide diyarkirin û wê di nava fahmkirinên me de wê weke temenekê fahmkirinê jî wê xwe bide diyarkirin.

Ev wê di rengekê de wê mijare derûniya têgihiştinê bin. An jî wê derûniya fahmkirinê ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê fahmbikê wê bi wê re wê di rengekê de wê karibê wê di rengekê de wê, weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê fahmbikê bê.

Di nava civakê de wê di demên kevn de jî wê bahsa nişanakên ku wê weke bi zayendî ku wê werina wateya nişanaka xwestina têkiliya zayendî zaninê bê û an têkiliyên weke bi wateya herêkirinê û an redkirinê ku wê bibin wê bi wê yekê wê bi awayekê wê weke ku wê bi meve wê girêdayî bin ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Ev wê weke aliyna ku wê bi tevgerî, xûyi û hwd ku ew ji xwe bêî ku em weke di farqe wê de bin bi hişmendiyeke em wê di jiyane xwe de wê dikan. Ev wê, di rewşekê de wê xwe di dewama wê de wê karibê wê di şewayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê.

Di mijare hêskirinê de jî wê ev wê weke aliyên ku wê karibê ji hinek aliyên ve ew di rengekê de ku wê karibin werina fahmkirin bin. Di wê temenê de wê hêskrin wê dema ku wê bahsa wê were kirin wê mijare têkiliya wê ya bi xûy û tevgerên weke di temenê nêzîkbûnê de bê û an dîrketinê û hwd de wê di rengekê de wê weke rewşna fizîkî û hwd ên ku wê mirov wê karibê di rengekê de wan bi wan re di şewayekê de weke aliyekê wan ê giring ku wê karibê wê fahmbikê û wê di rengekê de wê werênê ser ziman bê.

Wê jî wê di rengekê de wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Wê jî wê dikarê wê di şewayekê de wê di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman. Mijare têkiliya fahmkirinê û tevgerên me wê weke bi temenekê ku wê hebûna me ya fizîkî a laşî wê ji xwe re wê bikê temen û wê bi wê re wê xwe bide diyarkirin. Di çerçoveya weke zindiyekê bi hizir û di hizirê a mirov de wê, her tevgerên mirov wê xwe di rengekê de wê weke li ser têgînekê re wê karibin bi rengekê û têgîhekê werina fahmkirin. Ev wê, bi awayên cûr bê cûr ên fahmkirinê û watelêkirinê û hwd re wê karibin werina fahmkirin û werina hanin li ser ziman. Wê jî wê di rengekê de wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê di rengekê de wê werênê ser ziman bê.

Mijare tevger û xûy û têkiliya wan a bi fizîk û an laşîya mimrov re girêdayî ku wê hilde li dest wê di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê xwe bide diyarkirin. Weke rewşên tevgeran wê di rengekê de wê rewşên weke dervî bi gotinkirinê a weke bi gotinî zimanî ên hemdem wê weke rewşên deng derxistinê ên weke qêrinekê, kenekê, girinekê, çav miçûbalkirinekê û hwd wê weke rewşna ku wê di wê temenê de wê têkiliyek wan ya bi fahmkirinên me re ku wê hebin û wê karibê bi wan re wê di wê temenê de wan li wan bihizirê û wê karibê fahmbikê û werênê ser ziman bê.

Ev wê, di şewayekê de wê, di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê dikarê wê werênê ser ziman ku ev rewş û xûyên ku ew bi tevgerên me û hwd re wê xwe bidina diyarkirin wê di nava her zindiyê û rewşa jiyane wê de wê karibê xwe bide diyarkirin. Wê di rengekê de wê, di rengên weke zindiyên weke heywanên difirin bin û an yên nafirin û

hwd de bin wê karibê bi wan re di nava xwezayê de wê fahmbikê bê. Di renekê de wê dema ku wê heywanek hov wê dema ku wê kesek beyeni wê bi ser de wê herê wê dinanê xwe wê bi jidênê û wê lêvên xwe ji hser hev wê vekê û wê weke xwe bikê rewşek weke ya parastinê de. Wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di renekê de wê bi wê re wê karibê wê di wê temenê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di renekê de wê bi wê re wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Mijare tevgerên me wê, bi têkiliyên me yên bi derve wê bidina nişandin. Wê di wê temenê de wê xwestekên me û an ne xwestekên me wê di renekê de wê bidina diyarkirin. An jî wê di renekê de wê sekna me ya li hemberê rewşan ku mirov di wan de ê bi tîrsa û an bi dilxweş a, bi xwesteka û an ne bi xwestek a û hwd wê di wê temenê de wê di renekê de wê weke ku wê bi wê re wê di şewayekê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di renekê de wê karibê wê bi wê re wê fahmbikê û wê di wê çerçoveyê de wê di şewayekê de wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Mijare têkilidaninê wê ya ku wê li xweşa me wê herê wê di derûniya me de wê ji rûdêna me wê di renekê de wê karibê xwe bide diyarkirin. An jî wê weke ku wê bi derûniyê wê karibê wê kifşbikê wê di renekê de wê weke ji sorbûna hinarikên rûyê me ku ew wê çawa wê ji me re wê were wê karibê wê were diyarkirin.

Ev wê weke rewşek pirrali a bi fahmkirinê, fizîkî û tevgerên me û hwd re wê di renekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di renekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Rewşa ya li xoşa me diçê, ya ku mirov wê xwe di wê de weke di ewlehiyekê de wê dibînê wê weke rewşên parastinê û hwd wê weke aliyên ku wê mirov bi tevgerên xwe û xûynişandinên xwe ku wê bi wê re wê rabê bê. Wê di wê temenê de wê di renekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di renekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Wê jî wê di wê temenê de wê dikarê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman ku wê mijare evînê wê di wê çerçoveyê de wê weke ya bi li xoşa me diçê re wê di renekê de wê bide diyarkirin. An jî wê di dewama wê

de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê ya ku ew wê weke em wê dixwezin, bi wê weke 'xwediyê naskirinekê' û an fahmkirinê na wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bi me re wê xwe di rengekê de wê bide diyarkirin.

Şewq, xwesteka zayendî ya evînê a destpêkê ye ku hevjinîyê pêş dixê û zêdebûna berdana hormonên wekî testosteron û estrojenê vedihewîne. Ev bandûr kêr daran ji çend hefte an mehan zêdetir dom dikan. Kêşandin xwestekê kesianetir û romantîktir e ji bo berendamek taybetî ji bo hevjinîyê, û ev ji şewetê wekî girêdanek bi şeweyek takekesî ya hevjinê re pêş dikeve. Lêkolînên dawî yên di warê zanistên mêjî de nîşan dane ku dema mirov evîndar dibin, mêjî bi berdewamî komek kîmyewîyên taybetî berdide, di nav wan de hormonên neurotransmitter dopamîn, norepinephrine û serotonin hene, heman pêkhatayên ku ji hêla amfetamînan ve têne berdan ku navenda kêfa mêjî teşwîq dikan û dibin sedema bandorên alî yên wekî zêdebûna lêdana dil, kêmbûna îştahê, xewbûn û hestek heyecanek diwar. Lêkolîn nîşan didin ku ev qonax bi gelemperî salek û nîv heta sê salan dom dike (çav: Holt World History: The Human Legacy. Holt, Rinehart, & Winston. 1 January 2008).

Mijare evînê wê di wê temenê û rengê de wê ji vê aliyê ve wê karibê wê ji gelek aliyên ve wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Di wê çerçoveyê de wê dikarê wê bîrê ser ziman ku wê çerçoveya gotina evînê wê zêde berfireh bê. Wê weke aliyekê û dîmenekê jiyane herkesê ku ew weke dijî di jiyane xwe de jî bê.

Ji wê aliyê ve wê, di rengekê de wê, mijare tîgîna evînê wê bi aliyên wê yên bi girêdanê wê ya bi aliyên weke yên çandî û hwd ve jî wê karibê wê ji gelek aliyên ve wê di rengekê de wê bi wê re wê kifşbikê û wê werênê ser ziman bê.

Hinekê li ser dîroka evînê

Hinekê ku mirov li rewşa dîroka evînê wê binerê wê di demên hemdem de wê gelek tiştên ku wê hin bi hin wê werina ser ziman wê karibin werina kifşkirin. Di wê warê de wê weêjeyek berfireh wê li ser tîgîna roman û an tîgîhên romantîk û hwd re ku wê werina ser ziman wê bîrê pêşxistin. Ev wê weke laiyekê wê yê ku wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê di rengekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Mijare evînê wê di dîrokê de wê dema ku em bahsa wê bikin wê karibê dîroka wê heta demên berê şariştaniyê jî wê di rengekê de wê bibin. Wê di şewayekê de wê mijare evînê wê di wê temenê de wê dikarê wê li ser

dû temenan û an pêvajoyan wê karibê wê fahmbikê. Ya dema pêşî ku wê li ser rewşên weke xûy û tevgeran wê bibê wê di rengekê de wê karibê wê fahmbikê û wê di rengekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê ev wê di rengekê de wê mijare hêskirinê, ecibandinê û hwd wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê xwe di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê bê.

Di wê temenê de wê, di demên piştre wê, di rengekê de wê mijare têgîhên evîndarî wê li ser rewşên şenber ên weke bi hişmendî kirinê re wê di rengekê de wê were kirin. Di wê temenê de wê di nava ritualên kevnera de wê di rengekê de wê têkiliya zayendî a bi hev re ku wê were kirin wê li rengekê de wê li ser wê re wê weke têgînek ku wê temenê jiyanê wê biafirênê û wê bi wê re wê piroz jî wê were dîtin. Ev wê di rengekê de wê bi wê re wê di rengekê de wê were dîtin ku wê were kirin. Di wê temenê de wê di şêwayekê de wê têkiliya fizikî û an ya ne fizikî a weke ku wê bi dîtinê û hwd re wê di rengekê de wê bi wê ve wê giirêdayî wê karibê wê di wê temenê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê li wê bihizirê û wê di dewama wê de wê bi wê re wê di rengekê û awayekê de wê bi wê re wê karibê wê werênê ser ziman.

Mijare têkiliyên bi dîtinê û an rûdênê re ku wê werê diyarkirin wê di wê temenê de wê rewşên weke xwe xweşikkirinê ên ku ew dibin wê hinekê jî wê weke aliyna ku wê bi wê ve wê girêdayî wê bên kirin. Minaq wê rewşa pore xwe dirêjkirinê û wê bi wê re wê hûnandin û tiştan wê bi wê ve wê kirinê weke bo xweşik hatina dîtinê wê di wê temenê de wê weke têgînek hêskirinê wê karibê wê fahmbikê.

Ev wê weke aliyekê wê yê ku wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê di rengekê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di ûşêwayekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Mijare evînê wê, di rengekê de wê di demên şariştaniyê de wê, piştî wê di şêwayekê de wê li ser temenê têkili daninek bi dil a bi hev re wê hin bi hin wê bi hişmendiyeke wê were niqaşkirin. Ev wê weke aliyê niqaşkirinê bê. Lê di rengek de wê rewşên weke bêî dilê kesekê kestina têkiliyek zayendî de jî wê weke dervî wê weke rewşek destavêtinê jî wê di wê temenê de wê karibê wê fahmbikê bê. Ji wê yekê wê weke ya ku wê were fahmkirin wê têkiliya evîndarî wê têkiliyek hev beremberê hev ku wê were herêkirin û wê di wê temenê de wê bi dilê xwe ku wê ji hev re wê ji wê têkilidaninê

re ku wê rizaya hev wê ji hev re wê hebê wê weke aliyekê wê yê ku ew wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê were lê hizirkirin bê.

Di wê temenê de wê jî wê weke aliyekê wê yê din wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li ser wê bisekinê ku wê mijare têkilidaninê a bi hev re wê, di wê temenê de wê ya ku ew wê li xoşa mirov wê diçê wê weke aliyekê ku wê bi ajoyên mirov ve wê girêdayî bê. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê fahmbikê bê. Ber vê yekê wê dema ku wê bahsa evînê wê were kirin wê zêdeyî wê têkiliya zayendî wê were fahmkirin wê hinekê wê bi wê mejuya wê ve wê girêdayê bê.

Di wê temenê de wê, di rengekê de wê di nava malbatê û dîroka malbatê de wê ev wê weke aliyekê ku wê were lêpirsin bê. Minaq wê têkiliya bav û keç, keç dê, bira û xwûşkê, û hwd bi gelek aliyên din ên endamê malê re wê were lê pirsin. Di wê temenê de wê têkiliya dê û zaroyên wê di wê temenê de wê, weke têkiliyek evînî jî wê were pênasekirin. Di wê temenê de wê rewşên weke di hundurê wê hêskirinê de wê werina lêpirsin û an wê werina fahmkirin jî ên weke yên parastinê û hwd bin. Wê di wê temenê de wê bi wê re wê weke karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê. Mijare evînê û têkiliya wê ya bi hev re ku ew dide diyarkirin wê xosletên ku ew wê werina lêpirsîn wê weke hev acibandinê, baş dîtînê, herêkirinê û hwd bin. Wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku wê bi wê re wê werina fahmkirin bin.

Evin wê di wê temenê de wê hevdû herêkirinê ku wê bi wê re wê werênê ser ziman wê di wê temenê de wê çawa wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê di wê çerçoveyê de wê bi wê re wê fahmbikê. Ev wê di rengekê de wê, weke aliyekê ku wê bi hêstên mirov û jiyane mirov ve wê girêdayê wê bahsa wê were kirin. Di rengekê de wê dema ku wê minaq wê bahsa inanna û an piştî afrodit wê were kirin wê hinekê jî wê bi hêsta evînê ve wê girêdayî wê bahsa wan wê were kirin. Di dema kassitan de wê yazdanên wê yên bi navê Shuqamuna û Shumaliya wê bi têgîna hêskirina hev re wê bahsa wan wê were kirin û wê di wê temenê

de wê weke cot û an hewjinên hev wê di rengekê de wê ji wan wê were bahskirin.

Di rengekê de wê di demên piştre wê hin bi hin wê hêst wê bi zêdeyî wê derkevina li pêş. Hêst wê, di rengekê de wê bi fêrsên bi wê hizirkirinê ku wê weke şiyarkirina hêstan û hwd re wê bahsa wê were kirin wê bi têngîhên weke 'eros' û hwd re wê bahsa wê were kirin. Di wê temenê de wê, ev wê weke aliyekê ku wê di nava mitolojiyê de wê hinekê wê bi fêrsên evînê û têngîhên navaroka wê ku wê bi hewldana wê ya fahmkirinê û hwd re wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke ku wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê were lê hizirkirin.

Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman. Di şêwayekê de wê dema ku wê bahsa evînê wê were kirin wê weke ku wê bi inanna re wê bahsa wê were kirin wê bi têngîna şehwetê û hwd re wê bahsa wê were kirin. Minaq wê bi pêjna nanaya re wê, têngîna hêstiyariyê ku wê bi fêrsek evindarî wê bahsa wê were kirin wê di rengekê de wê were hanin li ser ziman. Di dema hûrî û mitanniyan de wê di rengekê de wê i têngîha Şauşga re wê bahsa wê were kirin. Carna jî wê bi têngîna kybele a yazdana antolyayi re wê bahsa wê re wê were kirin. Di rengekê de wê gelek fêrsên weke yên şehwetê, hêskirinê, têkilidaninê, danişandina beşên bedenê jinê weke sing û berê wê û hwd wê di wê temenê de wê weke hinek teswirên ku wê di wê temenê û çerçoveyê de wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê were lê hizirkirin bê. Ev wê di demên piştre jî wê di rengekê de wê were diyarkirin. Minaq gelek pêjnên afrodît wê bi pêjna jinek rût re wê were diyarkirin. Carna wê bi heman rengê wê bi inanna û an venusa roma re wê di rengekê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê were hanin li ser ziman.

Mijare evînê wê weke aliyekê ku wê weke bandûra wê li ser rewşa jiyane mirov û ahenge jiyane mirov ku wê ji gelek aliyan ve wê karibê wê bi wê re wê kifşîbkê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman. Minaq wê di rewşekê de wê dema ku wê, bahsa 'pêwîsta hêsbîkê' ku wê bahsa wê were kirin de wê, di wê temenê de wê di kirdeya gotinê de wê weke aliyekê ku wê weke bi wê re wê weke di xwe de wê mirov wê bigihijê aramiyê û rehetiyê wê di şêwayekê de wê were bi watekirin û fahmkirin. Di wê çerçoveyê de wê gotina hêskirinê wê bi kirdeya evînê re wê, di şêwayekê de wê bi wê re wê were hanin li ser ziman.

Evin wê ji aliyekê ve wê weke çawa ku mirov wê bi zayenditiya xwe wê biji wê di rengekê de wê karibê wê salixbikê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê aliyên ku wê bi wê re wê karibin wê werina fahmkirin hişmendiya zayendî, têgihên bi fahmkirinê ên bi hêskirinê û hwd wê weke aliyên ku wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê.

Di wê temenê de wê mijare evînê wê di nava jiyânê de wê çawa wê were pêşwazî kirin wê di rengekê de wê weke pirsek ku wê ji gelek aliyên ve wê karibê wê bahsa wê bikê. Wê di rengekê de wê têgîna evînê wê dema ku wê kesekê wê bibê wê çendî wê bi mirov re wê weke ku me hani ser ziman wê hêstên baş û rehet wê bide çêkirin û wê weke li mirov wê baş wê were jî lê wê aliyên wê yên din ên weke bi encamên weke nekêşî, û an çavnebarîyê re wê di rengekê de wê karibê bi encamên wê yên di nava mirovan de ew xwe bide diyarkirin. Jinek wê minaq wê dema ku wê di demên pêş de wê bi kesekê re bê û wê piştî wê hêj yek din bikê wê karibê bibê sedema çavnebarîyê. Di wê temenê de wê çavneberî wê bi wê re wê di rengekê de wê xwe bide diyarkirin.

Çavneberî wê di jiyane mirov de wê bi wê re wê encamê neyinî wê pîrr zêde wê bi mejuya wê re wê karibin werina kifşkirin û werina hanin li ser ziman. Di encama wê de pêşketina rewşên weke tûndûtûjiyê ên zayendan li hemberê hev bi fizikî û an gotinî û rewşên din ên weke heta kuştinê û hwd wê kaeribê wê di rengekê de bi wê re kifşbikê û werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê bi teybetê wê di rengekê de wê, ev wê weke têgînek ku wê karibê wê bi wê re wê nerina mirov a bi evînê bê û an aliyên din ên weke bi gotina hêskirinê û hwd bê ku ew bi wê çawa li hev dinerê û an hev dibînê wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê karibê wê li ser wê bisekinê.

Ya ku wê kes wê weke 'hêsê dikê' û an weke 'evîna xwe' dibînê jî wê weke 'ya xwe' wê bibînê û wê di wê temenê de wê weke ji xwe û pê de wê çavneberîyê wê bi wê bikê ku ew wê, ji wî û an wê û pê de wê li ti kesekê din wê ne nerê. Ev wê di wê temenê de wê weke têgînek ku wê ji aliyekê din ve jî wê weke ku wê bi derûnî wê li ser wê were sekin in û wê were hanin li ser ziman wê têgîna aîdîyetekê ku ew bi wê weke ya xwe dibînê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li ser wê bisekinê û wê bi wê re wê fahmbikê.

Mijare hêskirinê û heta ya evînê jî wê dema ku wê di wê de wê hêsta aidîyetê ew ket dewrê de wê hingê wê weke ku wê ji nava têkiliyan wê dîrkeve. Wê rengê wê dîrkeve. Ew êdî wê li şûna hêskirinê û an rengê wê zêdetirî wê weke têkiliyek û rengê wê yê ku mirov wê bi şêwayekê

din wê karibê wê salixbikê û wê werênê ser ziman wê xwe di dewama wê de wê bi wê re wê weke ku wê karibê bide diyarkirin. Ji wê aliyê ve wê, mijare hêskirinê wê di wê temenê de wê, di nava civakên kevneşop de wê weke mijare di wê temenê de wê zêde wê bi pirsgrêk bê.

Di rengekê din de jî wê mijare têngîna zawacê bê. Wê piştî hêskirina hev ku wê weke zewîcînê û pê de wê weke 'bûya xwediyê' wê di rengekê de wê weke nêz bibê û wê êdî wê weke ku wê di nava têkiliyên cotan de wê were ser ziman wê êdî wê bahsa hêskirinê û hêst hanina ser ziman wê newê kirin. Di wê temenê de wê ev hêsta bi têngîna xwedîbûnê re wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin. Kesên ku ew zewicin wê êdî wê weke heta ku ew bi mirin wê weke yên hev bin û wê di wê temenê de wê ji hev û pê de wê li kesekê din wê ne nerin. Di wê çerçoveyê de wê weke aliyekê wê yê ku wê di dewama wê de wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê li ser wê bisekinê bê.

Di mijare evînê de wê di rengekê de wê weke têngînek ku wê di nava felsefeyê de jî wê di rengekê de wê weke ku wê were li ser wê sekin in. Minaq platon wê weke dema ku mirov li ya ideal digerihişin wê di şêwayekê de wê şîrovebikê û wê werênê ser ziman. Li gorî Platon, evîn hewldanek mirovan e ji bo lêgerîna îdealê û girêdanek giyanî ya wêdetir ji kişandina fîzîkî nîşan dide. Li gorî Arîstoteles, wek fektora bingeşin a bingeşa evînê zayend e, û ev fektor beşek ji xwezaya mirovan e. Di dewama wê de aristoteles wê weke girêdana bi giyanî wê şîrove dikê.

Minaq di demên hemdem de wê bahsa wê bi felsefî wê were. Minaq Nietzsche evînê bi xwesteka mirovan a ji bo desthilatdariyê ve girêdide. Li gorî wî, evîn derfetek e ji bo ku takekes potansiyela xwe pêk bîne û bigihîje hêza xwe ya herî bilind a.

Li gorî Sartre, evîn, hewldanek e ji bo dûrketina ji objektîfîkirina kesê din a. Kesê evîndar azadiya û xwe ya yê din qebûl dike û wî û an wê wekî hebûnek azad qebûl dike, li şûna ku pê re xwe nas bike.

Simone de Beauvoir evînê wekî qadeke girêdayîbûna hevbeş û azadiyê pênase dike. Ji bo wê, evîn derfetek e ku du kes bi hev re têkilî daynin û bi wê mezin bibin.

Fîlozofan li ser xwezaya evînê, têkiliyên mirovan û pêşveçûna kesane perspektîfên cûrbecûr pêşkêş kirine. Her çend her yek ji wan bi awayên cûda li ser evînê nihêrîn jî, ew bi gelemperî li hev dikirin ku evîn beşek girîng a ezmûna mirovan e û bandûrek kûr dihênin ser ziman. Ev bi

danûstandin ramana felsefî dewlemend dikin û dihêlin ku em tevliheviya evînê çêtir fahm bikin.

Cewhera evînê rasterast bi gelek encamên rewîstî, civakî û ramyarî ve girêdayî hatiya ser wê sekin in. Felsefe "Evîn çi ye?" dipirsê. Bersivên pirsê dê rêbazên cûda yên ji bo van encaman di nav xwe de bigirin. Bo nimûne, ji bo kesên ku evînê wekî navekî "razber" dibînin, ji bo kesên ku wê wekî mijarek dûrî rastî û mantiqê rave dikin, ji bo kesên ku evînê wekî wateya hebûn, xwe û jiyanê dibînin; Bi derfet e ku em rastî wan kesan werin ku, dema hewl didin wê dahûr bikin, nikaribin pênaseya wê bibînin û wê di cîhana wê de bi tenê bihêlin.

Evîn di çandên cûda de nayê înkarkirin. Em di muzîk, şano û wêjeya her çandekê de dibînin ku hem bi mîzah û hem jî bi ciddî dihê ser ziman.

Di demên kevnera, xwezaya evînê bi awayekî felsefî hatiye nîqaşkirin û ji xwe re bingehen felsefî afirandine. Felsefeya evînê teorî ji têgihîştina materyalîst, ku tê de evîn wekî diyardeyek bi tevahî fîzîkî an fektorek heywanî an genetîkî tê şîrovekirin ku tevgera me diyar dike, heta perspektîfên cûda yên ku evînê digihînin xala wê ya herî bilind, wê pîroz dikin û wekî têkiliyek giyanî ya tund pênase dikin.

Platon di kevneşopiya Rojavayî de yekemîn metna li ser evînê nivîsand. Di "Sîmpozyûm" a Platon de, têgihîştineke rewşenbîrîtir a evînê cihê xwesteka şeweta digirê. Ev evîna rewşenbîrî dikare wekî nêrînek fahmkirinê a bi fahmkirina idealê jî were şîrovekirin ku ji kişandina hestiyarî û beramberiyê derbas dibe. Ji wê demê ve, evîna Platonîk, û her weha hejmarek teoriyên alternatîf ên evînê, hem parêzvan û hem jî rexnegirên xwe hebûn.

Lê li vir li şûna ku em bibêjin aligirê wê û dijberê wê zêdetirî wê di rengekê de wê dikarê wê bi wê rengê wê gotinê wê rast bikê û wê werênê ser ziman ku wê çawa wê weke têgînek ku wê di nava evînek giştî a weke ya 'rûhanî' û hwd de wê were diyarkirin û yan evînek weke ya kesekê ji rêzê ku wê li kesekê weke jin û an merekê wê pêşkeve wê ji hev cihê bikin. Di demên piştî demên kevnera û pê de wê mijare evîna rûhani wê yekser wê weke mijare fahmkirinên demên piştre wê bi temenê baweriyên û hwd re wê xwe di rengekê de wê bide diyarkirin. Di wê temenê de wê hêskirin jî û evîn jî wê weke ku wê weke ji destê mirov wê were girtin û wê bê baxşkirin li hêzek serwer, razber û ku mirov nikaribê wê diyarbikê û pênasebikê û an jî lê bigihijiyê bê. Ev wê weke 'evîna xwûdê' wê di rengekê de wê bi wê re wê were pênasekirin. Di wê temenê

de wê, mijare evînê wê, di wê temenê de wê piştire wê zêdetirî wê bi wê re wê were ser wê sekin in.

Nîqaşên li ser evînê, wek xwezaya evînê an rola evînê di jiyana mirovan de, bi kêmanî bi yek ji teoriyên navendî yên di dilê felsefeyê de ve girêdayî ne. Mijarên ku di nav felsefeya evînê de pir caran têne nîqaşkirin û lêkolînkirin, zayend, û felsefeya laşê ku ji van pêş dikeve.

Evîn wê bi zêdeyî wê nqaşên bi wê re wê di rengekê de wê weyn û rola zayendê jî wê di rengekê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê were nîqaşkirin. Ji wê aliyê ve wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê li wê bihizirê bê.

Mijarên bi evînê û an hêskirinê re wê di demên hemdem de wê bi wê re wê werina nîqaşkirin û hizirkirin wê bi zêdeyî wê bi rol û weyna zayendê ve wê girêdayî wê di rengekê de wê were dîtin ku wê li ser wê were sekin in û wê were hanin li ser ziman. Di wê temenê de wê, ev wê, çawa wê bandûrê bi herênî û an neyinî wê li jiyane mirov wê bikê û wê di wê temenê de wê li ser wê were sekin in. Evîn wê di rengekê de wê mijare serbestiyê û azadiyê wê weke aliyekê wê yê ku wê bi wê ve girêdayî wê were dîtin ku wê karibê wê were nîqaşkirin. Kesekê ku ew weke dilê xwe hêsbikê û hêskirina xwe wê werênê ser ziman û wê dema ku ew kir ku ew were herêkirin û ew newê redkirin û hwd wê weke aliyên ku ew wê bi wê re wê di rengekê de wê were lê hizirkirin bê.

Nîqaşên felsefî yên li ser evînê bi pirsyareke rasyonel a xwezaya evînê dest pê dikin. Ev îfadeyek e ji wê rastiye ku evîn xwedî "xwezayek" e; lê hebûna xwezayeke transandantal derî li ber nêrînên ku pêşniyar dikin ku ew ji hêla têgehî ve neaqilane ye û bi pêşniyarên aqilane an watedar nayê vegotin vedike.

Ji bo rexnegirên ku bi argumanên metafizîkî û epistemolojîk nêzî evînê dibin, evîn li hember lêkolîna rasyonel serdikeve û hestan dixê pêş. Ji aliyekî din ve, bo nimûne, di civaka Papuan de, peyva "evîn" di ziman de jî hevwateryek wê tune. Peyva Îngilîzî "love(evînê)" jî ji koka Sanskritî lubh (xwestin) tê û bi wateryeke pir fireh tê pênasêkirin. Ji ber vê sedemê, dema ku evînê pênasê dikin, kêrhatî ye ku mirov berê xwe bide peyvên ku dikarin waterya pileya yekem hilberînin. Ev peyv di zimanê girêka kevnar de Eros, Philia û Agape ne.

Nêrînên Platonîk-Sokratîk dibêjin ku heyraniya ku em ji bedewiya vê dinyayê re hîs dikin, dê qet razîbûna rastîn ji me re neyane. Li gorî vê

têgihîştinê, divê em hewl bidin ku ji wêneya balkêş a li pêşiya me wêdetir biçin û ber bi wê ramana kûr a ku bedewî di hundurê xwe de hildigire ve biçin.

Têgihîştina Platonî ya erosê bedewiya îdeal jî dihewîne. Ew bedewî ye ku di wêneyên ku em pê re rû bi rû dimînin de, di mirov û tiştan de têne dîtîn, û di raman û hunerê de rastî wan tên de tê xuyang kirin. Li gorî vê têgihîştinê, evîn ne hezkirina kesekî taybetî ye, lê hezkirina hêmana bedewiya rastîn (îdeal) e ku ew xwediye wê ye, ankû hizra Platonî ya bedewiyê. Di vê çarçoveyê de, ji bo têgihîştina Platon a evînê, beramberiya evînê ne hewce ye. Ji ber ku li vir, xwestek bêtir ber bi tiştê bedewiyê ve tê rêve kirin ne ber bi hevaltî, berjewendî û nîrxên ku em bi yê din re parve dikin.

Epistemolojiya evînê ew wê pirsyar dike ka em çawa dikarin evînê nas bikin, em çawa dikarin wê fahm bikin, û gelo gengaz an maqûl e ku em li ser evînê daxuyaniyan bidin. Şirovekirina epistemolojîk a evînê bi felsefeya ziman û teoriyên cûda yê hestan re jî bi awayekî nêzîk ve girêdayî ye. Eger evîn rewşeke bi tevahî hestiyarî be, ew wekî diyardeyek bêhempa heye ku ji bilî kesên ku wê tecrûbe dikin, ji bo kesên din negihîştî ye. Ev tê vê wateyê ku evîn li derveyî îfadeya zimanî dimîne. Evîna ku li derveyî îfadeya zimanî ye, hem ji bo axaftvan û hem jî ji bo guhdarvan ji nîşaneyek qels a rewşek hestiyarî wêdetir tiştêk nîne.

Li gorî têgihîştinekê, evîn bi tenê laşî ye. Ev têgihîştin îdîa dike ku evîn ji reaksiyoneke bi tevahî fizîkî wêdetir tiştêk nîne ku kesê ku wê tecrûbe dike li hember kesekî din ku ew ji hêla fizîkî ve balkêş dibîne, pêş dixê.

Li gorî nêzîkatiya behaviorîst, kiryara evîndariyê ev e; lîênêrîn, guhdarîkirin, lîênêrîn, hesibandina yê din ji yê din çêtir, û hwd. gelek spektrumên rewşan vedihewîne. Ji bo fizîkolojiyê, ev ne bi tevahî wusa ye. Fîzîkalîst hemû pirsên evînê vedigerînin bo motîvasyona fizîkî ya fektora zayendî. Li gorî wan, evîn birhankirineke zayendî ya asayî ye ku di mirovan de, bi hişmendî, nehişmendî an jî pêş-mentiqî, ber bi hevînek an jî objeyek potansiyel a razîbûna zayendî ve diçe, û her wiha ji bo hemî zindiyên tevlihev hevpar e.

Mînaq evîna îfadeyî dişibihe evîna rewşa xuyî. Li gorî nêrîna ekspresyonîst a evînê, evîn îfadeyeke berbiçav a tîkiliyeke evînê ya ber bi evîndar ve ye. Ev derbirîn dibe ku bi rêya ziman (peyv, helbest, muzîk) an jî tevgerê (dayîna kulîlkan, bexşandina gurçîkekê, ketina avahiyek dişewite) wekî nîşanek rewşek hundirîn û hestiyarî derkeve holê, ne wekî nîşandaneke fizîkî.

Li gorî kesên ku baweriya xwe bi vê tînin, evîn bertekek giyanî ye û haydarbûna giyanek din e ku giyanê mirov temam dike, hevseng dike û piştgirî dike. Têgeha ruhanî ya evînê hem têgehên mîstîk û hem jî yên kevneşopî yên evîna romantîk bi hev re tîne û evîna behaviorîst û evîna fizîkîparêz red dike. Minaq kesên ku evînê wekî bersîveke estetîkî qebûl dikin, dibêjin ku evîn dikare bi rêya hestên bi coş û hişmend ên ku ew derdixe holê were pêkhanîn; Lêbelê, ew dibêjin ku ev yek nikare bi zîmanekî maqûl û raveker were îfadekirin. Di şûna wê de, evîn çêtirîn bi rêya metafor û muzîkê dihê girtin. Ankû bi ya ku ew li xoşa mirov diçe.

Gelek teorî hene ku hewl didin rave bikin ka evîn û hêskirin çî ne û ew çî fonksiyonê diparêzin. Cureyên hevpar ên teoriyan ku hewl didin hebûna evînê rave bikin ev in: teoriyên derûnî, gerdûnîniî, û yên giyanî na. Piraniya teoriyên derûnî evînê wekî rewşeke pir tendûrûstê dibînin. Teoriyên gerdûnî dibêjin ku evîn beşek ji pêvajoya hîlbijartina xwezayî ye. Ji aliyê din ve, teoriyên giyanî evînê wek diyariyek ji Xwedê dibînin. Her wiha teorî hene ku evînê wekî nepeniyek mîstîk a neşirovekirî, mîna ezmûnek mîstîk, dibînin.

Ji aliyê felsefeyî ve ku mirov wê hilde li dest wê karibê evînê wê bi wê re wê werênê ser zîman ku wê weke têkiliya wê bi hebûnê ve girêdayî wê hebê. Em bi hebûnê re wê dema ku wê tefkir dikin wê weke tiştekê ku em hîs dikin, hêskirinekê li tiştekê û an kesekê dikin û hwd re wê karibê wê ji aliyekê ve wê li wê bihizirê. Ji wê aliyê ve wê mijare hebûnê û di wê de wê weke pêvajoyek bi azmûnkirinê wê mijare evînê wê di rengekê de wê ji aliyê hizirvanên ku wê mijare hebûnê wê bi felsefeyê wê hildina li dest ve wê were hildan li dest.

Yan jî em tiştekê wê çawa dibînin wê diacibênin û an neacibênin Xweşik dibînin û an wê xweşik nabînin û hwd wê weke aliyên wê yên din bin ku em dikarin wê di dewama wê de wê bi wê re wê di rengekê de wê li wê bihizirin û wê werênina ser zîman. Têkiliya hebûn û evînê wê ji wê aliyê ve wê weke mijarek ku wê bi hev re wê di rengek de wê were danin bê.

Di nava felsefeyê de wê, ji wê aliyê hebûnê ve wê mijare hêstên beremberê hev û an berevaji hev wê di rengekê de wê were hildan li dest. Minaq wê ya ku wê weke nefretê wê beremberê wê hêskirin bê. Hebûna ku mirov wê ji wê digijê evînê û hwd wê, bi wê re wê were lê hizirkirin. Di wê nûqteyê de wê mijare evînê wê, û hebûnê wê bi hev re wê di rengekê de wê were dîtin ku wê were hildan li dest. Di çerçoveya hebûnê de wê, dema ku wê bahsa wê were kirin wê aliyên weke ku wê tiştekê ku

mirov wê evîna wê bigihijê ku ew weke heyinek razber û an şenber bê. Weke minaq azweriyek me, xiyalkirinek me, ideayek me û an idealek me û hwd bê.

Kesekî ku hebûna xwe di hestên tund de diyar dike. Hem nefret û hem jî hêskirina wî di asta herî bilind de ye. Dibe ku te di demekê jiyana xwe de herî kêr hevokek ji tiştên ku min li jor nivîsandine ceribandibe û bi awayekî tevî wê hestê bûyî, ku xwezaya wê pir dijwar e ku mirov fahm bike. Ne tenê ji bo kesekî; ez behsa girêdana bi tiştê bi evîne dikim. Armancên me, îdealên me, xewnên me, an jî ew kesê ku em tenê û bi tenê dixwazin li wir bê.

Nivîsandina weke mijarê a evîne wê di wê temenê de wê çawa wê were diyarkirin wê bi serê xwe wê weke aliyekê wê yê ku wê, di rengekê de wê pêwîst bê ku wê karibê wê li wê bihizirê bê. Evîn wê di cewherê xwe de wê hêskirinekê û hwd wê, bihawênê. Di wê temenê de wê ev hêskirin wê li tiştê ku ew heya û an weke tiştê weke têngînekê ku me ew xiyalkir û an kifşkir û hwd jî bê. Di rengekê de wê çendî ku wê, evîn ku wê bahsa wê were kirin wê ya xweşik, teze, law, delal, sipehi, acibandin, hêskirin, hîskirin û hwd wê weke aliyên ku wê li wê were lê hizirkirin. Ev wê weke **gotinên evîne** jî bin ku wê bi hinek hêstên bi wê werina bahskirin. Wê demê ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê ev tişte ku ew dihê hizirkirin weke dihê hêskirin wê çi bê wê weke aliyekê mijarê wê karibê bi hebûna wê re wê weke mijare hebûna felsefeyê a bi têngînek evîne ku wê karibê wê li wê bihizirê û wê fahmbikê.

Ji wê aliyê ve wê mijare evîne wê, weke ku wê karibê wê li wê bihizirê û wê di wê temenê de wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Ji wê aliyê ve wê bihizirkirinê têngîhên wêjeyî û hwd wê di demên xwe de wê di nava hewldanên salixkirina wê ya ku ew dihê hizirkirin û an ya ku ew weke were hêskirin ku ew dibê wê kifşbikê. Ji wê aliyê ve wê wêjê wê weke di xwe de wê xwediyê pêvajoyek hizirkirinê a bêsînor ku ew dikê ku ew bi wê re wê bi pêvajoyên kifşkirinê ên bi xwe re ku ew bi wê bihizirê û kifşbikê û wê werênê ser ziman.

Weke mijare wêjeyê evîne wê salixkirina wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê, bi çi û çawa bê wê bi serê xwe wê weke aliyekê wê yê giring wê biafirênê. Di mijare wêjeyê de wê bi salixkirina wê re wê, mijare evîne wê weke têngînek avîne ku ew wê were azmûnkirin a bi hûnandin di nava têngîna gotinê û hizirkirinê de wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê. Di wê nûqtayê de wê ya ku wê bikê wê werênê

ser ziman wê, di rengekê de wê çî jî bê wê weke bi serê xwe wê weke aliyekê wê yê din wê biafirênê.

Evin wê di wê temenê de wê, dema ku mirov wê digihijiyê de wê, bi tiştêkê û an kesekê re bê wê, ev wê rehetiyekê bide me û an ne rehetiyekê wê bikê dilê me? Ev wê di aslê xwe de wê weke aliyekê wê yê din ê ku wê bi serê xwe wê weke ku wê pêwîst bê ku ew were lê hizirkirin û hinekê weke li ser wê were sekin in bê.

Li vir wê weke gotinek din ku wê ew bê ku mirov wê karibê wê bikê berlêpîrsînê ku wê felsefeya evînê wê bibê û an wê nebê bê. Felsefe wê weke têngînek lêpîrsînê bê. Lê evîn wê dema ku ew bû bi kesekê re wê weke dew ji lêpîrsînê wê berdê. Wê di nava wê hêst û hizirkirina xwe de wê weke ku wê dûnya û dem wê bisekinê wê di rengekê de wê weke di cihê xwe de wê bisekinê wê weke wê bikeve nava pozisyonekê. Di wê temenê de wê mijare têngîna evînê wê, di rengekê de wê weke têngînek ku wê dema ku em felsefeyê wê weke têngînek rasyonel wê werênina ser ziman wê ew wê weke aliyê din wê bi têngîna irrasyonelê wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bi wê rengê û awayê wê bi wê re wê bide diyarkirin.

Evîn di nava wê afsûna xwe de wê weke ku wê 'weke xwe' wê bixwezê ku ew di rengekê de wê bijî. Wê ya ku ew dihizirê û hêsê dikê jî wê weke wê li wê bihizirê. Di wê temenê de wê fêrsên gûharinê wê di rengekê de wê weke ji mejiyê mirov wê weke ku wê dîrkevin û wê derkevin û an wê mirov wê weke ji farq û hişê wan wê dîrkeve.

Lê tevî wê jî wê evîn wê weke bi têngîna hebûnê re wê weke ji hinek aliyan ve wê were salixkirin minaq wê filosofê danmarkî Kierkegaard wê evînê wê weke kes ku ew kêmesîya temem bikê wê di rengekê de wê pênasê bikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê werênê ser ziman.

Li gorî Soren Kierkegaard, evîn hewldanek e ji bo temamkirina kêmasiyên xwe. Kesê evîndar an kêmasî û qusûrên yê din nabîne an jî wan qebûl dike û dixwaze bi wan re entegre bibe. Li gorî wî, evîn ev e; Ew dikare xwe wekî rewşên neyînî yên kesekî nîşan bide, wek mînaq windabûn, hêvîkirin, bêhêvîti mayîn, an jî têkoşîna di nav çaleke fikaran de. Sedema sereke ya vê yekê ew e ku kesê evîndar subjektîvîteya xwe di subjektîvîteya kesekî din de daliqandiye û ji windakirina wî ditirse. Kierkegaard dibêje ku evîn wî ditirsîne. Tîrsa ji bextewarî û êşê ku ji hêla ewforiyê ve tê derbaskirin sedema sereke ya vê yekê ye. Di vê rewşê de, evîn; ji ber ku ew tevlihev, û ne diyar e; Êş, digel hewesê, dibe nûnerê hem hebûnê û hem jî tune kirinê. Di vî warî de, li gorî Kierkegaard, evîn

ev e; ew yek ji rewşên hebûna mirovan e. Mijare evînê wê weke mijarek hebûnê ku an bi felsefeya hebûnê ve wê girêdayî wê ji wê aliyê ve wê piştî wê di rengekê de wê were hildan li dest. Hebûnîparêzan wê di şêwayekê de wê mijare evînê wê di wê rengê de wê weke çerçoveyek hebûnî ku wê weke xwe weke diyê din de wê bibînê wê, di şêwayekê de wê, şîrovebikin.

Di nava kurdan de evîn û an jî “evîna kurd”

Bêgûman ev sernavê bi navê “evîna kurd “divîyabû ku min wê hinekê li jêrtir wê di rengekê de wê di şêwayekê de wê bihaniya ser ziman. Ber ku wê gelek aliyên ku em weke di çerçoveya mijarê de wê di rengekê de wê lê li pêşîya wê werênina ser ziman wê hebê. Lê emê di wê nûqtayê de wê demê emê tiştêkê din wê bikin. Ew jî wê di wê temenê de wê ew bê ku wê çawa wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring emê di nava hev de wê di rengekê de wê weênina ser ziman. Ev wê ji aliyekê ve wê ber ku wê derfetekê baştirin bi têkiliyek têgînî a fahmkirina rewşan ve wê girêdayî wê karibê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman.

Mijare evînê li kurdistanê wê weke mijare ku wê ji temen ve wê hertimî wê bahsa wê were kirin. Di nava vegotin, memik û an çîrok û an jî heêbestên ku ew ji devê dengbêjên bi qadr ên civakî ku wê werina bi navkirin de jî wê di rengekê de wê bi wê re wê di dîmenên cihê de wê di rengekê de wê weke ku wê were diyarkirin û wê bi wê re wê werê hanin li ser ziman.

Di wê temenê de wê, helbestên civakî ku wê weke helbestên gelirî wê karibê di rengekê de fahmbikê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê, werênê ser ziman.

Ji nava vegotinên civakî ên li kurdistanê wê bi rehetî wê dikarê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman ku wê bahsa evînê û têgîna wê were kirin de jî wê weke ku wê çawa wê bi serbestî û bi serê xwe diyarkirinekê wê bi wê re wê weke ku wê bikê wê karibê wê di rengekê de wê di dewama wê de ewê bi wê re wê di şêwayekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê serbestîya bi evînê re wê di rengekê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê werê hanin li ser ziman mijare evînê li kurdistanê wê, di rengekê de wê, dîroka wê ya kevn wê hebê. Ev wê di rengekê de wê di nava vegotinên civakî ên kurdistanî de wê weke bi mem û zînê bê,

ferhed û şêrîn bê. cembeliya mêrî hekarî û binavşa narin û hwd bin wê karibin wê di wê temenê de wê bi wê re wê werênina ser ziman. Ev wê weke vegotinên ku wê di wê warê de wê li ser têgînek evîndarî re wê bina malê civakê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê dema ku wê bi vegotinên bi wê rengê re wê bahsa evînê wê were kirin wê weke evîn wê weke têgînek 'piroz' jî wê di rengekê de wê were dîtîn ku ew wê di şêwayekê de wê weke ku wê bahsa wê were kirin. Minaq wê mem û zîn ku wê zêde navdar bê wê di wê temenê de wê têgînekê wê hebê. Wê bi fêrsek fahmkirinê wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê werênê ser ziman.

Wekî din wê di nava dîmenê evînê ê weke j inava vegotinên helbestî de jî ji devê dengbêja jî wê weke aliyekê wê yê giring wê bi awayekê ku wê ne dûrî têgînek weke ya vekirî û ku wê hinekê wê weke bi gotina 'erotikê' re jî wê di rengekê de wê karibê wê şîrovebikê wê bi wê re wê di rengekê de wê were hanin li ser ziman. Wê di wê temenê de wê, gotinên weke 'sing û berê wê jinê', 'singên wê yên weke şimamokan', 'ez dilketima wê xweşikê û wê bejnûbalê', 'ew bejnûbale wê min ji min bir', û hwd wê weke çend gotinên ku wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke ku wê werina ser ziman bin. Di wê temenê de wê dikarê wê di rengekê de wê di dewama wê wê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê karibê wê werênê ser ziman.

Evîn û bedenê jinê û bahsa wê kirin wê di wê temenê de wê têkiliyek wê ya ku ew wê bi wê re wê di rengekê de wê were danin wê bi hev re wê were dîtîn ku wê were kirin û wê bi wê re wê were hanin li ser ziman.

Ev dîmenê ku wê di wê temenê de wê bi wê re wê weke dîmenê ku ew dihê hanin li ser ziman bê. Ev dîmen wê hê gelek aliyên wê yên ku mirov wêkaribê wê bi wê re wê di rengekê de wê karibê wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê bi wê re wê, karibê wê bi gelek aliyên wê yê din jî wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê minaq di helbestên feqiyê teyran de wê bahsa dilberê bi xweşikati û eş û eleme ku wê kişandî li ser evîndariya xwe wê bikê. Dilberê wê jinek ciwan bê ku wê hês kurmamê xwe wê bikê û wê bi hev re wê biravin. Ber ku wê malbate wan ne lêv bê wê biçin deverê din wê, li wê devera ku ew çûnê wê yekê din wê çav berdê dilberê û wê kurmamê wê yê ku wê hêsê kiri dilşad wê bikujê û wê piştî wê bixwezê ku ew wê bikê ya xwe. Lê ew di ravê. Di wê temenê de wê bi rewşa wê ya dramatîkî û trejikî wê di rengekê de wê ew wê were hanin li ser ziman.

Wekî din wê di rengekê din de wê karibê wê di rengekê de wê werênê ser ziman ku wê çawa wê di rengekê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Mijare evînê di nava civakê de wê, ev wê weke aliyekê wê biafirênê. Emê li jêr wê hê li ser wê aliyê wê wê bisekin in. Lê aliyekê din jî wê di rengekê de wê, weke piştî demekê û pê de wê çawa ku wê pêşîya xwe bi hêstên xwe hanina ser ziman a mirov re wê weke pêşîya wê were girtin û wê kesek wê dema ku wê bahsa hêstên xwe wê bikê wê weke gûnahekê bikê û an wê sûcekê û an jî nebaşîyekê dikê wê bi wê re wê li ser wê bihizirê. Di wê temenê de wê ev wê weke rewşa ku ew wê di xwe de wê bigirê. Wê xwe bi hêstên xwe wê newênê ser ziman.

Ev wê wusa lê wêre ku wê êdî wê piştî wê jin û mêrek ku ew bi hev re zewicîna wê ji hev re wê bahsa hêstên xwe yên ji hev re jî wê nekin. Di wê temenê de wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi awayekê wê bi têgînên weke bergirên bi rewistî û an olî û hwd re wê çawa wê pêşîya wan wê bigirê wê ev wê weke aliyekê wê yê din bê ku wê karibê wê di rewşekê de wê werênê ser ziman bê.

Li gorî gelek kesan em nûha ku em mijare evînê wê dihênina ser ziman em weke 'tişteke ayib a' ku em bahsa wê dikin. Yanî evîn wê weke tişteke ayib bê ku ew were hanin li ser ziman. Wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bahsa wê were kirin. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê ku wê karibê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman bê.

Mijare evînê wê ji wê aliyê ve wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Evîn wê weke têgihek ku wê bi wê re wê mirov wê hêstên xwe û hîskirinên xwe ên di xwe de û bi kesekê dervî xwe ku ew wê bi wê re wê werênê ser ziman bê. Ev wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê çerçoveyê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Wê jî wê dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê mijare evînê wê di wê nûqtayê de lê di aslê xwe de wê mijarek civakî bê. Wê weke mijarek wê ya wêjeyî, çandî û hwd bê. Wê di wê temenê de wê kes wê li hemberê hev ku ew bi zayendên ji hev cihê jî bin ew çi li hemberê hev hîs dikin û bo hev ew gihiştina çi hêstê û hwd wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di

dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê di wê çerçoveyê de wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Wê jî wê dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê mijare evînê û an evindariyê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li ser wê bisekinê û wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Mijare evînê wê di wê temenê de wê ji nava çavkaniyên civakî wê weke ku wê were dîtîn wê bi hinek dîmenên cihê wê pêwîst bê ku ew karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê wêjeya kurdi wê ber ku wê hê bi ya dema nûjen re wê ne bûyi bê xwediyê pêşketinekê wê bi zêdeyî wê bi ya kevn wê hanina wê ya ser ziman wê hê bi sînor bê wê di wê temenê de wê fêrsên bi wê yekê ên fahmkirinê wê giiring bin û wê di derbarê pêşketinên wê yên bi demên berê wê jî wê çawa wê bi wê bibin wê karibin wê ji wan tê bigihê.

Wê jî wê di rengekê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di rengekê de wê teswirên li ser rewşa bedenê û têgihên bi wê ên weke bi xweşikkirinê û hwd ku wê werina kirin wê di wê temenê de wê bibin û wê têgînek acibandinê ku wê çawa wê bi wê re wê bikê ku ew bafirênê wê bi wê re wê bide me.

Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê werênê ser ziman bê. Mijare evînê û hêstê wê di rengekê de wê bi wê re wê were dîtîn ku ew wê di şewayekê de wê çawa wê were ser ziman. Hêsta evînê wê di rengekê de wê weke hêstek çandî wê derkeve li pêş. Wê di wê de wê hêskirin û an rewşên weke bi wê hêskirin û an weke ku wê kurd wê bibêjin 'dilketina hev de' ku wê bi wê re wê bibê wê çawa wê bi awayekê wê were diyarkirin wê were dîtîn. Gotinên weke 'dilketina hev', 'dildana hev', hêskirina hev', 'evîna hev', û hwd wê weke gotinên evînê bin. Dilketina hev wê di wê de wê hinek pêjnên ku ew werina fahmkirin wê bi wê re wê hebin. Minaq wê dikarê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê werênê ser ziman ku wê çawa wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di rengekê de wê bi wê re wê weke ku wê bide diyarkirin.

Dilketina hev wê, bi têgîna dildana hev, hêskirina hev, li hev hizirkirinê û hwd wê bi hinek têgînan wê bide me. Ev wê weke nişanakê aliyên weke ku wê kes wê were wê asta ku wê ew wê bikê jî wê bê diyarkirin. Minaq wê, 'pêjna hev ravandinê' wê di wê temenê de wê weke pêjnek

evînî bê ku wê weke jin û mêrek wê dema ku ew dilketina hev de wê hev bi ravênin û an wê bi hev re wê herina deverê din. Ev wê ji hinek encamên ku ew wê bi wê re wê karibin were fahmkirin wê bibê.

Ew encam jî wê bi wê yekê û rengê wê bibin ku wê yan wê weke ku wê di nava malbatan de wê nexweşî wê hebê û an jî wê hizirbikin ku wê dê û bavê wan nehêlê ku ew bi hev re bi zewcin û hwd wê di encama wê de wê ew wê êdî wê bi hev re wê bi zewcin. Lê ew weke aliyekê wê yê giring bê ku wê teqez wê dikarê wê bibêjê ku wê ya ku wê bibê sedema wê ku ew wê hev bi revênin jî wê di wê temenê de wê têtînek weke ya dilketina hev û an evîndariya wan a li hev ku ew pêşdikeve bê. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengê de wê werênê ser ziman.

Evîn wê di wê temenê de wê di aslê xwe de wê bi têtîna wê ya azadi û serbestiya bi hêskirina dil û an dildana hev ku ew wê bi wê were diyarkirin ku ew wê bi wê re wê weke li hemberî hinek rewşên weke yên dijberî û an bindestî ên ku ew ji nava malbatê bê û an dervî wê ji nava giştîya civakê bê wê weke ku wê bi wê li hemberê wê jî wê bi wê weke wê were sekin in. Di wê temenê de wê evîn wê weke têtînek dervî restên bi wan dihê bawerkirin ên rewîstî û hwd wê car bi car wê bi wê re wê di rengê de wê were dîtîn û wê di wê temenê de wê di rengê de wê were salixkirin û wê were hanin li ser ziman. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê û rengê de wê karibê wê di reng û awayekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê li wê bihizirê bê.

Mijare evînê wê di wê temenê de wê, ji du aliyên ve wê dikarê wê di wê nûqteyê de wê di dewama wê de wê li ser wê bisekinê. Yek wê ji aliyê hêskirina hev û bi wê salixkirina di nava vegotin, çîrok û helbestên ku ew dengbêj dibêjin bê. Ya din jî wê di rengê de wê weke çawa wê, di şewayekê de wê di nava wê de wê, weke tefsirkirinên ku ew wê di rengê de wê bi pêjnên weke têtîliya wan wê bi beşên bedenê, minaqê jinekê re wê were danin û wê were hanin li ser ziman bê.

Di wê temenê de wê weke têtînek salixkirinê wê di wê temenê de wê bi wê re wê were kirin. Di wê temenê de wê rewşên weke dilketina hev wê di wê temenê de wê bii evînê ku wê were diyarkirin wê weke aliyekê ku wê bi wê yekê wê weke aliyekê ku wê were salixkirin. Ev jî wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li ser wê bisekinê bê.

Mijare evînê û dilketina wê di rengekê de wê di nava civakê de wê, weke bi gotina 'dil li fermanê na hisênê' ku wê were ser ziman re wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Di wê nûqteyê de wê weke aliyekê wê yê wê yê din wê mijare evînê û hêsta wê ya ku ew wê, were ser ziman wê bi têngînek weke ya 'dervî aqil' ku wê di dîmenekê de wê were salixkirin bê.

Di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke têngînek vaji ya rasyonel wê bi têngînek irrasyonel wê di wê temenê de wê salixkirina wê, di rengekê de wê bi wê re wê were kirin û wê di wê temenê de wê bê hanin li ser ziman.

Wê jî wê di rengekê de wê di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, mijare evînê wê salixkirina wê di wê temenê de wê bi zêdeyî wê weke têngînek hevdu naskirinê wê di rengekê de wê bibê.

Di têngîna evînê a weke dildana hev de wê, bi hev wê pêbaweriyekê wê di wê temenê de wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di şêwayekê de wê bi wê re wê weke ku wê were hanin li ser ziman. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê li wê bihizirê û wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Mijare evînê wê zêdeyî wê di nava têtikiliyek çandî û baweri de wê weke ku wê were dîtin wê zêdeyî wê bi têngîna mem û zînê û an ferhed û şêrînê û hwd de wê, di rengekê de wê were ser ziman. Weke wê di rengekê de wê gelek dîmenên wê yên ku ew dikarin bi vegotin û çîrokên din ên civakî re wê werênê ser ziman wê bibê.

Lê wê dema ku em bahsa evînê bikê wê di awayekê de wê dîmenê hêskirinê û an weke dîmenekê evînê û an dilketinekê ku wê di vegotin û çîroke zembilfiroş de wê were ser ziman wê, newênê ser ziman wê nebê. Ev wê bi serê xwe wê dîmenekê din ê teybet wê bi xwe re wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Ew wê, weke dîmenê jinek bi mêr ku ew dil dikeve kesekê din ku ew jî ew weke zembilfiroş dihê diyarkirin û ew jî zewci û xwediyê zaroya bê. Evîna ku wê di wê de wê were ser ziman wê ne weke ya di mem û zînê û an ferhed û şêrînê de ku wê du ciwanên ku ew berê bi ti kesekê re nebûna û hwd re wê bibê. Wê, di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê di şêwayekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman. Çendî ku wê dîmenê evîna di vegotina zembilfiroş de wê di wê dîmenê rewîstî ê civakî de wê weke ne di levkirinekê de jî bê lê wê di rengekê de

wê weke bi wê re wê di şêwayekê de wê were bahsa wê were kirin û wê di wê temenê de wê bi astek bi qadr û qiymet dayina wê re wê, di renekê de wê were dîtîn ku wê were hanin li ser ziman. Ev wê weke aliyekê wê yê din ê teybet bê ku mirov wê di wê temenê de wê bi teybet wê, di renekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di renekê de wê di dewama wê de wê fahmbikê bê. Ev dîmenê evînê ê di zembilfiroş de wê weke dîmenekê teybet ê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê di renekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di dewama wê de wê li ser wê bisekinê. Mijare evînê wê di wê temenê de wê bi têngîna hêskirina dil a li hev re wê weke li ser wê were sekin in û wê wer kirpendin, di vegotinê de.

Di nava vegotinên kurdan de wê rewşên weke yên kku wê bi rewşa evînê re wê werina diyarkirin wê di gotinê de wê di renekê de wê weke têngînek ku wê weke bi pêjnî wê reng wê bide ragihandin û gotinên dengbêjên ku ew di stirênin. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê ku mirov wê karibê wê di renekê de wê werênê ser ziman.

Di nava kurdan de wê rewşên weke yên pirr-zawacî, yekzawacî, berdêlê, qelen û hwd wê weke rewşên ku wê hebin. Ev wê weke rewşên ku wê bi zawacên nava civakê re wê di renekê de wê di şêwayekê de wê weke ku wê xwe bidina diyarkirin bin.

Di nava wê de wê, mijare têkiliyên ku wê bi hev re wê werina danin wê di renekê de wê têkiliyên jin û mêr wê di wê temenê de wê, bi wê re wê xwe di renekê de wê bide diyarkirin. Jinek wê, karibê evîndariya xwe wê bilêvbikê. Ev wê weke ayib wê newê dîtîn. Di wê temenê de wê weke ya dilê xwe wê bide diyarkirin. Ev wê weke aliyekê wê yê ku wê di renekê de wê werênê ser ziman. Minaq wê di vegotin û helbestên bi wê ku wê li ser destana 'dewrêşê ewdî û di wê de wê bi pêjna 'adulê' re wê wer ser ziman wê, karibê wê ji wê bigihijê dîmenekê bi wê rengê ê fahmkirinê.

Di wê temenê de wê di renekê de wê, adulê wê weke jinek bedew û weke jinxas bê. Wê di wê temenê de wê di renekê de wê, ew wê ya dilê xwe wê ji dewrêş re wê di renekê de wê bînenê ser ziman. Ev wê weke aliyekê wê yê ku wê karibê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman.

Hinek fêrsên fahmkirinê ku ew wê weke di hişkirinê de wê pirr zêde wê li şûn bimênin wê di wan de wê hisiyetekê wê bidina me ku wê weke dema ku wê jinekê wê evîna dilê xwe hani ser ziman wê weke rûmetkirinekê û an mazinbûnekê û hwd jî wê werênê ser ziman.

Di renekê de wê di şewayekê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê di rewşên cejnên weke newrozê û hwd de wê dema ku wê li hev wê bicivin wê ciwan wê evindariya xwe wê di renekê de wê li hev wê di renekê de wê weke ku wê bînina ser ziman û wê di şewayekê de wê weke ku wê bidina diyarkirin.

Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku evînê wê weke ya ku ew ji dil dihê ku ew weke wê werênê ser ziman bê Di wê temenê de wê mijare evînê wê di renekê de wê weke ku wê bi wê re wê di şewayekê de wê xwe bi wê re wê di renekê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Di wê nûqtayê de wê, mijare evînê wê li kurdistanê wê di demên kevnera de wê weke pêjnek çandî û civakî wê xwe bide diyarkirin. Ev wê di wê temenê de wê, di renekê de wê bibê.

Mijare evînê wê weke pêjnek hêskirinê wê piştî wê di renekê de wê ev wê di şewayekê de wê di demên destpêka serdema navîn û pê de wê bi du aliyên wê di renekê de wê were dîtîn ku wê bê jinkirin. Yek wê bi teybetiya mirovê ji rêzê ê di nava jiyanê de ku wê bi jiyane xwe û hêskirina dilê xwe ku wê di renekê de wê bi wê bijî û wê hêskirinên xwe wê werênê ser ziman bê. Ya duyem jî ku wê weke têgînek giştî û gelemperkirina wê di renekê de ku wê weke ji mirov wê were dûrêkirin û wê weke têgînek serxwezayî a razber wê hin bi hin wê were şîrovekirin û wê were hanin li ser ziman. Di wê temenê de wê evîna razber wê di wê temenê de wê di renekê de wê êdî wê di şewayekê de wê weke ku wê pêşkeve û wê xwe di renekê de wê di dewama wê de wê bide diyarkirin.

Di wê temenê de wê di nava baweriyên de wê bi cihbûna têgîna evînê wê di wê temenê de wê êdî wê di renekê din de wê ji wê cihê wê were dîtîn ku wê were şîrovekirin. Ev wê di renekê de wê êdî wê weke têgînek hêskirinê ku wê bi mirov wê xwe bikê nava wê de wê bi têgîna baweriyên re wê xwe bide diyarkirin. Di wê temenê de wê di nava baweriyên de wê weke hêskirina li hemberê hev, başîya li hemberê hev û hwd re wê di renekê de wê di renekê de wê weke hem encama wê û hem jî wê weke encama têgînek xwûdayî û an encama evîna xwûdayî wê, di renekê de wê bi wê re wê were salixkirin û wê were hanin li ser ziman. Ev wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di renekê de wê werênê ser ziman bê. Di nava maniyan de wê di renekê de wê hêskirina li hev, hêskirina li xwezayê, hêskirina li pêjnên jiyanê û hwd wê bi wê re wê di renekê de wê bê dayin diyarkirin. Di wê temenê de wê weke pêwîstîya wê ku wê dema ku mirov jiyanê diji û hêsê dikê wê

biparêzê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê, li ser wê temenê pîroz dîtina jiyane wê di xate yazdanî de wê weke bi zerdeştî û maniyî û hwd re wê di rengekê de wê bi wê çerçoveyê wê weke aliyekê ku wê were diyarkirin bê.

Wê dikarê wê di rengekê de wê werênê ser ziman ku wê, evîna ku wê ket bin serwerîya têtîna baweriyê de wê dîmenên wê yên ku wê bi wê re wê werina diyarkirin wê bibê. Minaq salixkirinên weke yên ji min û hwd wê di wê temenê de wê bibê. Yek ku ew ji bawerîya te bê hêsê bikê. Wekî din yê din hêsê nekê. Ev wê weke aliyekê ku wê weke politize kirina têtîna evînê jî bê ku wê bi rêya bawerîyan û hwd wê di rengekê de wê weke ku wê were kirin bê.

Di rastiyê de wê ev wê weke ya ku wê ji rastîya evînê û hwd wê weke dîrketinê bê. Ev dîmenê ku wê di wê temenê de wê çawa wê ji wê dîrketî wê weke wê were hanin li ser ziman wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Mijare evînê wê di rengekê de wê weke bi hêskirinê wê pêşkeve. An jî wê hêskirin wê weke encama wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê di aslê xwe de wê evîna ku wê di demên serdema navîn de wê di wê rengê de wê di dîmenekê de wê were razberkirin û wê weke ji rewşa rengê fahmkirina zayendê û hwd wê were dîrkin wê piştî wê di demên hemdem de wê bi şîroveyan derûnî û hwd re wê cardin wê li ser wê temenê wê weke ku wê ew wê were kifşkirin û şîrovekirin. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman.

Wê jî wê dikarê wê di rengekê de wê werênê ser ziman ku wê mijare evînê û evindariyê wê di wê temenê de wê, bi derûniyê re wê di dîmenekê de wê yekser wê bi awayekê wê bi temenê xwe yê rastin wê weke ku wê di rengekê de wê bi temenê zayendî û hwd re wê di awayekê de wê weke êdî wê were kifşkirin.

Di wê temenê de wê hêskirina gerdûnî wê, hin bi hin wê di rengekê de wê dîmenê xwe wê li şûn wê bihêlê. Di wê temenê de wê di fêrsa fahmkirinê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê ew bê ku wê ji evîna gerdûnî wê bi ber ya evîna zayendî ve wê were çûyin û wê bibê û an ji ya

zayendî wê bi ber ya gerdûnî ve wê çûyin wê bibê di fahmkirinê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wêkaribê wê di wê temenê de wê di rengê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman.

Ji wê aliyê ve wê ev wê karibê wê were dîyarkirin. Evîn wê weke hertimî wê weke bi gerdûnî ku wê hêzek serxwezayî wê ew wê fêrsê wê bi me re wê bide diyarkirin bê. Di wê temenê de wê di rengê de wê bi wê re wê di rengê de wê xwe bide diyarkirin. Di wê temenê de wê, navaroka gêtûna evînê wê weke aliyekê ku wê were fahmkirin bê û an wê were azmûnkirin bê. Ya ku em hêsê dikin ew wê weke yek tenê bê û an wê herkesek wê kesek, tiştêk û an yekek ku ew hêsê dikê wê hebê. Di wê temenê de wê, di nava wan yên dihên hêskirin de wê çi hevbeşî wê hebê wê, weke aliyekê ku wê li ser wê were sekin in bê. Wê jî wê dikarê wê di rengê de wê dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê miajre evînê bi aliyê wê yê gerdûnî û teybetî re wê di wê temenê de wê weke aliyên wê yên ku wê karibê wê di rengê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Ji wê aliyê ve wê evîn wê weke mijare giring û bi çerçove ku wê ji kijan aliyê ve wê were şîrovekirin wê navaroka wê çi bê ya ku ew dihê hêskirin wê bi wê re wê were fahmkirin. Wê di wê temenê de wê mijare evînê wê weke aliyekê wê yê giring wê bi wê re wê êdî wê were fahmkirin û wê were li ser wê sekin in. Mijare evînê wê ji wê aliyê ve wê aliyên wê yên gelemperî û teybetî wê, weke aliyên ku wê bi fahmkirina wê re wê xwe di rengê de wê bidina diyarkirin bin.

Mijare evînê wê di rengê de wê di nava civakê de wê weke hev hêskirin û an weke di çerçoveya têgînekê de hês hevkinê re wê di şêwayekê de wê weke bi têgîhiştinekê wê xwe bide diyarkirin. Di wê nûqteyê de ku em bi gotinek gelemperî wê bibêjin wê têgîhên weke yên bi gotina 'hêskirina xwûdê' re ku wê were ser ziman wê di wê temenê de wê di rengê de wê weke aliyekê wê yê ku wê karibê wê li wê bihizirê. Di wê temenê de wê, şêwayê hêskirinê û awayê wê û an wê kê wê were hêskirin û an wê di rengê de wê, sînore wê hebê û an wê nebê wê di wê temenê de wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Di nava têgîhên baweriyên kevnera de wê, di rengê de wê ev wê weke aliyekê bi têgînî wê xwe hin bi hin wê bi hêst û fêrsek fahmkirinê a bi rengê têkiliya mirov re ku wê xwe di rengê de wê hin bi hin wê bide diyarkirin.

Di dewama wê de wê karibê gotina 'empatîyê' ku me li jor wê li çend deveran wê kirpend wê li vir wê di dewama wê de wê dîbare wê di rengê de wê bi kirpênê. Di wê temenê de wê, di rengê de wê, ev wê,

rast bê ku wê karibê hêstek weke 'tam' ku wê bi wê mirov wê karibê di xwe de wê hîs bikê. Ev wê weke aliyekê wê yê ku wê di demên hemdem de wê di nava felsefeyaê hebûnîparêziyê de wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Mejiyê evînê wê di rengekê de wê, dikarê wê di dû awayan de wê li wê bihizirê. Yek wê li ser têkiliya wê ya bi têgîna zayendê re bê. Ya din jî wê di rengekê de wê, bi têgînekê û di çerçoveyekê de wê weke hêskirinekê li heyinekê û an kes û an jî tiştekê wê pêşbixê bê.

Evîn, û zayendîtî

Evin, zayendîtî û gerdûnitî wê weke gotinek ku wê çerçoveya wê hinekê wê berfireh bê. Wê pêşî wê weke aliyekê wê yê giring wê pêwîst bê ku wê pêşî wê ji aliyekê ve wê werênê ser ziman û piştre bi aliyê din ve wê herê. Aliyê pêşî wê hinekê wê karibê pêşî têkiliya nava evin û zayendê wê di rengekê de êw hilde li dest. Çerçoveya gotina evin û zayendê ku mirov wê pêşî wê hilde li dest wê di aslê xwe de wê weke ku wê were dîtîn wê weke çerçoveyek wê ya berfireh bê. Di serî de wê ji bijartinên me yên zayendî bigira û heta ku wê bigihijê gelek rewşên din ên zayendî û hwd re wê karibê wê di rengekê de wê werênê ser ziman.

Aliyekê din jî wê pêşî wê bi mijare rol û an weyna zayendî a di nava rewşê de bê. Wekî din wê di dewama wê de wê rewşa xwestek û ne xwestinê û hwd bê. Ev wê weke aliyên ku wê karibin wê bi gotinê wê di wê çerçoveyê de wê di rengekê de wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Evin wê dema ku wê were diyarkirin wê pêşî wê di rengekê de wê çawa wê weke aliyekê wê yê giring ku wê çawa wê mirov wê, were xwestin û an wê bixwezê û hwd wê ji aliyekê ve wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bide diyarkirin. Di nava du aliyên ku ew hês hev dikin de wê weke têgînek ku wê pirr caran wê were lêpîrsîn wê mijare hêskirinê bê. Di wê temenê de wê aliyekê wê bixwezê ku ew were hêskirin. Wê dema ku ew bersivên weke wê xwestin ku ew ne hatina li cih wê weke ku wê karibê durkeve. û hwd ew di rengekê de bi xwe re wê bi hêstî bijî. Ev wê temenê ji hev dûrketinê. Ew wê bi wê re wê gotina weke dawîlêhatina evînê û hwd re wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku wê di şêwayekê de wê weke werê hanin li ser ziman

Mijare evînê di wê temenê de wê dikarê wê di rengekê de wê, di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê çawa wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bi wê re wê weke aliyekê wê yê giring wê bide diyarkirin. Evin wê di şêwayekê de wê di temenê wê de wê têkili û salixkirina têkiliyê û navaroka têkiliyê û hwd wê weke aliyên

ku wê di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê bi wê bi wê re wê di rengekê de wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê têgina evin û zayendê wê dema ku wê mirov wê li wê binerê wê ji gelek aliyan ve wê di aslê xwe de wê bi temenekê berfireh wê karibê wê werênê ser ziman. Minaq wê ji temenê zaroktiyê wê karibê wê bi pêvajoyên wê re wê di awayekê de wê hilde li dest. Wek din wê di şewayekê de wê xwestin û an rewşên weke ya ku wê li dilê mirov bixê û wê weke ji mirov wê bixwezê û hwd wê bi mirov re wê çawa wê bibê wê bi wê re wê li wê bihizirê.

Li vir wê di rengekê de wê di çerçoveya têgina evin û zayendê de wê di rengekê de wê karibê wê ji wê aliyê ve jî wê werênê ser ziman ku wê weke bi têgîhên romantikî û hwd wê bersivdayina hêstan wê weke aliyekê wê yê ku wê karibê wê fahmbikê wê xwe bide diyarkirin.

Minaq evîna romantîk pir caran wekî tevliheviyek ji kişandin û îdealîzasyonê dihê hizirîn ku dibe ku bibe sedema (an jî ji ber) têkiliyek pabend. Evîna romantîk bi sedsalan peyxama hunermendan daye û mijara gelek şano, stran, film, pirtûk û hewildanên din ên diafirînê.

Her kesê ku evîndar bûye dizane ku evîn tevlihev e û dikare hestên bihêz ji şahî bigire heya dilşikestinê derxe holê. Têkiliyên romantîk di nav fahmkirin ast bilind û nizmbûnê de derbas dibin - ji wê qonaxa destpêkê ku wê ji wê re wê were gotin "meha hingiv" a serxweşker bigire heya hestek bihêvîbûnê û, bi îdeal, rewşek pejirandinê û xwesteka mayîndetiyê. Ev dema weke meh hingiv wê weke dema ku wê çavê mirov wê weke ji hev û pê de wê tiştekê din wê nebînin. Hê ew di nava jiyane xwe ya bi hev re ku ew dijin de rastî pirsgirêk û cihêbûnên bi hêstî û hizrî û hwd ne hatina. Ev wê weke pêvajoyên ku ew çendî bi hev re dijin û demê bi hev re derbas dikin wê êdî wê weke aliyên ku ew rastî wê werin bin. Derbaskirina van qonaxan dikare dijwar be, lê dikarê wek têkiliyek demdirêj jî bê. Evîna romantîk wê dikarê wê di awayekê de wê weke bi ragihandina li hemberê a dû kesan wê weke bi hêstên xwe weke bi şenberiyekê ku ew ji hev didin diyarkirin û an jî vaji wê weke bi awayekê weke ku ew dihê gotin bi 'platonikî' û an weke kes di xwe de hês kesekê dikê û ji wê hêskirinê dilxweş, û kêfxweş dibê. Evîna platonîk jî wê wusa bê. Wê kes wê di serê xwe de wê weke ku ew dibînin û tefkir û hizir û bi hêstkiriya di serê xwe de wê hêsbikê. Di wê temenê de wê weke aliyekê hêskirinê ê weke yekali jî **bê**. Yan jî wê dualiya wê bi wê rengê wê bibê ku wê bêî ku wê heya aliyekê ji wê hebê wê bi dîtina wê û an wî û kifşkirina hin xoslet û hêstên ji jê û hwd re wê di xwe de wê

bigihijê wê hêstê bi wê. Evîna platonîki ku ew kengê ji wê rewşa platonikî dertê? Kengî ku ew wê herdû ali weke hev wê ji hêstên hev heyidar bibin wê bibê. An jî wê weke aliyê ku ew bi wê hêskiriyê awayekê platonikê weke yekali ku ew dijî wê aliyê din jî ku ew ji wê bi hey bibê ew wê êdî wê ew rewşa platonikî wê ji holê wê rabê. Lê ev jê heybûn wê karibê weke hev du aliyan bigihênê hêstek evînê û an jî wê aliyek wê ji yê din ew çendî ku ew bizanibê jî ew dîrkeve bêjê ew hêsê nakê. Lê ev tevî wê jî wê piştî wê jî bi derfet karibê wê rewşa hêskirinê a weke yekali a platonikî wê di rengekê de wê bide domandin û an diyarkirin. Lê kesê ku ew hêsê dikê ew dibê û an dikarê heya wî û an wê ji wê nebê.

Weki din wê weke qonaxa evînê wê di serî de wê weke aliyekê wê yê giring wê ya dilkişîna hev bê. Ev wê weke aliyekê wê yê ku wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Ji bo piraniya cotan, xwesteka zayendî beşek girîng a têkiliyek romantîk e. Her çend bêguman biderfet e ku bêî girêdanek hestiyarî jî hêskirina zayendî hebe û berevajî vê jî, evîna romantîk pir caran herduyan jî dihewîne. Û ji ber ku mêjî bi heman awayî bersivê dide herduyan jî, lêkolîner dihizirin ku ew hevûdu xurt dikin. Ger ji me were xwestin ku em evînê pênase bikin, em ê dibe ku li gorî ezmûnên xwe û li gorî zanîna xwe, çi nerînên xwe hebin, bi wê parve bikin. Gelek ji me ji bo ku tişteki ji ya ku xuya dike pir kûrtir û tevlihevtir fahm bikin, behsa têkiliyên xwe yên evînî dikin.

Em di têgihên evînê de pênaseyên evînê dibînin wek "hêskirineke kûr" an "eleqe û kêfxweşiyêke mezin ji tişteki û an kesekê re" û ev pênase di dawiyê de têgihîştina giştî ya evînê wekî rewşek pir hestiyarî-hêstî nîşan didê. Li ser asta civakî, em di tevliheviyêke giştî de li ser wateya evînê dijîn, em wê bi tenê wekî girêdanek romantîk di navbera du kesan de dibînin, ku asta gihîştina hişmendiya me di têkiliya bi vê têgehê re nîşan dide. Ji perspektîfa min ve, wateya evînê ji têkiliya romantîk a di navbera du kesan de pir wêdetir diçe. Bi rastî, ez ê bêjim ku di pir rewşan de pir kêr xalên wan ên hevpar hene.

Evîna romantîk, ku li ser modelek kişandina hevbeş û girêdanek di navbera du kesan de ye ku wan wekî cot bi hev ve girêdide, şert û mercên ji bo hilweşandina modela malbat û zewacê ya ku wê afirandî diafirîne dihênê li holê." Ev yek nîşan dide ku evîna romantîk dikare bibe bingeha kişandina di navbera du kesan de. Ev têgeh bi giranî ji hêla civakî yên rojavayî piştî salên 1800-an ve hate bikar hanîn, ku evîn pêşterek pêwîst

e ji bo destpêkirina têtikiliyek jidil û bingeha ku gavên pašîn di malbatekê de li ser têne avakirin nûminêr dike.

Di wê demê de wê weke serdemek romantik jî wê di dewama wê de wê bahsa wê were kirin ku wê di wê de wê kes wê bi hêst û romanên xwe yê li ser kes û tiştê wê weke ku ew dibîne wê jî dil û bixwe wê werênê ser ziman. Evîna romantik wê, hêstên bo hev, têtîna hîskirina ji hev a fêrsên zayendî ên weke bo têtikilidaninê û hwd wê rednekê. Lê mirov nikarê wê bi wê ve girêdayî bi tenê wê fahmbikê. Ber ku wê weke têtînek li ser wê re a bi têtîhek weke ya qadrgirtinê û dayinê wê bi wê re wê weke bi wê û an wî dana hîskirinê jî wê di xwe de wê bihawênê. Hêsta xwestina hev di wê temenê de wê di xwe de wê bihawênê.

Bi awayekî din, evîna romantîk wekî "tundî û îdealîzekirina têtikiliyek evîne ku tê de yê din bi fezîlet, bedewî û hwd. ya bêhempa tijî ye, da ku têtikilî li ser hemî faktorên din, tevî yê madî, serdest be" pêname dike.

Her çend hêst û an hêstên evîna romantîk bi gelemperî bi kişandina zayendî ve girêdayî bin jî, ew dikarin bêî kişandina zayendî jî hebin. Di hin rewşan de, evîna dikare wekî dostaniyek asayî jî were şîrovekirin. Di dîrokê de, peyva romantik jî îdeala têtînekê ya serdema navîn tê ku di wêjeya têtîhên romantîkê de hatiye destnîşan kirin.

Evîna romantîk rewşek motîvasyonî ye ku bi gelemperî bi xwesteka ji bo hevjişîna demdirêj bi kesek taybetî re têtikildar e. Ew di tevahiya jiyanê de çêdibe û di her du zayendan de bi çalakîyên cihêreng ên nasnameyî, hestiyarî, rewşî, civakî, neuralî û endokrîn ve girêdayî ye. Di piraniya jiyanê de, ew fonksiyonên hîlbijartina hevjin, hevnasîn, seks û girêdana cotan pêk dihîne. Ew rêze adaptasyon û berhemên alî ye ku di dema dîroka pêşketina dawî ya mirovan de derketiye holê (çav: Bode, Adam; Kushnick, Geoff (2021). "Proximate and Ultimate Perspectives on Romantic Love". *Frontiers in Psychology*. 12: 573123).

Peyva "romantik" jî zimanê fransî dihê ku di destpêkê de vegotîneke helbestî nîşan dida. Peyv di destpêkê de hokerek bi eslê xwe Latîni bû, "romanicus", ku dihê wateya "bi şewaza Romanî". Çîrok, destan û baladên zimanên serdema navîn ên Ewropî bi gelemperî li ser serpêhatiyên şovalyeyî disekinin, û heta dawîya sedsala 17an têtîgeha evîne hanîne. Peyva romans wateyên din jî pêş xist, wekî pênameyên spanî û îtalî yê destpêka sedsala 19an ên "serpêhatî" û "bi coş", ku dikarin hem "evîna romantîkî" û hem jî "xuyangiya îdealîst" nîşan bidin.

Antropologên wekî Claude Lévi-Strauss nîşan didin ku formên tevlihev ên hevzayendiyê di civakên kevnar û hemdem ên seretayî de hebûn.

Lêbelê, dibe ku ti birhan tune be ku endamên civakên weha bi awayekî ku dişibihe evîna nûjen, di têkiliyên evînî de cih digirin ku ji kevneşopiyên wan ên damezrandî cuda ne. Zewac bi gelemperî bi rêk û pêk dihatin kirin, lê ji ber ku evîn ji bo civakên destpêkê girîng bû, daxwazên kesên ku diviyabû bizewicin dihatin berçavgirtin (çav: Mell, A. H. (1951). "Notes on Family and Marriage in Primitive Societies". The Nyasaland Journal. 4 (1): 7–23).

Di piraniya civakên seretayî yên ku ji hêla antropologan ve hatine lêkolînkirin de, têkiliyên pêşzewacî û derveyî zewacê yên di navbera mêr û jinan de bi tevahî azad bûn. Endamên cotên demkî ji her kesî bêtir ji hêla zayendî ve ji hev hês dikirin, lê di hemû aliyên din de têkiliyên wan taybetmendiyên evîna romantîk nîşan nedidan. Birhanên antropologan ên têkildar di pirtûka Boris Shipov a bi navê Teoriya Evîna Romantîk de hatine berhev kirin. Lewis H. Morgan: "Hestê evînê di nav barbaran de nenas bû. Ew di bin safîkirina esmanî ya evînê de ne, ku berhema şaristaniyê ye, û di nav barbaran de nenas e" bi gotin kir. Margaret Mead "evîna romantîk wekî ku di şaristaniya me de çêdibe, ku bi ramanên yekzewacî, taybetmendiyê, çavnebariyê û dilsoziya bêdawî ve girêdayî ye şîrove dikê." Bronislaw Malinowski dibêjê ku "her çend qanûna civakî romansazîyê teşwîq neke jî, hêmanên romantîk û têkiliyên kesane yên afirîner di zewac û hevjiîniya Trobriand de bi tevahî tune ne." (çav: Malinowski, B. (1929) The Sexual Life of Savages in North-Western Melanesia. Distributed by EUGENICS PUBLISHING COMPANY New York. p.314).

Zewacên herî kevin ên qeydkirî di navbera Mezopotamya, girêk, Roma û Îbraniyan de ji bo ewlekirina hevpeymanan û çêkirina zarokan hatine bikar hanîn. Heta Serdema Navîn evîn dest pê nekir ku bibe beşek rastîn a zewacê. Zewacên ku ew zewacên bi rêya dîtînê (Arranged method) pêk hatine, bi piranî têkiliyên xweber bûn. Di "Ladies of the Leisure Class" de, profesore Zanîngeha Rutgers Bonnie G. Smith rêuismên zewac û hevjiîniyê nîşan dide ku dibe ku ji bo mirovên nûjen wekî zordar werin dîtîn. Ew dinivîse ku "dema ku jinên ciwan ên Bakur dizewicîn, wan bêtir xeyalên evîn û romantîkê ev yek fikir. Ew di çarçoveyek fikarên ji bo ji nû ve hilberandina rêzikan de li gorî berjewendiyên darayî, pîşeyî û carinan ramyarî tevdiagerin." (çav: Smith, Bonnie G. (1981). "Domesticity: The Rhetoric of Reproduction". Ladies of the Leisure Class: The Bourgeoises of Northern France in the 19th Century. Princeton University Press. pp. 53–92).

Ji vê aliyê ve ku em li ser gotina Bonnie G. Smith bihizirin wê di wê temenê de wê di demên destpêkê ên şariştaniyê de wê di wê temenê de wê weke ku wê karibê rastî gelek minaqên weke bi zawacên diplomatikî ku wê ji nava nivisên bizmarî ên weke dema babil û an kassitan û hwd de wê werina xwandina de wê pirr zêde wê rastî wan wê were. Di wê temenê de wê di rengekê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman ku wê zawac wê weke têngînek ku wê di temenê berjewendiya civakî û ramyarî de wê çawa wê weke têgihekê û rewşekê wê were bikarhanin wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê di şewayekê de wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman.

Mijare rewşa civakên demên pêşî ên şariştaniyê de wê, di rengekê de wê, di wê temenê de wê, ev wê weke rewşek teybet bê. Lê divê ku em di hinek waran de zêde mafên wan nexwûn û wê bi ser gotina xwe ve jî wê bikin wê di rengekê de wê, di rengekê têkiliyê de wê, bi zayendî û hwd de wê, weke dîmenekê serwerîyêê ê bi aliyê zayenda mê ve girêdayî wê bibê. Ji têngînên weke pîrozkirina jinê ên jinên mesepotami û an kurdistanî weke ku wê bi zerdeştî û manîyan re wê were dîtin û heta yên jinên amazonan li ber bahra rewş ku wê weke civakên tenê weke ji jinan wê pêkwerin wê di wê temenê de wê karibê weke minaqekê bi wê re wê di şewayekê de wê werênê ser ziman.

Anthony Giddens di pirtûka xwe ya bi navê "The Transformation of Intimacy: Sexuality, Love and Erotism in Modern Society" de dibêje ku evîna romantîk ramana vegotinê tîne jiyana takekesan û vegotina çîrokekê wateya bingeîn a peyva romansê ye. Li gorî Giddens, bilindbûna evîna romantîk kêr-zêde bi derketina holê ya romanê re hevdem bû. Evîna romantîk, paşê, ku bi azadiyê ve girêdayî bû û ji ber vê yekê bi îdealên evîna romantîk ve girêdayî bû, girêdanên di navbera azadî û xwe-rastkirinê de afirand.

David R. Shumway destnîşan dike ku "gotûbêja nêzîkatîyê" di sêyeka dawîn a sedsala 20an de derketiye holê û armanc kiriye ku rave bike ka zewac û têkiliyên din çawa dixebitin, û bi taybetî arguman kiriye ku nêzîkbûna hestiyarî ji hewesê pir girîngtir e, û ku nêzîkatî û romantîkê bi hev re dijîn (çav: Shumway, David R (2003). *Romance, Intimacy, and The Marriage Crisis*. NYU Press).

Nimûneyek ji guhertinên di têkiliyan de di destpêka sedsala 21-an de ji hêla Giddens ve di têkiliya bi têkiliyên homoseksuelan de hate vekolandin. Li gorî Giddens, homoseksuel neçar man ku têkiliyên

vekirîtir û danûstandinkirîtir ava bikin ji ber ku ew nekarîn bizewicin. Têkiliyên weha paşê di nav nifûsa heteroseksuel de belav bûn.

Antropolog û nivîskar Helen Fisher îdia kir ku evîna romantîk sistemeke mejiyê zindiyên memikan (mammalian) e ku ji bo hîlbijartina hevparê/a hevjinîyê yê bijarte pêşketiye. Tîma Fisher diyar kir ku evîna romantîk dibe ku di serdema dupêlîtiyê de pêşketibe, dema ku dayikên nû dema ku neçar bûn zarokên xwe hilgirin, hewceyê parastin û lînêrîna zêdetir bûn. Gotarek ji aliyê Adam Bode ve di sala 2023an de îdia kir ku her çend teoriya pêşveçûnê ya Fisher 25 salan serdest bûbe jî, evîna romantîk dibe ku bi hevgirtina pêşveçûnî ya pergalên girêdana dayik-pitîkê çêtir were ravekirin. Fisher evîna romantîk dişibîne balkêşiya hevjinîyê ya memikan (Mammalian), lê Bode dibêje ku balkêşiya hevjinîyê cuda ye.

Di pirtûka xwe ya bi navê "The Origin of the Family, Private Milk and the State de", F. Engels nivîsandiye: "tenê şeweya malbatê ya naskirî bû ku evîna zayendî ya nûjen dikaribû tê de pêş bikeve. Ji vê nayê wê wateyê ku ew wekî evîna hevbeş di navbera hevjinan de pêşketiye, an jî bi giranî di nav wê de pêşneketiye. Tevahiya xwezaya zewaca bi hişkî yekjimar di bin serdestiya mêran de ev yek derxistiye holê." Sigmund Freud gotiye, "Bi hêsanî dikare were nîşandan ku nirxa derûnî ya pêdiviyên erotîk kêma dibe gava ku têrkirina wan hêsan (hêstan) dibe. Ji bo zêdekirina lîbîdoyê astengiyek pêwîst e; û li cihê ku berxwedanên xwezayî yên li hember têrkirîna têrê nakin, mirovan her gav ji bo kêfa evînê rêgez ava kirine. Ev hem ji bo kesan û hem jî ji bo neteweyan rast e. Dema ku di bîdestxistina têrkirina zayendî de zehmetî tune bû, dibe ku di dema hilweşîna şaristanîyên kevînar de, evîn bêqîmet bû û jiyan vala bû." (çav: Freud, S. "The Standard Edition of The Complete Psychological Works of Sigmund Freud" vol. XI p.187).

Hin kes bawer dikin ku evîna romantîk di gelek çandan de bi awayekî serbixwe pêşketiye. Bo nimûne, di gotarekê de ku ji hêla Henry Grunebaum ve hatiye pêşkêş kirin, ew dibêje ku "terapîst bi xeletî bawer dikin ku evîna romantîk diyardeyek taybetî ya çandên Rojavayî ye û yekem car ji hêla bardên Serdema Navîn ve hatiye îfade kirin."

Mijare têgîna evîna romantîk û têkiliya wê ya bi çandên civakî re wê, dikare wê ji hinek aliyan ve wê hilde li dest. Di rengekê de wê di aslê xwe de wê dema ku ez li wê dinerim wê dibînim ku wê weke awayekê bi du-dîmenî wê xwe bi wê re wê bide diyarkirin. Yek wê weke ku wê, ew bê ku wê çawa wê weke ku wê bi serê xwe wê pêşkeve wê weke têgînekê

demkî bê. Lê aliyê din jî wê rewşên weke bi hewldana awalêdayinê û rengdayinê ku wê bixwezê bikê têgînên çand û kevneşopan ku wê bibê bê. Zêde têgîna rast û nerast wê weke ku wê di wê fêrsa fahmkirnê a evinê de wê weke ne bûhûrîner bê. Wê xwesteka hêstê û têrkirin û fahmkirina bi wê weke bûhûrîner bê. Lê di wê nûqteyê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku ew rast û nerastiya xwe wê weke ku wê di nava wê de wê li gorî xwe wê bibînê.

Peyva "Romantikê" ji hokera Latînî 'romance' tê, ku tê wateya "bi zimanê gelêrî", û ji bo zimanên Fransî yê Kevin û Oksîtanî yê Kevin nîşan dide. Ev ziman ji Latînî, zimanê Romayîyan, neviyên wan bûn. Pêşveçûnên peyva Romantikê pêşî ji bo zimanên 'Romanî' û di dawiyê de ji bo berhemên ku bi wan zimanan hatine nivîsandin jî hatiye bikarhanîn. Cureya romantikê şovalyeyî di destpêkê de li ser kiryarên leşkerî yê qehremanî yê şovalyeyan disekine, û dibe sedema bikarhanîna peyva romantikê bi wateya şovalyetiyê. Her ku ev cure piştî Ronesansê û bi taybetî ji serdema Romantikê dest pê kir, pêş ket û bêtir bal kişand ser evînê di wateya wê ya modern de (çav: Ah, 'Romance': A Word Borne to English on the Breastplates of Chivalry". www.merriam-webster.com. Retrieved 2024-03-18).

Baweriya giştî ya "evîna romantîk" di kevneşopiya rojavayî de dihe bawerkirin ku di serî de di çanda fransî de di dawîya sedsala nozdehan û destpêka sedsala bîstan de derketiye holê. Ev raman girêdana di navbera peyvên "romantîk" û "evîndar" de pêş xist, û bi vî awayî îfadeyên îngilîzî yê wekî "to love like the Romans" ji bo evîna romantîk hatin afirandin. Lêbelê, koka rastîn a têkiliyek wusa nayê zanîn. Her çend peyva "evîna romantîk" an jî hevwateriyên wê dibe ku di çandên din de heman wateriyê tune be jî, xuya ye ku ramana giştî ya "evîna romantîk" ji çandan derbas bûye û di demekê de wekî têgehek hatiye pejirandin.

Têgeha evîna romantîk di çanda Rojavayî de bi têgeha evîna dadgehe populer bû. Dihê bawerkirin ku şovalyeyên serdema navîn bi jinên esilzade yê ku xizmeta wan dikirin re têkiliyên ne-zayendî dikirin. Ev têkilî pir berfireh û rîtuêlkirî bûn, bi tevliheviyek ku di çarçoveyek kevneşopiyê de veşartî bû ku ji teoriyên yê ji şovalyetiyê wekî rêzîknameyek rewîstî ya tevgerê hatine wergirtin, derketibû. Evîna serweriyê û têgeha 'domnei' gelek caran mijara helbestvanên navdar bûn û bi gelemperî di xebatên hunerî yê wekî vegotinên lîrîkî û pexşana helbestî ya wê demê de dihatin dîtin. Ji ber ku zewac bi gelemperî peymanek fermî bû, evînê carinan rê dida derbirînên nêzîkbûna hestiyarî

ku dibe ku di yekîtiya mêr û jinê de tune be. Evîna serwerî ne hewce bû ku ji bo kesên ku tevî kiryarên zayendî dibûn, were bikar hanîn. Ew dikare nêzîkatiya dilovanî û hestiyarî jî nîşan bide. Girêdana di navbera şovalye û Xanima wî, an jî bi gelemperî jina payebilind a ku ew xizmetê dide wê, di hin rewşan de dibe ku mînaqek wusa be (çav: Courtly Love". employees.oneonta.edu. Archived from the original on 24 February 2021. Retrieved 13 March 2020).

Ramantikên olî yên li ser Meryema Bakire qismî ji bo pêşveçûna şovalyetiyê wekî rewîst û şewazek jiyanê berpirsiyar bûn. Rûmeta jinekê û dilsoziya şovalyeyekî ji bo wê, digel rêzgirtina mecbûrî ji bo hemû jinan, di nasnameya şovalyeyî ya serdema navîn de bi awayekî berbiçav cih digirt. Endamên arîstokrasiyê li ser prensîbên şovalyetiyê hatin perwerdekirin, ku ev yek guhertinên girîng di helwestên derbarê nirxa jinan de hêsan kir (çav: International Standard Bible Encyclopedia: K-P by Geoffrey W. Bromiley 1994, p: 272).

Dîroknameyên nûjen ên wekî D. W. Robertson Jr., John C. Moore, û E. Talbot Donaldson têgeha evîna serwerî wekî dahênanek nûjen dibînin. Donaldson ji ber ku di metnên serdema navîn de piştgirî nedikir, vê yekê wekî "Efsaneya Evîna Dadgehê" bi nav kir. Lêkolînerên din evîna serweriyê wekî kevneşopiyêke bi tevahî wêjeyî dibînin. Nimûneyên bikarhanîna alegorîk a vê têgehê di Serdema Navîn de tene dîtin, lê tu tomarên dîrokî nînin ku birhanên hebûna wê ya rastîn peyda bikin. Dîroknameyên John Benton di rêzîknameyên qanûnî, dozên dadgehan, kronîk an belgeyên din ên dîrokî de ti delîlên belgeyî nedît.

Li vir di aslê xwe de wê mijare evîna romantîk wê dema ku em li ser wê temenê wê hinekê wê li wê dinerin wê bi rengên şîroveyên ku ew wê di wê rengê de wê bi wê re wê werina kirin wê di dîmenekê wê yê teybet wê bi çanda berê a kevn ya kurdan re jî wê were dîtin. Her çendî ku ew wê yan wê ne weke xwe wê piştî wê were diyarkirin û an jî wê weke were ji bîrkirinê re hiştin jî wê hinek aliyên wê yên ku wê di wê nûqtayê de wê di dewama wê de wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di serî de wê fêrsa weke bi kevneşopîya jinê a nava civakê ku wê weke bi tîgînên weke 'kevneşopîya hemawiyê' ku wê weke destûrek 'pîroz' wê di rengekê de wê were dîtin wê di dîmenekê de wê li ser temenê rengê diyarkirina rengekê tîkiliyê ê ji aliyê jinê ve wê bi wê re wê bide diyarkirin. Di wê temenê de wê ev kevneşopî wê di rengekê de wê di dîmenekê ku wê weke carna wê zêde bahsa wê newê kirin wê serdestiyek jinê wê di nava civakê de wê bide diyarkirin. Weke ku wê di nava kes û

endamên civakê de wê were gotin ku wê “gotina wê li ardê newê hiştin”. Wê di dewama wê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê, ev wê weke şêwayekê têkiliyê wê bi wê re wê di rengekê de wê bide diyarkirin. Jin wê bi wê bide diyarkirin ku ew wê bi kê re wê têkiliyê bi zayendî dênê û an ne dênê.

Di wê nûqteyê de wê piştî wê di rengekê de wê, ev wê di nava çanda civakê de wê weke bi gotinên serdestiya wê re wê piştî wê were ser ziman. Di demên piştî ên weke serdema navîn de wê zêdeyî wê çanda bavixsalari û hwd ber ku wê serwer bibê wê di wê de wê bi wê çandê re wê weke ku wê di meji de wê şerkirinek wê di mejiyê mirovan de wê bibê. Di nava aşîrekê de wê jinek wê gotina wê li pêş bê. Ji wê gotina weke “jinek dikarê mêran bi hev bide kuştin” wê di wê temenê de wê rengekê de wê were ser ziman. Yan jî wê gotinên weke bo jinekê 25 mîr çûn mirinê. Yan jî gotinên weke ‘bo jinê mîr çû mirinê û ne wegerîya’ û hwd. Di wê temenê de wê gotinên ku wê karibin wê di rengekê de wê di wê temenê de wê were diyarkirin.

Di demên piştî wê ev wê, têgînên weke ‘lê xwedîbûnê’ an ‘xwedî lê derketinê’ wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bê dayin nişandin.

Di wê temenê de wê fêrsên lê xwedi derketinê wê di rengekê de wê dikarê ji du aliyên ve wê di wê nûqteyê de wê fahmbikê. Yek wê weke bi wê vw girêdayînê ku wê li ser wê şopa kevneşopîya hizirkirinê a berê ku me li jor bahsa wê kir bê. Ya din jî ku wê piştî wê, weke ‘mêr wê weke ya xwe wê bibînê’ ku wê piştî wê pêşkeve û ev wê weke aliyna derûnî û hwd wê di xwe de wê bi têgînek pirsgirêkî jî wê karibê di xwe de wê weke bi ajo û an egoyan û hwd wê bihawênê wê kaeribê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman.

Di wê nûqteyê de wê di rengê de wê, mijare jinê wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê dîmenê evînê û an hêskirina wê, di wê temenê de wê di wê dîmenê de wê weke wê bûnê re wê xwe di rengekê de wê werênê ser ziman. Ji çanda berê wê ya pêşî ku me kirpend wê gotinên weke “li ser gotina jinê çûyina mirinê wê weke rûmetê bê’ wê di wê temenê de wê di rengekê de wê werê dîtin ku wê were ser ziman. Ev wê, di rengekê de wê weke têgînek ku wê di kirdeya xwe de wê weke kultekê wê bihawênê wê di rengekê de wê, di şêwayekê de wê weke xwe di şêwayekê de wê bide diyarkirin.

Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê

werênê ser ziman bê. Ev gotinên ku wê weke ku wê di kirdeya xwe de wê morfolojîyek weke ji kulturekê wê bihawênên wê di wê temenê de wê têtînek girêdanî a weke bi evîn û rûmetê wê di zikhev de wê bi hev re wê weke ku wê bi hawênê û wê di wê çerçoveyê de wê di şêwayekê de wê di renekê de wê weke ku wê werênê li holê û wê bide diyarkirin.

Di wê nûqtayê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê gotinên weke ku wê di renekê de wê bi çanda kevntirin de wê weke bo jinê çûna mirinê wê du aliyên wê gotinê wê xwe bi demê re wê bidina diyarkirin. Yek wê di demên pêşî ên kevntirin de wê bide diyarkirin ku ew wê di temenê rêzgirtinekê û bi wê û weke li gorî wê jiyankirinê wê xwebide diyarkirin bê. Ya aliyê duyem wê di demên piştî wê weke ku wê, mêr wê ji serwerîya xwe wê bikêve û wê hêsta weke li wê xwedî bûnê û bi wê li gorî xwestekên xwe bi wê re ketina têtîliyên zayendî ku wê weke bi têtîgîn û fêrsa xwe têtîkirina bi hêsta serwerîyê a mêr ve girêdayî wê bibê wê xwe bide diyarkirin. Ev aliyê duyem wê weke aliyekê bi pîrsgirêk wê xwe di renekê de wê bide diyarkirin û wê yekser ku wê çendî wê qalibekê yê dema berê xwe wê ji xwe re wê bikê temenê fahmkirinê jî lê wê ji nîrxên hundurê wê bi tememî ên weke bi feziletî, an siyanî û rêzdayinê û bi watekirinê û hwd wê dîrkeve. Di wê temenê de wê di renekê de wê weke ya xwe wê weke malekê û an tiştêkê dîtin wê di wê temenê de wê bibê û ev wê, bi tememî wê dîmenê pêşî wê weke ku wê ji berçav wê wînda bikê. Di demên piştî ku wê gotina 'kevneşopîya hemawiyê' wê were jibîrkirin û an wê were dayin jibîrkirin weke destûrek wê 'jina pîroz' wê di aslê xwe de wê weke ku wê bi vê aliyê ve wê girêdayî bê.

Wê weke gotinek ku wê ti carî wê newê jibîrkirin wê di renekê de wê bi di çerçoveya wê destûrê de wê were gotin ku wê dema ku wê jinek çû û li nava du kes û an komên ku wan pevçûn bi hev re dikir û sekinî ew kes û an kom wê êdî wê yekser wê dawiyê li şerê ku wan bi hev re dikir wê bihaniyan û wê aşîti wê bi hev re wê bikiran. Li ser wê yekê ew wê weke 'numinêra aşîtiyê' wê bi wê yekê wê biheta dîtin. Yan jî wê bo aşîrên kurd wê biheta gotin ku wê dema ku ew dihatin berhev û jinekê di nava wan de bisekîniya û wê gotinek li dijî wê bigota wan di cih de dawî li wê rewşê dihanî. Ev wê weke gotinên ku wê di çerçoveya wê çanda pêşî a kevî a ku ew hati jibîrkirin de ku ew dihatin gotin de bûn.

Di renekê de wê dikarê wê di şêwayekê de wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê ev têtîgîn wê di têtîliyên zayendî de jî wê fêrsek fahmkirinê a diyarkirinê a jinê ku ew li ser wî û xwe bixwe bide

diyarkirin wê bide diyarkirin. Di wê temenê de wê weke feziletekê wê jin wê di wê temenê de wê biheta dîtin. Di wê çerçoveyê de wê bahsa wê biheta kirin.

Di wê çerçoveyê de wê kevneşopîya civakî a kevn wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê weke aliyekê wê yê ku wê karibû wê werênê ser ziman.

Hinek gotinên ku wê di nava civakê de wê weke ku wê di rengê ku wê werina gotin û bi miajrê ve girêdayî ku mirov dikarê werênê ser ziman wê di wê temenê de bin. Wan di wê temenê de gotin dihani ser ziman û digot ku wê di rengekê de wê çawa wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê dema ku wê bahsa şerwaniya artişekê û an komek artiş wê bikira wê biheta gotin ku “bila jinek li ser serê wan bê ku ew çûna şer êdî wê ti carî wê ji wê rewş û pozisyona xwe wê bi şûn ve wê gavê neavêjin.” Wê di wê temenê û rengê de wê bi wê re wê di awayekê de wê weke ku wê biheta hanin li ser ziman.

Têgînên rûmetê wê di rengekê de wê di şêwayekê de wê bi wê (jinê) re wê werina ser ziman û wê weke xwediyê diyarkirinekê teybet bin. Di demên pêşî ên kevntirin ên gotina rûmetê ku wê bi wê û an jinê re wê werina ser ziman wê bi têgînek evîndarî û an evînê re wê li hev hûnandî wê di rengekê de wê were diyarkirin. Lê di demên piştê wê têgîna rûmetê wê yekser wê weke ku wê, mijare evînê wê ji navaroka wê têgiha wê were derhanin û wê têgînek rûmetê a vala wê di rengekê de wê were hiştin. Di wê temenê de wê di kirdeya gotinê de wê tenê ku wê jin wê weke ‘ya xwe wê bi wê bibînê’ wê di wê temenê de wê were hiştin û ev wê ne tenê wê evîndarîya wê bi wê re wê ji holê wê rakê wê jiyane wê jî wê bi tememê wê werênê ber tûnakirinê. Wê weke zindiyek ku ew dijî wê bi tememî wê ji wîna wê were dûrê kirin. Çi nakokiya ku wê bahsa rûmetê wê bikê û ya ku wê bi wê re wê bahsa rûmetê wê bikê wê ew wê bixwe wê ji wîna wê dûrbikê. An wê ji fêrsên wê yê fahmkirinê ên weke bi evînê wê dûr wê bihizirê. Hêst û hişmendiya evînê dûrketina ji nava mejiyê kes û civakê wê di wê temenê de wê weke ku wê jiyane wê di gelek waran de wê weke tûna bikê. Di wê çerçoveyê de wê di rengekê de wê evîn wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê fahmbikê ku wê çawa wê weke xwediyê hinek fêrsên fahmkirinê ên weke bi wîna bûnê, serbestitiya bi xwe û hwd re bê. Di wê temenê de wê mijare evînê wê ji têgînek zayendî wê di wê temenê de wê bi wê re wê bi watelêkirinê re wê xwe di rengekê de wê bide diyarkirin. Di demên hemdem de wê bahsa têgîna zayendê wê, yekser wê têgînek têkilidaninek weke ya bi zayenda

hemberê xwe re a weke têkiliya seksê û hwd wê were fahmkirin. Ev wê weke diwê temenê de wê weke aliyekê ku wê ji gelek aliyan ve wê ji wê çerçoveya wê ya fahmkirinê wî weke ku wê dûrkin û ketina wê bide diyarkirin. Di wê temenê de wê gotina evînê a di wê çerçoveyê de wê were ser ziman jî wê kuştinekê wê bi xwe re wê bi zayendî wê bi xwe re wê werênê. Wê kuştina zayendî wê bi xwe re wê di rengê de wê weke ku wê werênê li holê. Wê di wê temenê de wê karibê wê weke aliyekê wê yê giring wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku ev ali wê weke ji wan dûrketinê wê weke civak ji civakbûna xwe dûrketinê ve wê yekser wê weke aliyê wê yê girêdayî wê hebin. Di wê temenê de wê, di rengê de wê mijare zayendê ji wateyên wê yê civakî wê weke dûr wê bi wê ve wê girêdayî wê were lê hizirkirin.

Ji wê aliyê ve bi têngîna evîna romantik û an têngîna wê ya zayendî re wê bi aliyê civakî ve wê kifşkirina wê û li ser dîmenê wê yê rast û fahmkirina wê jî wê weke pêwîst bê ku mirov wê hinekê li ser wê bisekinê di dewama wê de.

Lê berî wê dikarê wê pirsê wê bikê ku em, gelo dikarin dîmenê evîna romantik a kurd ji wê derdênin? Ev wê di aslê xwe de wê weke hizir û pirsê pêşî bê ku wê di rengê de wê di serê mirov de wê di rengê de wê xwe di dewama wê de wê weke ku wê karibê bide diyarkirin. Di rengê de wê, di şewayekê de wê,, dîmenekê têkiliyê ku wê di rengê de wê weke pêhizirî a dîmenekê rêgezî ku wê çawa wê li hemberê hev wê were tevgerin wê bi wê pêşî wê were dîtin. Lê li vir wê dema ku em mijare diyarkirina hêstê ku em wê bahsa wê bikin wê çawa wê karibê wê fahmbikê ku ew dibê û an nabê. An jî wê ji hestên hev wê fahmkirin û li berçavgirtin wê bibê û an nebê. Ev wê weke aliyên ku wê di rengê de wê di serê mirov de wê di rengê de wê ser ziman. Di aslê xwe de wê dema ku em li şîroveyan weke yê ku wê li ser destpêka têngîna romantikê a piştî ronansê ku wê were kirin û an kirpendinên li ser şovelyetiya serdema navîn û têkiliyan wê yê bi jinên asilzade re ku wê li berçav bigirê wê karibê bi wê weke bi rehetî dîmenekê fahmkirinê wê di rengê de wê li wê bigihijê.

Di nava vegotinên kurdan de wê gelek têngînan weke jinên zewicî ku wê di rengê de wê hês hinek kesna din wê bikin û wê bi dizî wê bi wan re wê bibin. Lê piştî wê ku ew wê mêrêan wê hey ji wê bibê wê pêşî wê li şûna bi pirsgirêka bi jinê re wê bi kesê din ê mêr ku ew wê têkiliyê bi jina wî re didênê wê bi wî re wê pirsgirêk wê werina kirpendin. Ya aliyê din a bi jinê wê ji xwe tefkirkirin û hizirkirina bi wê û yekê din re wê, çendî

ku wê were zanin jî wê bahskirina wê di rengekê de wê weke 'bêrûmetekê' wê di rengekê de wê weke ku wê were dîtin.

Ev wê weke aliyekê wê yê ku wê karibê wê di rengekê de wê di şewayekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Mijare têtikiliyê wê di wê temenê de wê, di wê dîmenê ku ew di wê rengê de dihê ser ziman ku em î ro bi zanina xwe çendî weke ji hin aliyan ve di fahmkirinê de li wê dîmen ne serwer in jî lê wê bi wê ew hizir wê di ser mirov de wê çê bibê ku wê têtikiliya zayendî wê bibê û wê ne di rengekê ku wê temenê ji hev dûrketinê û an nêzbûnê de wê were diyarkirin. Lê wê di encama evînê de wê şiyariya hêstên şehwetê wê pirr zêde wê di nava mamik helbestên kurdan de wê pirr zêde wê di rengekê de wê weke ku wê bahsa wê were kirin û wê were hanin li ser ziman.

Di dewama wê de wê dikarê wê di rengekê de wê werênê ser ziman ku wê mijare salixkirina têtikiliya zayendê û seksê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê, di dewama wê de wê bi wê re wê kkaribê wê di şewayekê de wê werênê ser ziman bê.

Wê jî wê di rengekê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare têtîna têtikiliya evînê wê di rengekê de wê, di fêrsên fahmkirinê ên weke rêzdayinê, hêsêkirinê, hertimî li hemberê hev bûn û bi hev re bûnê, û bi hev re danina têtikiliya zayendî û an seksê û hwd wê bi wê re wê were ser ziman. Evîna romantik wê ji aliyekê ve wê, rengê evînê ê weke bi têtikiliya weke bi ya jin û mêre wê hertimê wê were diyarkirin. Di wê temenê de wê li pêşîya gotinên din ên evînê ên weke bi evîna dê û zaro, bav û zaro, zaro û dê û bav û an hinek rengên din ên weke nêz û dûr wê di rengekê de wê newê diyarkirin. Ev wê weke aliyekê wê yê ku wê were fahmkirin bê. Wê demê wê têtîna romantikê wê di rengekê de wê, çendî ku wê hêstên rêzdayinê, qiyametdayinê, xwestina wê û an wî di xwe de wê dihawênê jî wê di rengekê de wê weke di temenê jin û mêr de wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Di wê temenê de wê, mêrek wê dema ku wê bahsa sing û berê jinekê wê bikê û ji wê şiyariyekê bi şehwet wê di xwe de wê bigihijiyê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bikê. Ev wê weke aliyekê wê yê ku wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê di dewama wê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê di dewama wê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê dîmenekê hêstîyarî wê xwe di rengekê de ku wê di kirdeya wê de wê weke hev xwestinê bi

zayendî û hwd re wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke ku wê bê dayin diyarkirin.

Li vir wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê bahsa têtîna evînê û her wusa wê di temenê şîrovekirinê wê de wê hinekê wê bikê. Li vir wê, di nava têtîna evînê û ya qiymet dayinê de wê weke di fêrsên fahmkirinê de wê çendî wê, cihêkirinek wê weke were dayin nişandin jî lê di şêwayekê de wê dibînê ku wê evîn wê weke ya ji dil wê bi qadrekê wê were diyarkirin. Di wê nûqteyê de wê ev wê, bi hebûna zayenda jinê re wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Ev jî wê weke aliyekê wê yê giring ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê di reng û awayekê de wê di dewama wê de wê fahmbikê û wê karibê wê wernê ser ziman bê.

Li vir wê, di şêwayekê de wê, di gotinê de wê, mijare têtîna evînê wê zêdeyî wê bi têtîna şehwetê û têtînen zayendî û hwd re ku wê were dîyarkirin ji aliyekê ve wê wê nikaribê wê weke ya ku ew dihê diyarkirin wê bi tememî wê weke werênê ser ziman. Di dewama wê de wê, di pêvajoyên wê yên salixkirinê û fahmkirinê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Wê jî wê dikarê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman ku wê şîroveya bi têtîna evînê wê weke bi zêdeyî wê bi ya dil re wê were ser ziman.

Di demên berê ên kurdistanê û an mesepotamya de wê mijare evînê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku wê bi wê re wê were dîyarkirin wê bibê. Weke qarakterkê bi wê dihê fahmkirin wê ji hev fahmkirina hev û bi wê yekê şîrovekirina wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê were dîtin ku wê were hanin li ser ziman.

Ev wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê. Lê li vir wê car bi car wê di şîroveyên wê de wê çendî wê weke aliyekê wê yê giring wê bi wê re wê di şêwayekê de wê bibê wê weke bi ya dil wê were diyarkirin wê di wê temen de wê weke dil çawa dibêjê wê bi wê re wê were salixkirin. Ev wê, çendî ku wê weke fêrsên bi fahmkirina têtîliyên zayendî û bûna yên hev wê weke bi rêyên weke yên seksê û hwd wê rednekê jî lê wê newê dîtin ku wê zêde wê bi wê re wê derkeve li pêş. Heta ku wê di hinek fêrsên fahmkirinê de wê tenê wê weke bi wê bi sînor wê fahmkirina wê weke ku wê derketina dervî wê têtîna evîndariyê û an şêwayê wê yê fahmkirinê ku wê karibê weke hinek pêjnên weke yên romantikî ku wê şîrovebikê. Evin hinekê jî wê weke xwe û heta ku ew carna mazintir karibê wê şîrove

û herê bikê. Anjî wê di têngîna wekhevi û azadiyê de wê karibê wê şîrovebikê. Kesekê ku ew hês yekê bikê wê ji xwe piçûktir û kêmtir nabînê. Weke xwe dibînê. Xwe jî ji wê kêmtir nabînê. Di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê din jî di dewama wê de wê karibê wê werênê ser ziman ku wê mijare karina xwe hanina ser ziman û an dana nişandinê a hêstên xwe wê dana diyarkirinê bê. Ev carna wê di dîmenê ku ew dihê fahmkirin de wê weke çendî wê weke hesan wê were xûyakirin jî lê ew wê, di wê temenê de wê, weke carna hinek wê dihênin ser ziman ku ew wêrekiyekê li hemberê hev ku ew wê xwe weke hev hîs dikin û bi hiş dibînin û di wê temenê de wê bi wê karibin wê werênina ser ziman. Di wê çerçoveyê de wê ev wê, di rengekê de wê mijare têngîna evînê wê di rengekê de wê weke dîmenekê teybet ê ku wê karibê wê fahmbikê bê.

Di dîmenê evînê de wê ji hev gihiştin û xwestina xwestekê ku wê di temenê berjewendiyek têkiliyî a zayendî de wê newê dîtin ku wê were fahmkirin. Ev wê weke aliyên ku wê fêrsa evînê wê weke ji holê radikin û an wê weke dervî wê werina şîrovekirin bin.

Wê jî wê di rengekê de wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di şêwayekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Minaq wê di têngîna mem û zinê wê weke tîpolojiya wê ya bi keseyetî a bi fahmkirinê re wê dîmenê wê di wê temenê de wê weke dilê wan çûna hev û weke bi wê weke êdî 'aîdî hev' ku ew dihên dîyarkirin wê were diyarkirin. Ji wê ya ku wê were fahmkirin ku wê dema ku wê kes ku ew jin û an mêr dil da hev wê weke êdî wê yên hev bin. Wê di wê temenê de wê bi wê re wê were diyarkirin. Di wê temenê de wê evîn wê weke têngînek civakî wê di wê temenê de wê were diyarkirin û ew wê weke bi ya baş û an aliyê baş wê were salixkirin û wê di wê temenê de ew wê were hanin li ser ziman. Di wê temenê de wê ber wê yekê wê aliyê wê yê baş ku ew bi wê dihê şîrovekirin wê di wê temenê de wê hizirkirinên ku ew bi wê êdî dihên razberkirin wê bi têngînên weke yên rûhani û hwd re wê were diyarkirin. Di vegotina mem û zinê de têkiliya evîna rûhani wê di wê temenê de wê were diyarkirin û wê di wê temenê de wê were hanin li ser ziman. Di wê çerçoveyê de wê weke têngînek weke ya evînê û pîroziyê wê bi hev re wê di wê temenê de wê weke ku wê di rengekê de wê bi wê re wê bihûnê. Ev wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengek de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê û awayê de wê karibê wê fahmbikê û wê di şêwayekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê. Mijare evînê wê weke

ya ji dil bê. Di wê temen de wê, bi ya dil re wê wê di wê de wê têtînên weke 'nepeni' û hwd wê weke aliyên wê yên ne diyar û an irrasyonel wê di wê temenê de wê di rengê de wê weke ku wê bi wê re wê were lê hizirkirin û wê di wê temen de wê di rengê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Wê jî wê dikarê wê fahmbikê ku wê evîn wê bi wê re wê car bi car wê weke bi têtînek bi gelemperî re wê were diyarkirin û wê were hanin li ser ziman. Weke ya ku mirov wê hêsê dikê û hwd bê. Li ser wê temenê û çerçoveyê wê weke pêvajoyek azmûnkirinê jî wê, di rengê de wê weke bi hinek fahmkirinan wê were diyarkirin.

Di aslê xwe de wê evîn wê hinekê jî wê weke ku wê were dîtin wê bi têtînek salixkirinê a ku ew wê dide diyarkirin re wê karibê wê fahmbikê. Minaq wê kesek evîndar wê çawa wê hev wê fahmbikin. Wê çawa û bi çi nerin û çavê wê li hev wê binerin û an wê bibînin wê weke aliyekê wê yê ku wê weke ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê fahmbikê bê. Kesekê ku ew pêşî hêj kesekê bikê û berî wê di wê dema ku ew hêsê nekê wê weke xwediyê hêstên cihê bê. Di wê temenê de wê di hêst û fahmkirinên xwe de wê xwediyê gûharinekê bê. Wê empatiyê wê bi kesê li hemberê xwe re wê dênê û wê, ew wê, di mejiyê xwe de wê bi awayekê maqul ku ew dikarê wê û an wî herê bikê wê bêtê wê astê. Di wê temenê de wê, ev wê weke aliyên ku ew wê ne tenê wê weke bi hizir û an hişkirinna bi hîssî bin. Wê jî wê zêdetirî wê weke aliyên ku wê, weke mirov wê, di wan de wê, weke bi fahm bê. Wê bi wê re wê, mejiyê evînê wê di wê nûqteyê de wê xosletên empatikirinê wê zêdetirî wê bi xwe re wê di rengê de wê karibê wê bigirê.

Di wê temenê de wê jî aliyê hizirkirinê û wê aliyê ve wê karibê wê bi gelek aliyên wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Lê aliyê din ê weke ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman wê bi têtîna azadiyê û bi xwebûnê û an serxwebûnê û hwd hêstên ku wê kes wê bi wê yekê wê li wan bigihijê wê karibê wê jî hin aliyên ve wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di wê nûqteyê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê hêstên mirov wê di rengê de wê, ew wê, mirov wê xwe çawa dibînin wê karibê wê di rengê de wê dîmenekê wê bi me û hebûna xwe re wê bide diyarkirin. Weke çawa jî xwe mazintir bi wê bide diyarkirin wê karibê jî xwe piçûktir jî û an jî ya ku ew bi wê heya jî wê jêrtir jî bi wê bihizirê û bi wê xwe bibînin û an li xwe binerê. Ev wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengê de wê di dewama wê de wê

karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman.

Lê wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê hêstên evînê wê di rengekê de wê karibê wê bi xwebûnê û bi xwe bawerbûnê wê werênê ser ziman. Ji wê aliyê ve freud wê aliyê têtîna têrbûna hêstan ku wê piştî wê çawa wê weke ku wê ji hin aliyan ve wê weke xwe bide diyarkirin wê werênê ser ziman. Minaq wê piştî têrbûnê wê kêmbûna xwestekên weke erotikî û hwd wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê şîrovebikê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê pêvajoya pêşî a wê ya hêsta xwebûnê û gihiştina wê xwestekê û ya ku ew bûya xwediyê wê biafirênê. Aliyê din ê duyem wê weke têrbûnek bi hêstî a ser wê re bê. Wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê di şewayekê de wê weke aliyekê wê yê giring ku wê karibê wê fahmbikê û wê di wê çerçoveyê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Mijare hêstan wê di wê nûqteyê de wê weke pêvajoyek fêrbûnê di xwe de wê bihawênê. Hêstên ku wê bi wê re wê bigihijiyê wê bi demê re wê di wan de wê pêvajoyek fêrbûnê wê di xwe de wê bigihiyê. Lê di wê nûqteyê de wê, ev aliyê fêrbûnê wê karibê cihê bê. Minaq wê bi aliyê têtîna evînê û hêstên wê yên bi empatiya ya hemberê xwe re wê fahmbikê wê di rengekê de wê di wê temenê de wê mazinbûnekê û fahmkirinek zêhnî û hişmendî wê bi wê re wê biafirênê û wê bingihê fahmkirinê wê bi hewirdora xwe re wê biafirênê. Lê aliyekê wê yê din jî ku wê kes wê ji aliyê xwe ve wê weke bi ego û an ajoyekê wê bigijhiyê encamekê wê weke kes wê bi wê re wê weke xwe di navenda wê fahmkirinê de wê bibênê wê weke hemû tişt ji xwe bide diyarkirin, û destpêkirin û bi dawîkirin. Wê bi wê rengê wê bigihijê baweriyekê ku ew karibê ser yê din û an zayendê din ê hemberê xwe ew kifşkirinê bide kkirin û ew ber ku wê weke 'ya wê' û an 'yê wî' ya. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyên giring ku wê karibê wê weke bi demê re wê ji wê nûqteya ku mirov bi wê gihiştîya têtîna evînê wê weke ku wê karibê wê ji wê dûrbikê. Di wê temenê de wê dûrketinê weke ji hev û an ji wê gerdûna wê evînê a deestpêkê ku wê bibê wê hinekê jî wê demê ku mirov di farqê de bê û an ne di farqê de bê wê ev ali wê weke aliyna ku wê di wê de wê weke weyn bileyizin.

Ev ali dikarê weke gelek aliyên bi pîrsgirêk jî di nava têtîliyên mirovan de bi xwe re wê werênê. Di rewşên weke yên ku wê bahsa têtîliyên zayendî û têtîn û fêrsên weke serwerîyê û desthilatê û hwd wê were kirin

wê hinekê jî wê weke aliyna ku wê ji wê aliyê ên bi xiraba wê têkiliyê û an weke ji rê derketina di fahmkirina wê de ku wê bibê wê karibê bi wê re wê di rengekê de wê fahmbikê bê.

Di wê çerçoveyê de wê ev ali wê bi demê re wê karibin bibin. Wê demê wê weke kes wê karibê xwe weke navenda cihanê bibînê û weke ew xwediye hemû tiştê û wê cihanê ya wê bibînê. Di wê temenê de wê hingê ku wê weke aliyekê evînê û parastin û domandina wê bê, dîlnizmî, empati û hwd wê weke aliyên ku wê ji nava fahmkirinê wê bi wê yekê wê weke dîrkevin. Kes wê bi wê yekê wê êdî wê weke weke rengekê weke idealizekirinekê ku wê di rengekê de wê bi wê re wê bikê. Lê ev gotina idealizekirinê wê ne di temenê mazinkirina wê têkiliya bi hev re bê. Wê weke tîgînek ku wê xwe bi wê re wê weke mazin û bilindtir û mazintir wê bibînê û wê ser ya din re wê bibênê. Bi wê rengê wê weke ji hev dîrketinê wê bîngihê wê biafirênê. Hêsta ji ya heyî zêdetirî bûna xwdibûna wê û hwd wê di wê temenê de wê yan bi kesê ku ew bi wê re dijî wê bi bindestkirina wê re wê di rengekê de wê bi encam bibê û yan jî wê bi rengê weke çûyina û dîtina kesek din û bi wê re ketina nava têkili û an weke hevale xwe ya jiyanê wê bijartina wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê bi encam bibê.

Wê dema ku mirov wê aliyê wê dahûrbikê wê karibê hinek aliyên wê di wê temenê de wê wê re wê kifşbikê û wê werênê ser ziman. Minaq wê di wê temenê de wê ev wê weke aliyên ku wê çendî wê weke encama wê hêsta bixwebûnê û xwestina serweriyê jî bê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke hêstek ku wê kes wê bi wê yekê wê weke di bin wê azwariya xwe de weke dilê egoya xwe ku ew di rengekê de dibê jî wê karibê wê bi wê re wê di rengekê de wê di wê temenê de wê di dewama wê de wê fahmbikê.

Di wê nûqteyê de wê, hêstên ji hev dîrketinê wê di wê temenê de wê, bi xwestina ji ya ku ew xwediye wê ya ku ew êdî wê weke têrê nekê û an wê têr nebînê wê bi wê re wê xwe bide diyarkirin. Di wê temenê de wê di nava wê têkiliyê de ku ew wê, dema ku ew xwe ser wê re dibînê di têkiliyê de ku ew ji aliyê zayenda mê ve bê û an zayend nêr ve bê wê bi wê re wê di rengekê de wê bê temenê bi wê yekê ku ew ji hev dîrkevin jî wê bibê.

Hêstên serwerbûnê û bi xwebûnê ku wê kes wê weke hin şîrovewanên vê mijarê dihênina ser ziman ku wê kes wê aliyên xwe yên kêw wê weke temem bikê ku wê diyarbikin wê ew aliyên ku weke 'yên kêw' ku ew diyarkirina wê, di rengê ku ew çawa diyarkirina û bi wê çawa

‘tememkirinek’ ew kiriya wê di wê temenê de wê xate wê herikinê wê bi wê re wê di rengekê de wê bi wê re wê bide diyarkirn. Ev wê ji aliyekê ve wê weke mijarên têtîna heyina hebûnê û fahmkirina wê û an fahmkirina ji wê bin. Bi têtîna hebûnê wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê bi wê re wê hem wê kes xwe nasbikê û an wê yê din ê hemberê xwe jî wê di rengekê de wê weke ku wê nas bikê. Di wê naskirinê de wê têtîliyê wê bide diyarkirin. Naskirin wê xosletekê aqilî **bê**. Di wê çerçoveyê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê di şewayekê de wê şîrovebikê û wê bi wê re wê di rengekê de wê werênê ser ziman bê.

Di nava civakê de wê weke “bi serxwe çûyin” ku wê kurd wê bi gotin bikin wê di rengekê weke wê de wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Di wê temenê de wê kes wê ji wê rastiya ku ew bi wê hebûya wê karibê dûrkeve. Di rengekê de wê azmûnkirinên têtîliyê wê di serî de wê ji wê çawa wê û çî wê fahmbikê û wê têtîgihijê wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê xwe di dewama wê de wê bide diyarkirin. Anjî bi çî çavê û nerînê ew li wê dinerê û wê çî armanc dikê ku ew weke ‘armanc’ ew pêşî di serê mirov de hebê wê, bi wê re wê bide diyarkirin. Lê evîn gelek caran wê weke têtînek ne bi armanc vê. Wê di wê temenê de wê weke têtînek ji xwe re wê bi têtîliya ku ew dihe û dibê û digihijê fahmkirinê û bi levkirina xosletên bi wê ên herdû aliyên û hwd re wê di rengekê de wê bibê.

Di wê temenê de wê xwezatiya evînê wê hinekê jî wê di wê temenê de wê bi wê re wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê di wê çerçoveyê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Di cewherê têtîna evînê de wê kes wê di cewherê hev ê ku ew bi wê dihezirê li wê de wê, hinek aliyên ku ew di ahengekê weke levkir a bi xwe re û keseyetiya xwe dibînê re wê dest bikê. Di wê temenê de wê xosletên lev dikin wê piştî wê azmûnên kirinên wê karibê fêrsên cihê ên din û an yên bi wê re ên levkir jî bi mirov re ew di rengekê de bidina diyarkirin û pêşxistin.

Di wê çerçoveyê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê di wê çerçoveyê de wê di şewayekê de wê karibê wê fahmbikê û wê bi wê re wê di di awayekê de wê werênê ser ziman.

Mijare têtîliya evînê wê di rengekê de wê hêst wê bi wê re wê zû wê rû bidin. Lê wê zû jî wê karibin bi gûharin. Di wê temenê de wê ev gûharin wê ne di rengê çûyinekê û windabûnekê hêstî de bê. Wê bi gûharina weke

bi ber hişbûnekê ve dibê ve wê bibê. Ji wê çerçoveyê de wê piştî wê, kes wê di rengekê de wê, ji xosletên ku ew bi hev re dihezirin û weke bi wê dikevina wê pêvajoyê de wê zêdetirî wê bixwezê ku ew wê fahmbikê. Di wê temenê de wê, çawa wê karibê bi hev re wê bijî, an jî wê di dewama wê de wê, bi xosletên weke ku ew kes wê bi yê din re ku ew bijî wê çawa wê, karibê pêre îdere bikê û hwd wê weke xosletên ku ew wê lê bigerihê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, xosletên weke ku ew vaji xwe bibênê di mejiyê xwe de wê temenê bi wê ji hev dûrketina hev wê bi wê û an wî re wê biafirênê.

Li vir wê di rengekê de wê xosletên weke bi gotinên weke 'tu li gorî min î' û an ez li gorî te me' ku wê werina ser ziman wê karibê li ser kirdeya van gotinan re wê hinekê li ser wê bisekinê. Ew wê aliyekê din ê bi vê aliyê ve wê girêdayî wê karibê bide diyarkirin.

Minaq wê dema ku kes wê got wê di rengekê de wê karibê wê ji du aliyên ve wê fahmbikê. yek wê weke xwediyê hêstek levkir bê. Ev hêst dikarê di destpêkê de wê weke ne bi hizrekê bê. Lê wê pêvajoya azmûnkirinê wê di rengekê de wê weke ku wê derbas bikê. Ev wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê û çerçoveyê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê di wê çerçoveyê de wê werênê ser ziman bê.

Kes wê di wê temenê de wê di rengekê de wê, dema ku wê xwe di hêstên yê din de wê di germiyekê de dît û an ewlehiyekê dît wê bi wê re wê weke nêzbûn wê di destpêkê de wê bibê. Ev pêvajoya weke ya dostî û an hevalî ku wê pêşî wê bahsa wê were kirin wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê destpê bikê. Ev wê weke aliyê wê yê giring ê ku mirov wê karibê wê pêşî wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Piştî wê hêstên nêzbûn wê nêztir bikê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê bi wê re wê êdî wê bixwezê wê têkiliyê û nêzîbûnê bide domandin. Di wê temenê de wê, ev wê bi hêstên weke li gorî xwe dîtî wê, di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê pêşbixê û an wê bide diyarkirin. Lê ev wê weke pêvajoyek ku wê di wê fahmkirina wê de wê weke dualî bê. Ya ku wê kes wê weke li xwe wê bibînê wê bi heman hêstê wê bi hêstna weke nêzî wê ew jî wê weke ne dijberî xwe û an weke li gorî xwe wê bibînê. Ev wê di levkirinek hêstî de wê di şêwayekê de wê bibê. Ya ku wê piştî wê levkirina hêstî pêşdetir dibê û an bi ber xiravbûnê ve dibê wê bi kifşkirina xosletên hev ên cihê re wê di rengekê

de wê êdî wê di demên piştê wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê êdî wê bi wê re wê bibê.

Ev wê weke aliyê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê di şêwayekê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Levkirin wê weke têngnek û an gotinek ku wê ji wê aliyê ve wê weke bi hinek aliyên komplike wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Wê jî wê dikarê wê di wê temenê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Mijare levkirinê wê di wê nûqteyê de wê, ne di rengekê ku wê weke kes wê xwediyê xosletên weke hev ku ew di keseyetîya hev de wê bibê re wê kifşbikê. Ev bêgûman wê bi xosletên cihê ku ew kifşdikin lê ku ew di rengekê de wê di ahengekê de wê, bi aliyê baş ê mirov re wê şîrovebikin û wê di wê temenê de wê bidina diyarkirin. Carna wê di wê temenê de wê, çendî ku wê bi wê rengê wê bigihijê hêsta hinek hêstên levkirinê lê ew cihê na. Çendî ku ew wan kifşdikê wê zêdetirî wê xoşbûnekê bi hêstê wê bi aliyên wê kifşdikirinê bi xwe re dikin wê karibê wê çêbikê. Wê ev wê nêztir wê bikê. Lê wê vaji wê jî wê bi wê re wê karibê bibê.

Mêr çi fahmdikê ji gotina hêskirina jinê?

Di mijare têkiliya jin û mêrê de wê weke aliyekê wê yê ku wê ji gelek aliyên ve wê karibê wê li wê bihizirê û wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re werênê ser ziman. Bendewariyên mêr wê ji jinê wê di rengekê de ku ew bi wê re bibê, û wê weke bi fizikî û an weke bi têkiliya zayendî û hwd re wê weke bi xwe ve 'girêdayî' wê weke li wê bihizirê.

Di wê temenê de wê, têkiliya nava jin û mêr wê ji gelek aliyên ve wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Wê dema ku wê têkiliya nava wan ji aliyê têngîna evînê û hwd ve wê hilde li dest wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê fahmbikê ku ew çawa li hev dinêrin, hev fahmdikin û hwd wê karibê bi wan re wê fahmbikê.

Hêskirin rastbûn û dûrbûnekê ji dil dixwezê. Hêskirin wê di rengekê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê yê ku ew ew dikê ku ew hêsbikê wê bi wê re wê weke bixwezê ku ew were hêskirin jî. Di wê temenê de wê weke têngnek ku wê pirralî ku wê karibê wê di wê çerçoveyê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Erich Fromm aqilmendek e ku di pirtûka xwe ya bi navê "Hunerê Evînê" de têgeha evînê bi kûrahî lêkolîn kiriye û evînê bi awayê herî baş heta niha dahûr kiriye. Ew dibêjê ku armanca mirovan ew e ku bên hêskirin ne ku ew tenê bi hêskirinê ya, Lii gorî hestên xwe yên evînê, li gorî hestên kesên din tevdigerin û evîndar dibin.

Hêskirin wê dema ku em bahsa wê bikin wê bi hinek wateyan wê xwe bide diyarkirin. Di serî de wê weke bi têgihên weke empatiyê, rêz û têgihên weke di rengê berpirsiyariyê û hwd de wê karibin werina fahmkirin.

Hêskirin wê di serî de wê bi xwesteka bi yek din re bê û wê xwestina wê û an wî bê. Berî her tiştê hêskirina kesekê wê weke wê qadrdayînê û ew weke kesê ku ew ji bo wê û an wî weke ya herî giring bê. Di wê temenê de wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê hêskirin wê di serî de wê, bi têgîna nirxpîvanê wê xwe bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Bi gotina hêskirinê ku em bihizirin wê karibê şubje û objeyên me yên hêskirinê wê xwe bidina diyarkirin. Di wê temenê de wê têgînek û an nirxek wê dema ku ew li xoşa me çû û me xwest ku em wê bijin wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê ku wê bi hêskirinê re wê xwe bide diyarkirin.

Hêskirin; ew yekem hesta erênî ye ku em pê re rû bi rû dimînin dema ku em bi jiyane re rû bi rû dimînin, berî ku em werin û bikevina nava rewşekê û ku wê bijin de. Hêskirin di nav nirxên herênî yên me de di rêza yekem de ye. Pêdiviya me ya ji bo hêskirinê nikare bi hestek din were kêmkirin an jî telafîkirin. Her çend mirov û tiştên ku em ji wan hez dikin bi temenê me re diguherin jî, evîn wekî pêdiviya me ya herî bingehîn di tevahiya jiyane de bandûrek efsûnî li ser jiyana me dike. Hêskirin çavkaniya enerjîyê ya herî bihêz e ku wate dide hebûna hemû zindîyan. Hêskirin hem evîndar û hem jî evîndar xwedî dike. Bi hêskirinê herî zêde, di derbirîna evînê de zêdegavî dikare hebe.

Hêskirin wê weke aliyekê me yê jiyane ê bi hêrînê wê biafirîne û wê di wê temenê de wê baş û weke positîv dîtin û bi wê rengê bi nerinekê nerin û hwd re wê karibê wê fahmbikê. Di wê temenê de wê vaji hestên weke xamgirtinê, xamgînî, û hwd bê. Di wê çerçoveyê de wê dikare wê di rengekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Mijare hêskirinê wê di nava jiyane me de wê weke aliyê herênî ê li pêş bê. Baş dîtin wê weke aliyekê me yê bi mirovî ya û mirov wê hertimî wê

weke pêwîstîya wê bi wê hebê. Mirov nikarê hertimî bi aliyekê negativ û hertimî bi wê rengê weke bi nerinek hertimî bêhêskirin bi wê yekê bijî.

Ev dikarê carna bibê tiştekê ku em hêsê dikin, dikarê carna bibê awazek ku ew li xoşa me diçê, dikarê carna weke têngînek ku em dixwezin wê bibihzîn û hwd. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê bê. Ya ku ew weke li xoşa me diçê, em dixwezin wê bijin, herênî û baş wê di rengê de wê cewherê têngîna hêskirinê wê weke ku wê bi xwe re wê werênê li holê û wê bide diyarkirin.

Mijare hebûna hêskirinê wê di wê temenê de wê weke felsefeyekê bi rengê nerinê wê xwe di şewayekê de wê bide diyarkirin. Kesekê ku ew bi keseyetiyek negativ bê wê hertimî wê li rewş û mijaran wê bi aliyê xira wê karibê binerê û hertimî wê li bendê ya xirab ku ew bibê bê. Ev di rewşên baş de jî bi wê û an wî de wê ne gûharê. Lê kesê bi têngîna herênî wê vaji wê di rewşên xirab ku wê tiştên xirab wê bibin jî wê li bendê başîyekê û bûyina herênî a positiv bê. Di wê temenê de wê di rengê de wê karibê wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Hêskirin wê bi xwe re wê pêvajoyek hêskirinê a bi ber evînbûnekê re jî wê bi xwe re wê bide birin. Di wê temenê de wê di têkiliyên mirov ên kesekê din re wê nişanekên evînekê wê xwestina hertimî bi wê û wî re bê, bixwezê wê û an wî bibînê, li cem bê, di her rewşê bixwezê ku ew li rex bê û ne xwezê ku ew jê dûr bê. Ev wê weke bi aliyên ku wê weke hêsê dikê bê. Bi wê re wê dema ku ew hêskirinên xwe bi wê rengê bi wê û an wî afirandin wê êdî wê di rengê de wê, weke bingihê evînîya xwe jî wê bi wê re wê weke ku wê biafirênê.

Mijare hêskirinê wê hem şenber û hem razber bê. Wê di wê temenê de wê di rengê de wê bi awayekê wê ji aliyê razberî ve ku wê hilde li de wê di rengê de wê di serê xwe de wê bi xosletên ku ew dikarê di wê çerçoveyê de kesek û an objeyek ku ew hêsdikê biafirênê wê bikê ku ew wê çêbikê. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengê de wê werênê ser ziman bê.

Bi aliyê şenber ve wê bi dîtî û pênasîna hebûnekê bi awa û reng û hwd re wê dibînê û çawa wê hêsbikê wê diyar dikê. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê karibê wê fahmbikê, bi şenberî û razberiyê ku mirov wê bibêjê wê hêskirina kesekê li jîyanê dijî wê karibê wê, di rengê de wê werênê ser ziman. Bi têngîna têngîna razber wê karibê wê bibêjê ku wê tiştekê ne dîtî û an minaq weke 'xwûdê' ku ew dibêjê ez hêsê dikim. Lê ew hês çi dikê ew ne diyar a. Di wê temenê de wê, di rengê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê li wê bihizirê ku wê şenberî

ku ew weke diyarkirinekê li ser ya razber bû wê ew karibê wê hêskirinê û an hêskirinê jî di wê rewşa wê de wê diyarbikê.

Mijare hêskirinê wê di aslê xwe de wê weke mijare fêrbûnê bê. Minaq wê gotina felsefeyê bixwe jî bi têngîna 'philla' wê di rengekê de wê weke têngînek di wê temenê de wê were diyarkirin. Hinek salixkirinên bi gotina felsefeyê re wê weke 'hêskirina zaninê' re wê di wê temenê de wê bi wê re wê were salixkirin û wê bi wê re wê were hanin li ser ziman. Di wê çerçoveyê de wê, hêskirin wê li gorî wê di hundurê mirov de wê weke cihgirtinek bi fahmkirinê wê xwe di rengekê de wê weke ku wê karibê wê bide diyarkirin. Sipinoza ku wê bahsa hêskirinê wê bikê wê, bi têngîna ku wê bê ku wê ti zor hebê ku ew bi wîna xwe ya azad ku ew karibê wê bikê û wê werênê li cih wê diyar dikê. Yan di şewayekê de wê weke têngînek ku wê têtîliya wê bi aliyekê ve wê hem bi aliyê bi serê xwebûna me weke azadbûna ve wê hebê û hem jî wê ji aliyê ve wê weke bi rast û dûrûst û wê weke bi aliyê hêrênê û başî wê kirin û an pêkhanina wê bi çalaki û an kirinekê wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman.

Weki din hêskirin wê ya ku wê ji dil wê were û weke ya ku wê dilxweşiyekê wê bide me jî bê. Wê di wê temenê de wê ev wê weke ya ku mirov wê dikarê wê bi pêvajoya xwe ya jîyanê re wê di rengekê de wê salixbikê. Wê dema ku em bahsa kirinên xwe dikin ji destpêkê ve em li duyan beş dikin. Yên ku ew li me xweş û baş dihên xweşbûnekê dikina dilê mirov û yên ku mirov weke ji wan aciz û weke ne baş ku ew weke 'hatina serê me' ku em pênasê dikin. Di wê temenê de wê weke du aliyên me yên ku wê di wê temenê de wê reng bidina jiyane me. Lê ev jî heya ku em li ya nebaş û ne xweş dinerin û em ya baş û xweş wê di rengekê de wê vaji wê pênasê dikin. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku em bi wê digihijina ya hêskirinê jî wê di wê temenê de wê xwe di rengekê de wê weke ku wê karibê bide diyarkirin.

Hêskirin wê hinekê jî wê weke ku wê xwesteka kirina tiştêkê bê. Carna ku mirov tiştêkê dikê û an dixwezê ku wê bikê. Ew carna ji me re zor dihê. Lê em dixwezin ku em wê bikin. Tevî gelek zor û tahban em wê dikin û ew ji me re weke kirinekê ew dibê. Ber ku em wê dixwezin wê **bikin**.

Heta roja me wê nerinên kevneşopîyî wê bi wê re wê weke ku wê derkevina li pêş. Di wê temenê de wê weke mêr û jin wê têtîliya nava wan a ku ew bi rêyên weke bi hev re bûnê bi zayendî û hwd bi hev re ew

dibin wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê fahmbikê.

Di nava têkiliya nava jin û mêrê de wê, weke aliyekê wê yê giring ku wê weke jin û an mêr wê aliyê din wê li xwe wê weke mecbûr wê bibînê. Wê dema ku wê aliyek bi yê din re wê têkiliya seksê û an zayendî wê birrê wê di wê temenê de wê çawa wê bibirrê wê bînê ser ziman. Ev wê weke rengê girêdanê ku wê bi hev re wê li wê were lê hizirkirin.

Mijare ku wê minaq wê mêr jinê wê weke mecbûrî wê bibînê wê di wan aliyan de jî wê di rengê de wê weke ku wê bibê. Minaq dema ku hevjinên wan dev ji seksê berdidin, mêr her tim bi heman awayî mijarê çareser dikin: "Ew çawa wêrek e ku dev ji seksê bi min re berde?" Jinên ku ez bi wan re diaxivim vedibêjin ku mêrên wan gef li wan dixwin ku bi wan re seks bikin, ji wan re dibêjin ku di dawiyê de ew ê neçar bimînin radest bibin, û israr dikin ku di têkiliyek de erkê her jinê ye. Awayê ku em ji hêla çandî ve zewacên bêzayend çarçove dikin - "ragirtin" an "redkirina" seksê, li şûna ku bêjin mêr di seksê de xirab in, di têkiliyan de xirab in, nayên seksê ji ber ku ew tenê xirab in - her tiştê ku hûn hewce ne ku di derbarê perspektîfên mêran ên li ser seksê de bizanibin ji we re vedibêjin.

Di wê temenê de wê gelek sedemên ku wê bi wê rengê wê di nava cotan de wê karibin werina li ser wan sekin in wê bibin. Çendî ku wê cot wê bi demê re wê herin wê bixwezin ku ew têkiliyek ku ew xwe di wê de rehet bibînin, hîsbikin, hîsbikin ku ew dihên xwestin û hîskirin û hwd wê ji hev wê bixwezin. Di wê temenê de wê weki din wê berê alaqaya xwe ku wê dana hev û wê di wê temenê de ku ew bi hev re wê bidina diyarkirin.

Di aslê xwe de wê weke di her aliyên ku ew dibin de wê weke ku wê çawa wê malbatê wê weke milkekê wê di rengê de wê were dîtin wê ev rewşên weke ku wê bi têkiliyên zayendî jî wê bibê wê bi wê re wê di ahengekê de wê li wê nerin. Minaq wê mijare têgîna malbatê wê di wê temenê de wê, were nerin. Mêr wê di wê nûqteyê de wê weke ku wê xwediye wê malbatê wê li xwe binerê û wê di dewama wê de wê weke ku ew weke 'ya wî' ya ku ew çi bixwezê wê weke ku ew bi wê bikê wê di wê temenê de wê were diyarkirin. Di civakên li şûn mayî ên li rojhilata navin de wê bi gotinên weke "ew mêr a, ew lê jî dide û hêsê jî dikê" re wê ev têgîn wê were diyarkirin.

Di wê temenê de wê, di rengê de wê weke xwe navendî û weke xwediye wê dîtin wê di rengê de wê weke aliyekê ku wê yekser wê pêşîya têkiliyek bi evînî a nava malbatê wê ji aliyekê ve wê bikujê bê.

Ber ku wê wusa wê were hizirkirin û wê di wê rehetiyê wê tevbigerihê wê hewce nebînê ku ew nerinek, gotinek romantik bide diyarkirin û bi wê binerê û an gotinek weke ji bêjê ez ji te hês dikim. An jî ku ew ji dev derkeve wê pirrani wê weke ji rastiye dûr wê di dîmenekê de wê xwe bi wê re wê weke ku wê bide diyarkirin.

Di renekê de wê di aslê xwe de wê dema ku em bahsa kevneşopîyê bikin wê weke ku wê bi wê hê di destpêkê de wê çawa wê weke jinek wê bibê jinek û an mêrek wê weke bibê mêrek wê di wê temenê de wê di renekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê. Di wê temenê de wê, di renekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê, karibê wê werênê ser ziman.

Di renekê de wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê, merc û şartên ku wê weke pêşdarazî wê bi zayendê wê werina diyarkirin wê di wê temenê de wê werina diyarkirin. Gelek caran ev daraz wê ne li gorî xwest û rastiya aliyekê zayendî bê. Minaq wê weke jinê ku ew ne li gorî wê bê.

Carna wê jinek wê bi mêrekê re wê bizewicê û wê bihizirê ku wê mirovê jiyane xwe dîtîya. Lê piştî ku ew zewicin û bûna yên hev û pê de wê piştî wê ew kes wê weke karibê bibê kesekê din. Di wê temenê de wê di renekê de wê weke aliyekê wê yê din ku mirov wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê.

Kevin Samuels bi taybetî dibêje ku divê zilamek ji bo mêran bandûrker be û gelek hevalên wî yên mêr hebin. Tiştên ku bi gelemperî ji bo jinan nîrxdar in, wekî zekaya hestiyarî, şiyana beşdarbûna bi wekhevî di jiyana malbatê de, jêhatîyên pêwîst ji bo bibûna bavekî baş, çareserkirina pîrsgrêkan, an baweriya bi mirovahiya tevahî û bingeîn a jinan, bi tevahî ji vê tîgînê dûr in. Piraniya mêran bi hizra ku ev tişt ji bo tîkiliyekê pêwîst in, henekê xwe bi wê dikin. Ev ji ber wê yekê ye ku ew bi rastî ne xem dikin ka jin li ser wan çi dihizirin.

Di civakên baviksalari de wê jin wê carna wê ne tenê wê weke dayikek û an jinek xirab wê were diyarkirin wê her wusa wê weke li bin mêr re wê di renekê de wê were pênasebikê û wê rol û weyna wê were diyarkirin. Ew wê, di wê temenê de wê tenê û tenê wê weke ku wê bi mêr ve girêdayî û weke 'di gotina mê de' wê di renekê de wê were salixkirin.

Ji vê aliyê ve ku wê weke nakokiyekê jî wê xwe bide diyarkirin wê mêr wê carna wê jina ku ew bi serê xwe û li xwe dinerê û weke serbixwe û hwd bê wê weke biacibênê û wê carna wê weke bikeve pey wê de. Lê jina ku ew bi wê re dijî jî wê di renekê de wê weke ku wê çawa wê,

weke di rewşek weke ne azad de wê di bin xwe re wê weke bixwezê wê bigirê.

Di aslê xwe de wê di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê têkiliya bi axiftinê û an di axiftinê de wê weke xwe ku ew ya ku ew jî xwe re maf dibînê ku ew weke jî zayendê hemberê xwe re jî jinê re ku ew bibênê jî wê weke aliyekê wê yê din wê, xwe di nava jiyane malbatî, hevaltî, dostanatî û hwd de wê xwe bide diyarkirin. Di wê temenê de wê tepisendina bi têgîna 'weke min bikê' jî wê di wê temenê de wê di rengê de wê xwe bi wê re wê karibê wê bide diyarkirin.

Yan jî wê dema ku wê ew hizra xwe wê werênê ser ziman wê karibê bi hizrên xwe were esasgirtin û an weke hev wê xwediyê heman maf û azadiyê bin. Ya rasti ew a ku ew weke hev xwediyê heman mafê bin û ti dê warê de ti farq di nava wan de nebê. Ber ku ew jî ew hebûnek, keseyetek û mirovek bi hizir û wîn û azad a. Weke çawa mêr dixwezê ew were esasgirtin wê jin jî wê bixwezê ku ew weke mirovek bi aqil û wîn bi heman rengê were esasgirtin.

Li vir ku mirov wê pirsê wê bikê wê, mêr wê çi di jinekê de wê weke li xoşê wê herê û wê hêsê bikê? Di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê ev pirs wê weke pirsê ku wê di demên hemdem de wê pirsê zêde wê li ser wê were sekin in. Di wê çerçoveyê de wê bi zêdeyî wê dîtbariya li berçav wê zêdetirî wê weke aliyekê wê yê ku wê mirov wê pêşî wê li wê bihizirê. Carna wê weke mirovek jin wê mêrekê li wê dîmenê binerê û wê bihizirê ku mirovek 'baş' kiriya jiyane xwe. Lê piştî wê bi demê re wê çawa wê, kesekê nebaş û xirab kiriya jiyane xwe wê bi wê re wê di rengê de wê karibê piştê wê derkeve li pêş.

Ya herî giring wê weke aliyekê wê yê giring wê aqilbûn û hêza zêhnê ku wê bi fahmkirinekê wê nêzbûna wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê xwe bide diyarkirin. Ev wê weke rewşek ku wê bi rêyên weke yên diyariyan û hwd ku wê çawa wê kesek wê bixwezê heyê bide kişandin li xwe wê weke aliyê baştir bê.

Aliyê din jî wê di rengê de wê weke aliyê zanina têkilidaninê û hevdû fahmkirinê bê. Pirsgirêka nava du zayendan wê hem di demên berê zawacan de jî û hem piştî wê de jî wê weke pirsgirêkên hevdû fahmkirinê wê xwe di rengê de wê bide diyarkirin. Ber ku wê jî aliyekê ve wê ew tahl û ked wê newê dayin ku ew bikê ku ew hev fahmbikin. Di wê temenê de wê, piştî wê, xwe weke li bayê herikina demê wê were berdan. Herkesek wê di rêya xwe û di ahenge xwe ya jiyanî de wê bimeşê. Mêr wê bi hevalên xwe yên mêr û jin bi yên xwe yên jin re wê, carna bibin û

wê tenê wê bi wê re wê, di rengekê de wê, bimeşin. Lê ew jiyane ku ew bi hev re wê parve dikin jî ew wê weke aliyekê ku wê di wê çerçoveyê de wê hem weke ne hati fahmkirin û an wê di wê de wê ghiştinek li hev a bi fahmkirinê wê weke ku wê bi wê re wê nebê. Di wê temenê de wê di demên hemdem de wê bi zêdeyî wê teknik û medyayên civaknasî wê pêşkevin. Wê ber vê yekê wê bi zêdeyî wê kesek wê bi seatan wê karibê li cem hevala xwe ya jiyane wê rûnihê û wê bi kesekê din wê bi rêya wê mediya civakî weke bi telefonê û an nivisandina li hev a bi rêya rewşên weke 'whatsapp'ê û an rêyek din a weke wê û hwd re wê, bi axifin û wê bê ku wê wê têkiliyek axiftinê û gotinekê bo wê bi hev re wê bikin. Wê dema ku wê piştî wê çûna ser nivînên xwe jî ku ew li rex hev razihin wê bi heman derûniyê wê herin. Wê di wê temenê de wê, êdî wê alaqaya li hev wê bi wê yekê wê weke ku wê bimirê. Wê di wê temenê de wê, ev rewş wê weke rewşên bêtêkili wê xwe bide diyarkirin.

Di demên hemdem de wê weke ya herî zêde giring wê pirsgerêk û gazincên ku wê hevalên hev ên jiyane ku wê têkiliyê û alaqayê wê zêde bi hev re wê nekin. Di wê temenê de wê di aslê xwe de wê, di rengekê de wê dema ku ew bû wê, demê wê êdî wê hêstên weke hev bikişênin û hwd wê nebin. Di dewama wê de wê piştî wê di wê rewşê de wê demê dest li hev dan û hwd bi hev re bûyina weke bi têkiliya zayendî û hwd jî wê di rengekê de wê weke rewşên dervî xwestekê wê bi mirov re wê êdî wê bibin. Wê demê wê aliyek wê weke bixwezê û aliyek wê weke nexwezê. Yan jî wê herdû ali wê weke hev nexwezin. Ev wê di wê temenê de wê, di dewama wê de wê, ber ku wê alaqaya wan ji dervê bê û an li ser danûstandinek û an axiftinek ku ew bi rêya mediya civaknasî bi hev re kirina bin wê weke du mirovên li rex hev ên ji hev re beyenî wê bimênin.

Di wê temenê de wê, ev rewş wê weke rewşên ku wê werina ser ziman bin. Çendî ku wê di malekê de jî bin wê weke ku wê du beyeniyan bin. Ev wê di şewayekê de wê xwe bi mirovan re wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Di roja me de wê rêyên danûstandinê ên teknikê wê zêdetirî wê pêşkevin û wê ew dem û heyên mirov wê zêdeyî wê ji hev wê bibina li deverên din. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê çawa wê ji wê sûd bigirê wê weke di çerçoveya plangeriyekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê kaeribê wê li ser wê bisekinê. Minaq wê, demên ku ew li şûna ku wê di wê temenê de wê di nava wê mediya civakî de wê derbas bikin ku ew ji hev re vaqatên wê weke pêwîst bin ku ew hebê. Di wê temenê de wê, di wê demê de wê bi hev re dema xwe bi têgîmnek kaliteyî

derbaskirin wê, di wê çerçoveyê de wê weke aliyekê ku wê wê yê giring wê biafirênê.

Di wê temenê de wê, herdû ali jî wê di rengekê de wê, bi awayekê de wê, di wê pêvajoya jiyane bi hev re wê demekê ji bo hev fahmkirinê re wê vaqatênin. Ev wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê di şewayekê de ew fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman.

Wê jî wê dikarê wê di rengekê de wê werênê ser ziman ku wê, mijare ji hev re dem vaqatandin û hev fahmkirin wê di wê temenê de wê weke du aliyên ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê bi teybetî wê di rengekê de wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Ji wê aliyê ve wê weke aliyekê wê yê din jî wê hebê ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê li ser wê bisekinê bê. Ew jî wê weke gotinên ku ew ji hev re dibêjin wê çawa wê dilşikestinan wê bi hev re wê bi mirov re wê werênin. Di demên hemdem de wê zêdeyî wê mijare tûndûtûjiya fizikî wê zêdetirî wê ya bi gotinê wê derkeve li pêş û ev wê weke aliyekê ku wê di her demê de wê weke karibê bingihê pirsgirêkên mazin ên nava malbatan û kesan weke jin û mêran jî wê biafirênê bê.

Pirsgirêka axiftinê wê ji du aliyên ve wê di demên hemdem de wê karibê wê hilde li dest. Yek wê bi armanca axiftina bi hev re têkiliyê daninê û hev fahmkirinê û di wê temenê de bi heman awayê rêzdayina hev û gotinên hev bê. Aliyê din jî wê weke aliyekê ji wê giringtir jî bê wê navaroka axiftinê û an gotinên ku ew mirov ji hev re bikê bê. Wê di wê temenê de wê di rengekê de wê carna wê weke ku wê ti sedemek nebê ku wê pirsgirêkek wê di nava du kesan wê rû bide wê, sedema wê gotinê ku wê weke pêşîyên me kurdan wê di gotin 'mirov pêşî û başîya gotina nizanê û diaxifê bê.

Di wê temenê de wê gotin wê bi wateyên ku mirov wê fahmbikê wê, karibê ji du aliyên ve wê hilde li dest. Yek wê bi wateya gotinê bixwe bê. Bi kirde û wateya dihe lê kirin bin. Ya aliyê din jî wê di rengekê de wê weke bi gotinê re wê aliyên weke di rewşna weke intiba û an weke gotinê biavêjina hev wê weke bi awayekê sergirtî û an jî di rengekê de wê, di wê nûqteyê de wê weke bêî ku ew xesasiyetên hev li berçav bigirin ku ew di rengekê de wê bi wê re wê di şewayekê de wê weke ku wê bi axifin bin.

Di rengekê de wê, di rengekê de wê, dema ku wê minaq wê kesek li derve wê gotinekê wê jinek wê ji mîrê xwe wê bi bihîzê û wê dilê wê bi şikihê. Kesekê din wê were û gotinekê bibê ku wê ne di farqê de jî bê wê

weke bi xwezayî wê kirpendinekê li ser wê rewşa berê ku ew bi hevserê xwe jiyankirî wê bikê. Di wê temenê de wê, ev wê, weke heya mirov wê, êdî wê bîrê ser wê û wê, di wê temenê de wê, karibê bi wê re mirov jî bi gotina mirov bikê nava lêpîrsînekê.

Ev wê weke laiyekê wê yê giring bê ku mirov wê werênê ser ziman ku wê mijare axiftinê û gotina xwe di dema gotinê de wê çawa wê bibêjê û di wê temenê de wê weke xesasiyetên hev li berçav bigirê û hwd wê weke aliyekê wê yê giring bê.

Wê dema ku wê cotek wê xwedi zaro bê wê di nava wan de wê weke minaq wê, çawa ku wê gotinek ku wê weke mîr bibêjê ku ew dayikê li berçavên zaroyan nebaş bide nişandin û an vaji wê dayik bibêjê wê di wê temenê de wê weke gotinên ku ew di rengekê de wê karibin bibina sedema şikeştinên nava hevdû aliyan jî. Di wê temenê de wê, ev şikeştin wê di rengekê de wê piştî wê bi xwe re wê rewşên weke bi hev re nedan û nestandinê wê bi demê re wê karibin zêdetir jî bikin.

Di wê temenê de wê di demên hemdem de wê mirovê hemdem ku ew di çi rewşê de bê wê bi sedemên cihê wê kkaribê di rengekê de wê bi wê re wê bibêjê ku wê çawa ku wê weke aliyekê wê yê giring wê xwediyê xesasiyetekê di fahmkirinên xwe de bin. Carna di gotinan de wê ji wateyên wan zêdetirî wê li rewşên weke imakirinê û hwd wê were lêgerin di gotinan de. Ev wê weke aliyên ku wê di rewşekê de wê rewşa têkiliya nava mirovan jî wê di rengekê de wê weke ku wê di rengekê de wê bide diyarkirin.

Rewşên weke axiftinê ên bi hev re wê di rengekê de wê weke mijare zêde komplike a nava cotan bê. Di wê temenê de wê di nava zayendan de wê hêst û ramanên wan ên li hemberê hev jî wê rengê wan wê karibê di rengekê de ew bide diyarkirin. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring ku wê karibê wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Mijare rewşên weke yên axiftinê wê karibê wê bi serê xwe wê bikê mijare gelek xabatên bi wê rengê ên li ser têkiliyên nava cotan û an zayendan. Di wê temenê de wê çawa wê bi hev re wê biaxiftin û wê çi wê baştir bê ku ew were gotin ku ew têkiliya wan baştir were kirin wê weke aliyên ku ew wê di rengekê de wê karibê wê bi wê re wê fahmbikê bê. Di zimanê kesê kevneşop de wê weke mîrbûnê ku wê weke li ser jinê wê farz bikê wê bi wê re wê derkeve li pêş. Di wê temenê de wê bi wê re wê mîr wê ji jinê re wê bibê mîr. Di wê temenê de wê, di aslê xwe de ew jin mîrekê çawa dixwezê ew bêt ku ew wê di rewşna de wê fahmbikê wê

bikê ku ew wê mêrbûnê wê bikê. Di wê temenê de wê, ev mêrbûn wê di rengê de wê weke aliyekê ku wê di şewayekê de wê karibê wê li lê bipirsê û wê werênê ser ziman.

Di rengê de wê mêr wê bibê mêrekê çawa wê bi serê xwe wê weke aliyekê wê yê giring wê bide diyarkirin. Di rengê de wê, mêrê klasik wê di wê temenê de wê, weke mêrê ku ew wê, di rengê de wê, xwediyê malbatekê bê, bi jinekê re zewicî bê, xwediyê kar û xabatekê bê, û di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku wê karibê wê fahmbikê. Ew dikê ku ew bibê mêrekê weke xwe. Lê ew mêrtiya ku ew bahsa wê dikê ew mêrtiyek ku ew jin wê dixwezê û an dikarê wê di wê demê de wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman bê wê, weke aliyekê wê yê din ê mijarê wê biafirênê bê.

Mêrtî wê, bi serê xwe wê weke aliyekê pirsgirêkê wê di têkiliyan de wê biafirênê. Di civakên klasik de wê bi zêdeyî wê dema ku wê bahsa mêr wê were kirin wê weke ew weke kesekê bi şefqat, weke kesekê di parêzê, weke kesekê xwediyê mêreniyekê ku ew jin wî weke wî herê bikê û hwd bê. Lê ev mêrtî ku wê di rengê de wê hebê wê di aslê xwe de wê, bingihê hemê rewşên tundûtûjiyê ên demên hemdem û an roja me jî wê di rengê de wê weke ku wê biafirênin. Di wê temenê de wê, di mejiyê vê mêrtiyê de wê hev fahmkirinê, empatiya bi jinekê re kirin wê nebê. An jî wê di rengê de wê, weke xwe wê bikê û wê bixwezê ku ew wê (wê kirina ku ew dikê û hwd) û xwe di rengê de bide farzkin.

Mijare mêrtiyê bê, mêra awayê axiftinê bê, mijare têkiliyên zayendî û hwd bê wê di wê temenê de wê bi serê xwe wê weke aliyên ku wê karibê wê di rengê de wê karibê wê fahmbikê bê. Di wê temenê de wê, weke xwe fahmkirin wê minaq wê di nava malbatekê de wê ji aliyê jinê ve jî bê û an mêr ve jî bê wê weke bingihê pirsgirêkên nava wan wê karibê biafirênê bê. Di wê temenê de wê, di rengê de wê di rengê de wê di têkiliya fahmkirinê de wê jin û mêr wê pêwîst bin ku ew herdû ali bi hev re di ahengekê de wê di nava wê hewldanê de bin ku ew heka bi hev re xwediyê jiyaneke bin.

Lê ev ne li ser temenê mecbûriyetekê bê. Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, hevdû fahmkirin wê weke aliyekê wê yê giring wê, weke radayek wê ya demkî wê hebê. Di wê temenê de wê di wê de wê, fahmkirin bi têgihiştinê, empatiyê û hwd re wê bi xosletên fahmkirinê re wê karibê wê hilde li dest. Di civakên klasik de wê weke 'jin mecbûrî mêr bê' wê hem bi zayendî û hem jî bi jiyane xwe wê li wê binerê. Di aslê xwe de wê ev têgih wê bi serê xwe wê karibê wê ji gelek

aliyan ve wê weke ku wê di demên hemdem de wê were dîtin wê bingihê pîrsgîrêkên fahmkirinê ên demê jî wê biafirênê. Çawa dibê ku wê jinek wê mecbûrî mêr bê? Di wê temenê de wê di serê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê bi serê xwe wê karibê wê bijî. Heta ku wê ew xwe parastina wê jî ew wê bi xwe wê karibê wê bikê. Mêrek wê dema ku wê jina wî bê, xwûşka wî bê û an jinek din bê ku ew dibêjê wê diparêzê ew wê weke di bin destê xwe û an gotina xwe de wê digirê. Ew wê, weke mecbûrî xwe dibînê ku ew bi wê rengê bi wî ve girêdayî weke bijî. Ev wê weke aliyekê wê yê bi pîrsgîrêkê wê weke ku wê biafirênê bê.

Cardin em dikarin hinekê din werina ser mijare axiftinê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê derkeve li pêş. Di nava jiyane rojane de wê zimanê weke yê ramyari bê û an rewşên din ên weke bawerî, rewîstî û hwd bê wê di wê temenê de wê weke aliyna ku wê pêwîst bin ku wê karibê wê di rengekê de wê hilde li dest û wê karibê biikê ber lêpîrsînekê bê. Ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengek de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê li wê bihizirê û wê di wê temenê û çerçoveyê de wê li wê bihizirê bê.

Zimanê nava civakê ê ramyari wê minaq wê bingihê danûstandunên civaknasî û hwd wê karibê bide diyarkirin ku ew wê çawa wê têkiliyekê wê bi hev re wê dênin. Ev wê bi xwezayê wê bandûrê wê li têkiliyên nava mirovan bi zayendî bê, bi netewî bê û an çînî û hwd bê wê weke ku wê bikê û wê biafirênê. Di wê temenê de wê mijare ziman wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di şêwayekê de wê bi wê re wê weke ku wê karibê wê bide diyarkirin.

Ziman wê, di wê temenê de wê pêjnên fahmkirinê, referans û intiba û an imayên ku ew diafirênê wê di wê temenê de wê bi xwe re wê weke aliyê giring ku wê karibê rengê fahmkirinê me yên di nava jiyana de wê di rengekê de wê weke ku wê biafirênê û wê karibê wê di şêwayekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Wê jî wê dikarê wê di rengekê de wê werênê ser ziman ku ew wê xwe di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê weke ku wê bide diyarkirin.

Wê jî wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare têkiliyê wê di wê temenê de wê weke aliyekê ku wê bi wê ahengê re wê li wê bihizirê bê. Rewşên weke hoyandinê, şart ûmercên wê re wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê. Di wê temenê de wê ziman wê di wê temenê de wê bo têkiliya nava zayendan, arami û têkiliya baş a fahmkirinê wê giring bê. Di wê nûqteyê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê gelek aliyên ku

wê weke bi zimanê fahmkirinê re ku mirov bi temenê axifitinan û hwd re wê li ser wê bisekin in wê hebin. Lê aliyekê wê yê giring wê mijare axiftina nava zayendan bê. Wê ziman û rengê salixkirinê wê di rengekê de wê ji wê aliyê ve wê giringê bê ku wê bandûrê li weyn û rola zayendî û hwd wê ji temen ve wê karibê wê bikê. Di wê temenê de wê yan wê ji wê bigirê û an jî wê bi wê re wê bide pêşxistin. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê karibê wê li wê bihizirê û wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Hewldana hev fahmkirinê wê di wê temenê de wê weke ku wê di demek weke ya dema zanin û ragihandinê de wê weke aliyekê giring wê xwe bide diyarkirin. Di wê temenê de wê ev wê çerçoveya têkiliyên me yên ku ew bi aqil diafirênê bê. Di şêwayekê de wê dema ku em bi bahsa têkiliyên bi aqil dikin em çî qast dikin wê ew jî wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di rengekê de wê bi wê re wê karibê bide diyarkirin. Wê weke aliyekê ku mirov wêkaribê wê hinekê wê li ser wê bisekinê. Di wê temenê de wê jî wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê mijare fahmkirinê û bi aqil fahmkirinê wê weke aliyê ku ew rast û dûrûst fahmkirinê wê di kirdeya xwe de wê bide diyarkirin bê.

Di mijare fahmkirinê a zayendan a hev de wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê di çerçoveya mijarê de wê weke pirsgirêkekê wê xwe bide diyarkirin. Di wê temenê de wê di aslê xwe de wê mijare fahmnekirinê wê dema ku em li wê dihizirin wê pirsên weke sedemên wê çîna ku wê hev fahmnekirin û an wê aliyek wê yê din wê bindest bikê û an wê bixwezê li ser xwe tahakum bikê. Ev wê weke aliyên ku wê gelek şîrovevan wê mijarê wê bi têgînek bi fêrsa ramyari a desthilatî û hwd re wê werênina ser ziman. Lê dibê ku ew hinek aliyên din ên wê hebin ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê fahmbikê bê.

Mijare têkiliya jin û mêrê bi hev ve wê bi rastî jî wê weke aliyekê ku mirov wê nikaribê wê ji hev dû bihizirê wê têkiliya wan ya zayendî a weke li hev hûnandiya û wê di wê temenê de wê, mirov wê hebûna xwe wê bi wê têkiliyê re wê di rengekê de wê weke ku wê bikê ku ew wê bide domandin. Di wê temenê de wê têkiliya zayendî (seksê) ku wê bi wê re wê hev wê bi hev re wê bidina domandin. Wê di wê temenê de wê bûyina zarokê wê di wê temenê de wê karibê wê weke mijarekê wê di rengekê de wê fahmbikê bê.

Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê mijarê wê karibê wê fahmbikê. Lê wê jî wê dikarê wê di dewama mijarê de wê werênê ser ziman ku wê, di wê temenê de wê, heta kûderê wê çawa wê were fahmkirin wê weke aliyna ku wê bi mijarê ve wê girêdayî wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Pirsgirêka hev fahmnekirinê wê di wê temenê de wê di temenê xwe de wê hewldanên fahmnekirina hev wê hebin. Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê têkiliyek baş wê di serî de wê di temenê xwe de wê mijare empatiyê û fahmkirinê wê bi hev re wê di bingihê xwe de wê weke ku wê di şêwayekê de wê weke ku wê bihawênê.

Wê bi wê re wê di rengekê de wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê, mijare fahmkirinê wê, di nava zayendan de wê, weke çawa wê fahmbikê jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê xwe bi mijarê re wê weke ku wê bide diyarkirin. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê di wê çerçoveyê de wê di şêwayekê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Mijare fahmkirina zayendî wê di wê nûqteyê de wê, dema ku mirov wê dikê ku wê fahmbikê wê di wê temenê de wê, bi gelek aliyên wê yên din re wê xwe di rengekê de wê bide diyarkirin. Em îro wê dema ku em ji aliyekê ve bahsa pirsgirêkên nava zayendan dikin jî wê ji aliyekê din ve jî wê divê ku em wê fahmbikin ku wê, wê çand, û kevneşopîya fahmkirinê a bi sedaalan ku wê çawa wê, di roja me de wê di fahmkirina me de wê weke aliyekê diyarker ê negativ wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê bide diyarkirin. Ev wê bi temenê baweri bê û an çandên civakî bê. Wê di wan de wê weyn û rola zayendî û an ya bi têkiliyên wan ew çawa dihên salixkirin wê hinekê jî wê ev weke aliyekê wê yê giring wê karibê xwe di rengekê de ew bi wê re wê weke di şêwayekê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Wê jî wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare salixkirinê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê xwe bi wê re wê di şêwayekê de wê weke ku wê bi wê re wê bide diyarkirin. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê fahmbikê bê. Di wê temenê de wê, mijare têgînên weke yên di demên berê de wê, çawa wê, weke ji nava efsana, vegotin, û têgînên teolojîkî û hwd wê were diyarkirin wê bi wê re wê bi çand, kult û an têgihên rewîstî û hwd re wê di rengekê de wê karibê wê fahmbikê. Di wê

temenê de wê, ev wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman. Lêpîrsînên di mijare têtîliya zayendî de wê weke aliyekê wê yê giring wê bi xwe re wê bidina diyarkirin. Lê ev wê bi me dide diyarkirin ku wê ji aliyekê ve wê weke ku wê were fahmkierin ku wê çawa wê xwe di şewayekê de wê weke ku wê bi wê re wê bide diyarkirin.

Bandûr û dîmen û qalibên civakên klasik wê di roja me de wê weke aliyekê ku wê di wê temenê de wê di nava têtîna ya nû û ya kevn de wê weke pevçûna bi ya nû û ya kevn re wê xwe di rengekê de wê weke ku wê di mijare fahmkirina wê de wê xwe ji aliyekê ve jî wê bi wê re wê bide diyarkirin.

Ev jî wê weke aliyên wê yên ku wê karibê wê werênê ser ziman. Minaq wê desthilatdarên roja me ên zorba wê hertimî wê jinê wê weke makinaya hanina zarokan li dûnyê wê werênê ser ziman. Di demên kevnera ên weke li girêkê û sparta de wê bi wê yekê wê li mijarê wê were dîtîn. Di roja me de wê li tirkiya wê ardoganê ku wê hemû xosletên gotina kesê zorba ên ku wê platon di pirtûka xwe ya bi navê 'dewletê' de wê werênê ser ziman ku wê di keseyetîya xwe de wê berhev bikê wê bi heman rengê wê li mijarê wê bînerê. Xwestina ji jina çêkirina zêde zarokan wê di wê temenê de wê bi fêrsekê wê karibê wê fahmbikê.

Ji wê aliyê ve wê weke temenekê afirandina bingihê desthilatê û têtînek hegomenikî wê ji wê aliyê ve wê bi têtîna rêjeya civakî û hwd ve wê di şewayekê de wê weke ku wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Ev wê, di demên hemdem de wê, weke aliyên bi nerinê ên li mijare zayendê û şewayên bi wê hatina xistin li reng û awayekê pozisyonî de wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê di rengekê de wê fahmbikê û wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê bi wê re wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê mijarê wê li wê bihizirê. Mijare zayendê wê aliyekê wê yê ramyarî wê di wê temenê de wê ji temen ve wê bi dîmenekê sernûxûmandinî wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Wê jî wê dikarê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê, di çawa wê mijarê wê weke aliyekê civakê ê azad wê mijarê wê hilde li dest wê di aslê xwe de wê weke aliyekê mijarê ê giring

wê xwe di rengekê de wê didewama wê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Mijare civakê û zayendê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê birêz ocalan wê werênê ser ziman wê di şêwayekê de wê weke ku wê bi hev ve wê girêdayî bê. Pêşketinek rast a civakî û têgîhên weke maf û azadiyê û hwd wê di wê temenê de wê weke ku wê di mijarê de wê xwediye girêdanekê bin. Wê jî wê dikarê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê werênê ser ziman.

Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare zayendê wê weke mijare zêde kûr wê xwe di wê çerçoveyê de wê karibê wê bide diyarkirin. Ev wê weke aliyekê ku mirov ji kijan aliyê ve mijare civakê û dîrokê wê di hilde lîdest wê bi wê re wê bi hev re wê, ew wê jî wê bi xwe re wê di dîmenekê de wê weke ku wê bidina diyarkirin. Ev jî wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Mijare zayendê wê di roja me de wê weke ku wê were fahmkirin û weke ku me li jor wê bi mijare fahmkirinê re wê hilde li dest wê di rengekê de wê weke ku wê bi çerçoveya giştî a fahmkirinê a têgîna hegomenîkî û sazûman û pergale giştî ku wê weke bi wê re wê were lê hizirkirin ve wê girêdayê bê. Aliyê din jî wê di nava wê bixwe de wê weke bi temenê têkiliya nava zayendê û fahmkirina wê ve wê girêdayê bê. Têgînên feminist wê di roja me de wê mijarê wê yekali wê li ser aliyê têkiliya nava herdu aliyên zayendî wê di rengekê de wê hildina li dest. Lê aliyê din ê giştî wê weke ku wê di dîmenekê de wê weke ji berçav dûr wê were kirin ku ew hertimî wê temen û bingihê pîrsgirêkên nava wê di rengekê de wê biafirênin bê. Wê jî wê di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare zayendê, wê di serî de wê, pêwîst bê ku wê ji aliyê fahmkirinê û hwd ve wê hinekê din jî wê li ser wê bisekin bê.

Di mijare salixkirina têgîna zayendî de wê di wê nûqteyê de wê li ser têgîna têkiliyê re wê hinekê din wê weke giring bê ku mirov wê karibê wê li ser wê bisekinê. Di wê nûqteyê de wê têkiliya nava mijarê wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Di wê nûqteyê de wê çawa wê were fahmkirin û an wê xwe bide diyarkirin wê karibê wê li ser wê bisekinê.

Di rengêkê de wê, aliyên ku wê bi hev re wê weke miajre gotinê wê têtikiliyê dênin wê çawa wê di rengêkê de êw hev wê fahmbikin û wê bi çi çavî wê li hev binerin wê weke aliyekê wê yê giring wê were dîtîn ku wê derkeve li pêş. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê xwe di rengêkê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Wê jî wê di rengêkê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare çavkaniyên zayendî wê di wê temenê de wê bidina diyarkirin ku wê çawa wê, di rengêkê de wê, li ser têtînek ajo û ego û hwd re wê serwerîyek wê xwe bide diyarkirin bê.

Di aslê xwe de wê weke aliyekê wê yê giring wê mijare çandê wê di rengêkê de wê bi wê ve wê girêdayî wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bide diyarkirin. Ev wê weke pêvajoyek ku wê weke bê diyarkirin heta rewşên destavêtinê ên ku wê piştî wê karibin bîn kirin wê di wê temenê de wê weke ku wê temenê wê di rengêkê de wê were çêkirin. Di wê nûqtayê de wê têtikiliyê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê mijare rast fahmkirinê wê di wê temenê de wê, dema ku mirov wê bikê ku wê bi awayekê baş wê fahmbikê û wê hilde li dest wê, ji têtîgînên dijberî cihê bi têtîgîhên objektîvî wê di rengêkê de wê weke pêwîst bê ku wê di rengêkê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Ev wê weke aliyekê ku wê ji aliyê zayendan ve wê weke mijarek teybet wê di wê temenê de wê karibê wê hilde li dest û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman bê.

Wusa dihê fahmkirin ku wê bo têtikiliyek baş û bi tendûrûst wê ne tenê ji aliyekê ve wê ji herdu aliyan ve wê pêvajoye hev fahmkirinê wê weke alliyekê wê yê giring wê xwe bide diyarkirin. Weki din wê di dewama wê de wê jî wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare fahmkirin wê di wê nûqtayê de wê di têtikiliyek baş û dîrûst de wê fahmkirin wê weke aliyekê giring wê xwe di her demê de wê bide diyarkirin.

Fahmkirin wê dema ku em qast dikin wê ne carekê ku ew wê bikê û wê piştî wê bibêjê min ew fahmkiriya ku wê ji aliyê jinê û an mîr ve wê were gotin ve bi sînor bê. ber ku wê jîyan wê bidomê û pêvajoyên gûharinê wê bi wê re wê bi berdewamî wê bibin ev jî wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê werênê ser ziman ku wê, di her demê de wê heta dawîya jiyane xwe wê ev wê weke pêvajoyek bê navber xwe di rengêkê de wê weke ku wê karibê bide diyarkirin.

Ji xwe hûrgilên gûharinê wê di wê pêvajoya fahmkirinê de wê weke ku wê baş newîna fahmkirin û an wê weke di fahmkirinê de wê li ser wan re wê were qavistin wê êdî wê di rengêkê de wê, temenê pîrsgirêkê wê bi gotina “fahmnekirinê” û hwd re wê êdî wê biafirê û wê xwe di rengêkê de wê bide diyarkirin. Ev wê bi demê re êw bingihê ji hev dîrketinê a

cotan jî wê di rengekê de wê di şêwayekê de wê weke ku wê bi xwe re wê di rengekekê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Di wê temenê de wê, piştî fahmkirinekê ku wê aliyekê wê ji xwe re wê bibêjê “çendî ku ez fahmdikim jî wê gotina fahmnekirinê’ wê li min wê were bikarhanin û wê li ser wê bihizirê. Ev wê, hinekê jî wê di wê temenê de wê, weke têgînek mirov wê bi morfolojiya wê di wê temenê de wê fahmbikê ku wê pêvajoya gûharinê wê ne statik bê wê vegûhar û pêvajoyî bê. Di wê temenê de wê, ya ku wê di demekê de wê were fahmkirin wê çawa wê karibê wê fahmbikê ku wê bo dema din a were wê derbasdar bê. Wê demê divê ku mirov bihizirê ku wê, dem wê ne gûharê û wê di cihê xwe de wê bê ku ew pêde herê wê bisekinê bê. Lê ber ku ev ne bi derfet a û dem di cihê xwe de ne sakinê wê demê wê ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê weke aliyekê wê yê giring wê di dewama wê de wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di wê nûqteyê de wê, bi fahmkirinê de wê fektora gûharinê û pêvajoya bi demê re a ku ew dibê wê di rengekê de wê weke ku wê di wê fahmkirina hev de wê weke piştgûh wê were kirin û an wê weke ne di farqê de bê wê tevbigerihê û wê gotinê wê bibêjê. Di wê temenê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, mijare gûharinê wê, di wê temenê de wê, di her demê de wê, li gorî wê di ahengekê de wê mijare fahmkirinê û gûharina wê jî wê bi xwe re wê di rengekê de wê werênê ser ziman.

Carna wê were gotin ku wê, direngekê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Ev jî wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê karibê wê werênê ser ziman.

Di nava mijare fahmkirinê de wê di rengekê de wê bi xolstekê fahmkirinê û an demekê wê fahmkirina wê, ku mirov çendî bi hev re xwediyê jiyaneke jî bê wê her demê wê biderfet bê ku wê xosletên pêşketî û wê ji berçavên me wê bi fravin wê bibin. Ber vê yekê wê pêvajoya fahmkirinê wê xwe hertimî û demê wê weke ku wê zindî wê bigirê. Wê di rengekê de wê weke têgînek dayimî a ku mirov wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û

wê di wê temenê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê weke zayendên hemberê hev wê mejiyê mirov wê di rengekê de wê di derbarê hev de wê weke jin û mên wê çi û çawa wê bihizirê wê bi wê re wê weke pîrsekê wê xwe karibê bide diyarkirin. Fahmkirin û gûharin wê weke tîgînên pêvajoyî bin û wê hem bi me re û hem dervî me wê weke bi fektorên ku ew bi xwe re dide diyarkirin û dihênê li holê wê karibê wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman.

Li vir dixwezim gotinek din wê di rengekê de wê bibîrbikim. Minaq em carna wê dihênina ser ziman ku em wê werênina ser ziman û bidina nişandin ku ew mirova di jiyane me de ew çendî ew bo me teybet a ku wê bide nişandin. Ev wê di rengekê de wê di rengekê de wê hertimî wê ser wê re wê pîrs wê were kirin ku ew wê çawa wê were kirin. Di rengekê de wê, ya ku wê weke di cihê xwe de dide diyarkirin û hijmartin jî wê ew fahmkirina me ya carekê û ji demekê ku wê li carek din û an demek din wê derbas nebê. Di wê temenê de wê di dema piştre de wê bi pêşketina nû û dema nû re wê çendî ku wê weke bi hev re jî bin wê weke ji hev beyeni bê wê di rengekê de wê di fêrsek fahmkirinê de wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Fahmkirina dema bûhûrî wê di dema bûhûrî de wê weke ku wê bimênê û wê ya dema nû wê weke dema bêfahmkirin wê bimênê. Wê dema ku em nî morfolojîya ya fahmkirina dema bûhûrî wê dinerin jî wê ew wê, weke newê fahmkirin wê bimênê. Wê ew fahmkirin wê tenê wê weke ya dema bûhûrî û an weke hizrek ji ya dema bûhûrî bi awayekê dogmatikî ku wê weke wê were derhanin wê di rengekê û dîmenekê de wê weke ku wê bimênê. Di wê temenê de wê êdî wê di wê temenê de wê dema ku wê, fahmkirina dema nû wê newê pêşxistin û an wê ne di farqê de bê ku ew were fahmkirin û ji ya dema kevn li ya dema nû wê nekê jî wê êdî wê tîkili wê qût bibê û wê beyenibûn wê bi wê re wê bibê.

Mejiyê jinê wê di wê temenê de wê hinek derfetên wê yên jiyânê ên cihê wê di wê warê de wê xwe bide diyarkirin. Ew di hizirkirina xwe de wê carna wê ya dema nû wê weke ku wê kifşbikê û wê li ser wê re wê li bendê bê ku ew ya dema nû bi fahmkirina wê re ew were were kifşkiirn. Di wê temenê de wê dema ku wê mên wê li şûn wê bimênê wê êdî wê temenê pîrsgirêkê di nava tîkiliya wan de wê ji aliyekê ve wê xwe di wê

nûqteyê de wê bi qûtbûnê wê xwe di awayekê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Di regekê de wê jî wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di wê temenê de wê, ya nû wê hertimî wê di regekê de wê karibê aktivbûnên beşên mejiyê mirov jinûve û jinûve wê bikê. Bi wê yekê wê şêwa, têkili, awa û rengên têkiliyê ên her demê wê dema ku wê demekê li demekê bûhûrin bû wê di wan de jî wê weke ku wê gûharin wê bibê û wê, her dem wê xoslet û rê, û awayên xwe yên nû wê bixwezê ku ew bi wan were kifşkirin û jinûve û jinûve di regekê de ew bê diyarkirin. Di wê temenê de ew bersivêkê êdî wê di wê xate bi gûharina bi demê û fahmkirinê û hwd re ku ew bidina hev.

Zayendîtî behsa taybetmendî û derfetên civakî yên ku bi jinbûn an mêrbûnê re tên, têkiliyên di navbera jin û mêran, keç û kuran, û jin û mêran de dike. Ev taybetmendî, derfet û têkilî bi rêya pêvajoyên civakîbûnê ji hêla civakî ve têne çêkirin û fêr kirin. Ew di çarçoveyek diyarkirî û demkî de ne û guhêrbar in. Zayendîtî diyar dike ka di çarçoveyek diyarkirî de çi tê hêvîkirin, destûr tê dayîn û nirx tê dayîn ji jin an mêrekî. Di piraniya civakan de, di navbera jin û mêran de di berpirsiyariyên hatine destnîşankirin, çalakiyên ku têne kirin, gihîştina çavkaniyan û kontrola wan, û derfetên biryardanê de cûdahî û newekhevî hene. Zayendîtî beşek ji çarçoveya civakî-çandî ya mezintir e. Pîvanên din ên girîng ji bo dahûra civakî-çandî çîn, nijad, asta xizaniyê, koma etnîkî û temen in û hwd wê karibê di dewama wê de wê bi wê re wê diyarbikê.

Zayend avahiyek civakî, psîkolojîk û çandî ye û di dema pêvajoya civakbûnê de pêş dikeve. Ji ber vê yekê, dibe ku civak û çandên cûda têgihîştinên cûda li ser tiştê ku 'mêrî' an 'jinî' ye hebin. Civak rest û bendewariyan li ser zayendê diafirînin, û ev yek di tevahiya jiyana mirovan de, di nav malbatê de, li dibistanê û bi rêya medyayê de, tê fêr kirin. Ev hemû bandûr rol û şewazên rewşê yên diyarkirî li ser her kesî di civakê de ferz dikin. Restên zayendî -ku pir caran bi têgehên mêranî û jinbûnê ve sînordar in - bi demê re diguherin, lê bi gelemperî li ser rêzek heteronormative ava dibin ku dihezire ku du zayend hene û ew ji hev bandûr dibin.

Tabî wê dema ku em bahsa civakê û zayendê wê bikin wê aliyên wê yên malbatî û navaroka wê û mijarên weke tûndûtûjiyê û hwd jî wê weke pêwîst bin ku ew dûbare werina hanin li bîrê. Di wê temenê de wê dikarê wê di dewama wê de wê bibêjê ku wê mijare civakê wê di wê temenê de

wê weke aliyekê wê yê giring ku wê karibê wê di wê temenê de wê, di renekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring ku wê karibê wê fahmbikê bê.

Zayend ne hewce ye ku bi zayenda biolojîkî were pênamekirin: zayenda kesekî dibe ku bi zayenda wî/wê ya biolojîkî re li hev bike an nebe. Zayend bêtir li ser nasnameyê û çawaniya ku em li ser xwe hîs dikin e. Mirov dikarin xwe wekî mêr, jin, transgender, yên din, an jî ne yek ji wan (ne diyar e) nas bikin. Kesên ku xwe wekî mêr an jin nas nakin pir caran di bin têgehên sîwanî yên bêzayend ('genderqueer') de têne kom kirin, lê rêza nasnameyên zayendî di rastiyê de bêdawî ye. Zayend ji bo her kesekî pir şexsî ye: hin kes nasnameya xwe ya zayendî di zarokatiya zû de nas dikin, hinên din jî paşê. Ew bi kategoriyên din ên wekî zayend, çîn, rengê çerm, etnîsîte, ol an seqetî re têkildar e. Li ser hevberheviyê bêtir fêr bibin. Zayend tiştê e ku em, carinan bi zanebûn û carinan bêî ku bihizirin, derdibirin (îfadekirina zayendî). Em zayenda xwe bi gelek awayan radigihînin, wek mînak bi awayê cil û bergên xwe, bi awayê tevgera xwe, bi şewazê porê xwe, û bi awayê têkiliya xwe bi yên din re.

Mijare zayendê bi aliyên din ên weke ku me li jor wê hani ser ziman ên weke yên civakî, çînî, baweri, çandi û hwd ve wê girêdayî wê aliyên wê hebin. Ev wê weke di pêvajoya mazinbûna mirov de wê weke aliyên ku wê bandûrê li nerina mirov a zayendî û an awayên pêşketina mirov û xoslet û xûyên ku mirov wê bidest bixê û hwd ve wê têkilidar wê xwediyê bandûrê bin.

Mirov wê di pêvajoya xwe naskirinê de wê dema ku wê di bin bandûra wan aliyan de wê demê wê ji van aliyan ve wê lêpîrsînek zayendî wê weke aliyekê pêwîst ku ew nebê nabê jî wê xwe di renekê de wê weke ku wê karibê wê bide diyarkirin. Di civakên rojhilat de wê dema ku wê bahsa pîrsgirêkên zayendî wê were kirin wê ji gelek aliyan ve wê ev ali wê weke di pêvajoya rengdayîna mirov de wê weke diyarker bin. Ber vê yekê wê di wê temenê de wê mijare zayendê jî jî wê bi aliyan ve wê weke aliyekê wê xwe bide diyarkirin. Di rewşên weke afirandina têgihên weke yên 'hiyararşikî' ên nava wan de wê di renekê de wê di wê temenê de wê weke aliyên ku wê bêmîna pêşxistin û an wê pêşkevin bin.

Kesek ku wê xwe ser yê din re wê bibinê ku ew bi etnikî bê û an zayendî bê wê di wê temenê de wê, di nava wan têgînan de wê pêşî wê di renekê de wê weke ku wê temenê wê bê avêtin. Di wê temenê de wê di wê çerçoveyê de wê farzkirin wê were kirin û wê dema ku mirov wê li dijî wê were an wê rastî tûndûtûjiyê wê were û an jî wê rewşên din ên ku

wê weke mijare gotinê bin di çerçoveya têngîhên zayendî û hwd de wê bibin.

Ev rewş wê, di rengekê de wê ji rewşên weke bikarhanina gotina evînê û heta gelek rewşên din jî wê wusa bê. Di rengekê de wê dema ku wê di wê temenê de wê, weke ji rengê mazinbûnê bê wê bikarhanina gotina evînê wê weke rewşek xirab û an weke gotinek ku ew xwe bi wê piçûk bibînê û hwd wê di rengekê de wê bibin. Yan jî wê di rengekê de wê, di wê temenê de wê rewşên ku ew weke ti carî nayên ser ziman ên weke yên têkiliyên zayendî ên nava jin û mêr de wê xwe di rengekê de wê bide diyarkirin. Ev ali wê ti carî wê ne di nava wan de û ne jî vekirî wê ne mijarên ku ew werina nîqaşê bin. Wê di wê temenê de wê direngê de wê, yan wê li gorî rêçeteyek ku ew hati danin li pêşîyê wê ew wê bikê û yan jî wê di rengekê de wê, dervî wê weke kesekê 'xirab' wê bibê û wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê xwe direngê de wê karibê wê werênê ser ziman.

Di awayekê de wê minaq wê di civakên rojhilatê de ên weke rewşên sergirtinê û an nûxûmandinê bixwe jî wê ji aliyê ve wê bi derûnî wê bi wê aliyê ve wê girêdayî bin. Wê di rengekê de wê bi ajoya mirov ve wê girêdayî bin. Minaq wê, di rengekê de wê kesekê ku wê xwe di rengekê de wê weke terbiye nekiri wê bi gotina 'ez dema ku ez li te binerim wê tiştekê din wê her ber dilê min' û hwd. Wê di wê temenê de wê, li şûna rêya fahmkirinê û xwe pêşxistinê û hwd wê hîlbijêrê wê bi hêza baweriyê û bandûra wê û hwd wê rêya sernûxûmandinê wê bigirê. Di aslê xwe de wê nûxûmandin wê, weke rengekê ji pîrsgirêkê ravînê bê. Bi awayekê din wê karibê wê bibêjê ku ew wê weke rewşek nebûna xwediyê fahmkirina zayendî ve wê weke ku wê girêdayî bê. Di dewama wê de wê têngîhên bi baweriyê re wê weke 'ew çi dibêjê' ku ew wê weke wê bikê wê bê diyarkirin.

Ev ali wê weke aliyên wê yên derûnî ên pîrddîmenî wê weke ku wê di wê de wê hebin û wê pêwîst bin ku ew di rengekê de wê li ser wê bisekinê û wê di rengekê de wê fahmbikê bê. Di civakên hemdem de wê ev ali wê weke aliyên ku ew weke miajre nîqaşê û fahmkirinê bin. Wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê weke karibê di rengekê û şêwayekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê di rengekê de wê fahmbikê û wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman.

Bi aliyên weke yên bi têngîna rewîstî û baweriyê wê ser wan aliyan wê di bin navê 'rastkirinê' de wê weke sernûxûmandinê wê were kirin. Ev wê

weke aliyên ku wê di regekê de wê bi wê re wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê di regekê de wê weke ku wê karibê wê li ser wê bisekinê û wê di regekê û şewayekê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di regekê de wê karibê wê di şewayekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Pirsgirêka zayendî wê di wê temenê de wê bi awayekê tenê wê weke bi têtikiya nava jin û mêr re wê hilde li dest wê weke çerçoveyek tang wê di regekê de wê bimênê. Ev wê nikaribê ji temenê pirsgirêkên ku ew bi wê re wê rûbidin bi tenê bide fahmkirin. Ber ku wê aliyên ku wê bina sedema pirsgirêkan û hwd wê di wê temenê de wê weke aliyên dervî fahmkirinê û nîqaşê wê di regekê de wê weke ku wê werina hiştin. Di wê temenê de wê di regekê de wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê di şewayekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Jin çi fahmdikê ji gotina hêskirina jinê wê di dewama wê de ku wê weke pirsekê wê bikê wê bersivênê wê karibê weke aliyekê din ê mijarê di dewama wê de wê biafirênê.

Di wê regekê de wê weke aliyekê wê yê giring di dewama mêr çi fahmdikê ji gotina hêskirin wê karibê wê hinekê li ser gotina jine re jî wê di regekê de wê bi wê re wê li ser wê bisekinê û wê karibê wê hinekê wê fahmbikê. Di aslê xwe de wê ev wê weke aliyekê wê yê xesas jî wê biafirênê. Di regekê de wê bi awayekê ev wê bi hêstê û ramanê ve wê girêdayî bê. Di wê temenê de wê, di şewayekê de wê, dema ku wê bahsa ji hev fahmkirinên cihê wê were kirin wê karibê mijar ew ji gelek aliyên ve ew di regekê de wê were hildan li dest.

Lê di wê temenê de wê weke ku me li li ser wê re wê dema ku wê bahsa mêr çi fahmdikê ku me hani ser ziman wê di wê de wê aliyê jinê wê were ser ziman wê di wê beşê de jî ku wê bahsa jinê wê were kirin de wê aliyên ku ew bi mêr ve girêdayî werina ser ziman wê bibin. Ber ku wê bi hev re wê xwediyê jiyanekê bin. Wê bi hev re wê bijin.

Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din jî wê mijare têtikiya jinê wê bi wê re wê dema ku wê were hildan li dest wê weke aliyekê wê yê bê. Aliyê wê yê din jî wê weke di regekê de wê weke hev wê di regekê de dîtina xwe bê. Di wê temenê de wê weke aliyekê ku wê temenê pirsgirêkên nava herdualiyên ku wê carna bi sedema çandî û hwd bê û carna jî bi sedemên derûnî û hwd karibê wê hilde li dest bê.

Lê wê dikarê wê di rengekê de wê di şêwayekê de wê werênê ser ziman ku wê ji aliyê nerina jinê ve wê hildana mijarê li dest wê bi xwe wê weke mijare giring wê karibê xwe di rengekê de bide diyarkirin. Di wê temenê de wê sazi û rêxistinên feminist wê di wê warê de wê bahsa nerina jinê wê di wê temenê de wê di çerçoveya weke xwe bi serbesti tevgerin, hatina herêkirinê û di wê temenê de wê weke hev di hemû beşên jiyanê de xwediyê heman maf azadiyê bê.

Ev wê weke aliyên ku wê karibê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê karibê wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê karibê wê hinekê din wê li ser wê bisekinê bê.

Di awayekê de wê, di demên hemdem de wê mijare wekheviyê û an bi gotina pîrsgirêka jinê re wê di rengekê de wê ev wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê di dewama wê de wê ji gelek aliyan ve wê were dîtin ku wê were hildan li dest. Lê di wê nûqtayê de wê ev ali wê weke aliyekê wê yê giring wê mijare jinê ve girêdayî wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Zayend cuda ye ji ber ku ew ji hêla norm û bendewariyên civakî û çandî ve jî tê şekildan ku mêr û jin dê bi awayên cuda tevbigerin. Ev bendewarî carinan wekî rolên zayendî têne binavkirin. Nasnameya zayendî ya mirovekî têgihîştina wî/wê ya şexsî ye ji xwe wekî jin, mêr, an jî tevlîheviyek ji wan. Îfadeya zayendî ya kesekî nîşan dide ka ew çawa nasnameya xwe ya zayendî nîşanî kesên li dora xwe dide. Ev tiştên wekî cil û berg, şêwazê porê wan û makyaj, û her weha nav û cînavkên ku ew bikar tînin dihewîne.

Zayend li ser spektrumekê heye. Dibe ku mirov xwe wek mêr an jin hîs bikin, an jî dibe ku ew hîs bikin ku ne yek ji wan têgehan nasnameya wan a zayendî rave dike. Ev kes bi gelemperî wekî ne-binary têne binav kirin. Peyvên din jî hene bi wateyên wekhev, wek bi fêrbûnên xûyên zayendî (genderfluid) û hwd wê karibê wê fahmbikê. Her çiqas dibe ku hin zarok di temenê biçûk de hizrek li ser nasnameya xwe ya zayendî hebe jî, dibe ku hinên din heta ku bibin xort an mezinan dest bi hizirîna li ser vê yekê nekin. Nasnameya zayendî ya mirovek dikare di seranserê jiyana xwe de biguhere.

Di rengekê din de wê, weke wê herêkirin wê weke aliyê wê yê giring ê mijarê wê karibê bi xwe re ew di rengekê de wê bide diyarkirin. Di nava xosletên xwe de wê, weke xwe ku ew xwe bide nîşandin û an weke dixwezê ku ew xwe bide diyarkirin. Ya ku ew weke xwe ku ew xwe bide

nişandin wê weke aliyê ku wê weke bi nasnemaya wê re wê di rengekê de wê weke aliyê ku ew wê fahmbikê bê. Aliyê din ê weke yê ku ew weke dixwezê xwe bi wê bide diyarkirin jî wê weke aliyê ku ew carna weke aliyê hêskirinê ku ew were sakixkirin wê karibê ew di rengekê de wê bi wê re wê karibê wê bide diyarkirin. Ji wê aliyê ve wê astengiyên li pêşîyê ku ew wê weke ya ku ew dixwezê û an hêsê dikê ku ew nikaribê wê bide nişandin bê. Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê mijare pênasikirina têtîna nasnemayê wê ber vê yekê wê giring bê ku ew wê salixbikê. Ber ku ew wê weke xosletên wê yên ku ew bi wan dijin û an yên ku ew dixwezê bi wan bijî bi herdû aliyên jî wê weke wê bi wê re wê kifşbikê û ew wê bixwe wê kifşbikê û bide diyarkirin.

Zayendîtî wê her çendî wê bi xosletên xwe yên biolojîkî wê kesekê cihê wê vebêjê wê bi aliyê têtîna zayendî ê weke yê têtînê ve jî wê weke bi rest û pêvan û hwd wê şewayekê zayendî bi têtînên weke rol, rest û hwd di çerçoveya civakî de wê karibê vebêjê û bide diyarkirin. Rastîyên biolojîk û civakî yên ku bi zayend û zayende mirovekî re hene, bi awayên pêwendîdar û tevlihev bandûrê li tenduristî û refaha wî/wê dikin. Di piraniya civak û çandan de, zayend "cudahî û newekheviyên di navbera jin û mêran de di berpirsiyariyên hatine destnîşankirin, çalakiyên ku tene kirin, gihîştina çavkaniyan û kontrolkirina wan, û derfetên girtina biryaran de" vedihewîne.

Wê dema ku em bahsa têtîna çandê wê bikin wê demê wê di rengekê de wê bi wê re wê 'bendewariyên' li hev jî wê di rengekê de wê weke li gorî wê ku wê werina kirin û wê rengekê de wê reng û awa wê bidina rengê jiyân û tevgerên mirov wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê, dema ku wê bahsa mijare zayendê wê were kirin wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê rola nava jiyânê û hwd wê weke aliyên ku wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê were li ser wê sekin in bê. Di wê temenê de wê niqaşên li ser wê carna wê sînorê weyn û rola wê bide diyarkirin jî wê bi xwe re wê weke encamekê wê werênê li holê. Di wê temenê de wê bêtêgîman wê niqaşkirin jî wê bi serê xwe wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bide diyarkirin. Weke ku wê gelek lêkolînavanên ser mijarê wê hizrên xwe wê bidina diyarkirin û wê werênina ser ziman û wê bêjin ku wê bi çî rengê wê gotin wê were bilêvkirin, were bi watekirin û wê çawa wê were

destnişandin wê weke aliyên wê yên giring jî wê karibin xwe bidina diyarkirin.

Carna wê gelek niqaşên weke yên ku ew 'pêşketî' jî wê di rengekê de wê werina diyarkirin wê karibin di rengekê de wê bi rengê axiftin û hanina ser ziman wê sînorekê li pêşîyê bi wê were dayin kişandin. Ber vê yekê wê di wê temenê de wê, di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bide diyarkirin. Di zane min de wê, aliyê pirsgirêkê ku mirov wê werênê ser ziman ji vê aliyê ve ji xwe ji aliyê mêran ve wê ragihandin û hanina ser ziman wê di rengekê de wê lingekê pirsgirêkê wê bixwe jî wê biafirênê bê. Di wê temenê de wê derfet dayina ku ew xwe weke xwe bîrê ser ziman û ew sînor û rengê xwe bide diyarkirin wê weke aliyê mijarê wê bi wê re wê bide diyarkirin. Aliyê ku em di çerçoveya mijare xwe de wê ji wê aliyê wê weke encam wê derxin wê ew bê ku wê çawa wê di rengekê de wê, ew wê hêskirina xwe wê bi dilê xwe û wê weke xwe bîrê û wê bîrê ser ziman û an wê kê wê hêsbikê û kê wê hêskirê ku ew karibê wê bide diyarkirin.

Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring ku ew karibê li ser wîna xwe bi wê yekê ew xwediyê gotinê bê. Di wê çerçoveyê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê werênê ser ziman ku wê mijare hêskirinê wê di wê çerçoveyê de wê, weke aliyê ku ew di wê temenê de wê çawa dibîrê û fahmdikê û hwd ve wê girêdayî bê.

•
Abdusamet Yigit, kurdistan, cizirabota, 2024